

Not:

Antlaşmanın orijinaline Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı web sitesinden ulaşmak için bağlantı:

https://www.mfa.gov.tr/data/Kutuphane/Kurucu_Anlasmalar/lozan-anlasmasi.pdf

Ayrıca yine Bakanlık web sitesinde yer alan tüm Kurucu Antlaşmalara ulaşmak için bağlantı:

<https://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?1a37f3af-1499-4dbb-96f4-d0f17f490bb1>

LAUSANNE'DA İMZALANAN SENETLER**30 OCAK VE 24 TEMMUZ 1923****I. BARIŞ ANDLAŞMASI****24 TEMMUZ 1923 TARİHİNDE İMZALANMIŞTIR**

Bir yandan,

İNGİLİZ İMPARATORLUĞU, FRANSA, İTALYA, JAPONYA,
YUNANİSTAN, ROMANYA, SIRP - HIRVAT - SLOVEN DEVLETİ,

Ve öte yandan,

TÜRKİYE,

1914 yılından beri Doğu'nun huzurunu bozan savaş durumuna kesin bir son vermek için aynı istekle duygulu olarak,

Uluslarının ortaklaşa refah ve mutluluğu için gerekli olan dostluk ve ticaret ilişkilerini aralarında yeniden kurmak özlemi içinde,

Ve bu ilişkilerin, Devletlerin bağımsızlığına ve egemenliğine saygı temeline dayanması gerektiğini düşünerek,

Bu amaçla bir Andlaşma yapmayı kararlaştırmışlar ve Tamyetkili Temsilcilerini aşağıda belirtildiği üzere atamışlardır:

MAJESTE BÜYÜK-BRİTANYA VE İRLANDA BİRLEŞİK-KRALLIĞI VE
DENİZLER ÖTESİ İNGİLİZ ÜLKELERİ KRALI, HİNDİSTAN İMPARATORU:

Çok Sayın Sir Horace George Montagu RUMBOLD, Baronet, G.C.M.G.,
İstanbul'da Yüksek-Komiser;

FRANSA CUMHURBAŞKANI:

Korgeneral Sayın Maurice PELLE, Fransa Büyükelçi, Cumhuriyet'in Doğu'da
Yüksek-Komiseri, LYgion d'Honneur Ulusal Nişanın Grand Officier rütbesi;

MAJESTE İTALYA KRALI:

Sayın Marki Camile GARRONI, Krallık Senatörü, İtalya Büyükelçisi, İstanbul'da
Yüksek-Komiser, Saints Maurice et Lazare Nişanlarıyla Couronne d'Italie
Nişanının Grand-Croix rütbesi;

M.Jules Cysar MONTAGNA, Atina'da Olağanüstü Temsilci ve Tamyetkili
Ortaelçi, Saints Maurice et Lazare Nisanlarının Commandeur rütbesi, Couronne
d'Italie Nişanının Grand Officier rütbesi;

MAJESTE JAPONYA İMPARATORU:

M.Kentaro OTCHIAI, Jusammi, Soleil Levant Nişanının Birinci Sınıf rütbesi,
Roma'da Olağanüstü ve Tamyetkili Büyükelçi;

MAJESTE YUNANLILAR KRALI:

M.Eleftherios K. VENISELOS, eski Başbakan, Sauveur Nişanının Grand-Croix
rütbesi;

M.DYmètre CACLAMANOS, Londra'da Tamyetkili Temsilci, Sauveur Nişanının
Commandeur rütbesi;

MAJESTE ROMANYA KRALI:

M.Constantin I.DIAMANDY, Tamyetkili Ortaelçi;

M.Constantin CONTZESCO, Tamyetkili Ortaelçi;

MAJESTE SIRPLAR, HIRVATLAR VE SLOVENLER KRALI:

M.Dr.Miloutine YOVANOVITCH, Bern'de Olağanüstü Temsilci Tamyetkili
Ortaelçi;

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ HÜKÜMETİ:

İSMET Paşa, Dışişleri Bakanı, Edirne Milletvekili;

Dr.RIZA NUR Bey, Sağlık İşleri ve Sosyal Yardım Bakanı, Sinop Milletvekili;

HASAN Bey, eski Bakan, Trabzon Milletvekili.

BU TEMSİLCİLER, yetki belgelerini gösterdikten ve bu belgeler usulüne uygun ve geçerli kabul edildikten sonra, aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

BÖLÜM I

SİYASAL HÜKÜMLER

MADDE 1.

İşbu Anlaşmanın yürürlüğe girişi tarihinden başlayarak, bir yandan İngiliz İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya Sırp-Hırvat-Sloven Devleti ve öte yandan Türkiye arasında olduğu kadar, bunların uyrukları arasında da, barış durumu kesin olarak kurulmuş olacaktır.

Taraflar arasında resmi ilişkiler kurulacak ve Tarafların ülkelerinde diplomasi ve konsolosluk görevlileri (agents diplomatiques et consulaires), yapılacak özel anlaşmalara hâle gelmeksizin, Devletler hukukunun genel ilkeleri uyarınca işlem görecektir.

KESİM I

i.ÜLKEYE İLİŞKİN HÜKÜMLER

MADDE 2

Karadeniz'den Ege Denizi'ne kadar Türkiye'nin sınırları aşağıdaki gibi saptanmıştır

(I sayılı Haritaya bakılması):

1. Bulgaristan ile:

Rezvasya'nın denize döküldüğü yerden, Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan sınırlarının birleştikleri noktada, Meriç'e kadar:

Bulgaristan'ın Güney sınırı, şimdiki durumuyla saptanmış olduğu gibi;

2. Yunanistan ile:

Buradan, Arda ve Meriç'in birleştikleri yere kadar:

Meriç'in akım yolu;

Buradan Arda kaynağına doğru (vers l'amont de l'Arda) bu nehir üzerinde ve Çörek Köy'ün hemen yakınında olmak üzere arazi üzerinde saptanacak bir noktaya kadar:

Arda'nın akım yolu;

Buradan, Güney-Doğu doğrultusunda, Bosna Köy'ün, nehrin denize döküldüğü yönde (en aval) 1 kilometre uzaklığında bulunan bir noktaya kadar:

Bosna-Köy'ü Türkiye'de bırakan, belli olacak ölçüde düz bir çizgi, Çörek Köy, 5 nci maddede belirtilen Komisyonca, nüfusunun (halkının) çoğunluğunun Türk ya da Rum olarak kabul edileceğine göre Türkiye'ye ya da Yunanistan'a verilecektir; 1 Ekim 1922 den sonra bu köye göç etmiş olanlar hesaba katılmayacaklardır;

Buradan, Ege Denizi'ne kadar;

Meriç'in akım yolu.

MADDE 3

Akdeniz'den İran sınırına kadar, Türkiye'nin sınırı aşağıdaki gibi saptanmıştır:

1. Suriye ile:

20 Ekim 1921 tarihli Türk-Fransız Andlaşmasının 8 nci maddesiyle saptanmış olan sınır;

2. Irak ile:

Türkiye ile Irak arasındaki sınır, işbu Andlaşmanın yürürlüğe girişinden başlayarak dokuz aylık bir süre içinde Türkiye ile İngiltere arasında dostça bir çözüm yoluyla saptanacaktır.

Öngörülen süre içinde iki Hükümet arasında bir anlaşmaya varılamazsa, anlaşmazlık Milletler Cemiyeti Meclisine götürülecektir.

Sınır çizgisi konusunda alınacak kararı beklerken, Türk ve İngiliz Hükümetleri, kesin geleceği [kaderi] bu karara bağlı olan toprakların şimdiki durumunda herhangi bir değişiklik yapacak nitelikte hiç bir askeri ya da başka bir harekete bulunmamayı karşılıklı olarak yükümlenirler.

MADDE 4

İşbu Andlaşmada belirtilen sınırlar, Andlaşmaya eklenmiş 1/1,000,000 ölçekli haritalar üzerine çizilecektir. Andlaşma metni ile haritalar arasında uyumsuzluk çıkarsa, Andlaşma metni üstün tutulacaktır.

MADDE 5

İşbu Andlaşmanın 2 nci maddesinin 2 nci paragrafında tanımlanmış sınırı, toprak [arazi] üzerinde çizmekle, bir Sınırlandırma Komisyonu görevlendirilecektir. Komisyon, Türkiye ile Yunanistan'ın -her Devlet için birer temsilci olmak üzere- temsilcilerinden ve bunların üçüncü bir Devletin uyrukları arasında seçecekleri bir Başkan'dan kurulacaktır.

Sınırlandırma Komisyonu, her yerde, yönetsel sınırlarla yerel [mahalli] ekonomik çıkarları, elden geldiği ölçüde göz önünde tutarak, Andlaşmalarda verilmiş tanımlamaları en yakından izlemeye çalışacaktır.

Komisyonun kararları oyçokluğuyla alınacak ve bu kararlar ilgili Taraflar için bağlayıcı nitelikte olacaktır.

Sınırlandırma Komisyonunun giderleri ilgili Taraflarca eşit olarak yüklenilecektir.

MADDE 6

Bir nehrin ya da bir ırmağın kıyılarıyla değil de akım yollarıyla tanımlanan sınırlar bakımından, işbu Andlaşmadaki tanımlamalarda kullanılan "akım yolu" (mecra "cours" ya da "chenal") terimleri, şu anlama gelmektedir: Bir yandan, gemilerin gidiş-gelişine (ulaşıma) elverişli olmayan nehirlerde, akar suyun ya da ana kolunun ortay çizgisi (ligne mYdiane), ve öte yandan, gemilerin gidiş-gelişlerine (ulaşıma) elverişli nehirlerde, ana gidiş-geliş yolunun ortay çizgisi (ligne mYdiane du chenal de navigation principale). Bununla birlikte, akım ya da gidiş-geliş yolunda değişiklikler olması halinde, sınır çizgisinin, bu biçimde tanımlanmış olan akım yoluyla gidiş-geliş yolunu mu izleyeceğini, yoksa, bu yolun, işbu Andlaşmanın yürürlüğe giriş anındaki durumunda olduğu gibi kesin olarak saptanmış mı kalacağını kararlaştırmaya, işbu Andlaşmada öngörülen Sınırlandırma Komisyonu yetkili olacaktır.

İşbu Andlaşmada aykırı bir hüküm bulunmadıkça, deniz sınırları, kıyıya üç milden daha yakın bulunan adaları ve adacıkları da içine alacaktır.

MADDE 7

İlgili Devletler, Sınırlandırma Komisyonuna, görevlerini yerine getirmesi için gerekli her türlü belgeleri, özellikle şimdiki ya da eski sınırların saptanmasına ilişkin tutanakların doğruluğu onanmış örneklerini, elde bulunan en büyük ölçekli

bütün haritaları, geodezik verileri, yapılmış fakat yayınlanmamış yerölçmesi [mesaha] haritalarını (levYs), sınırdaki akar suların yatak değiştirmelerine ilişkin bilgileri vermeyi yüklenirler. Türk makamlarının elinde bulunan haritalar, geodezik veriler, yayınlanmamış olsa bile yerölçmesi [mesaha] haritaları, işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulmasından sonra en kısa süre içinde, İstanbul'da, Sınırlandırma Komisyonunun Başkanına teslim edilecektir.

İlgili Devletler, bundan başka, bütün belgeleri, özellikle planları, kadastrolarla tapu kütüklerini ve, Komisyon isterse, mülkiyet durumuna ve ekonomik akımlara ilişkin bilgilerle gerekli her çeşit bilgileri Komisyona iletmeleri için yerel makamlara yönergeler [talimat] vermeyi de yükümlenirler.

MADDE 8

İlgili Devletler, Sınırlandırma Komisyonuna, görevlerini yerine getirebilmesi için gerekli olan ulaşım, konut, işgücü ve malzemeye (direkler ve sınır işaretleri) ilişkin her türlü yardımı gerek doğrudan gerekse yerel makamların aracılığıyla yapmayı yükümlenirler.

Özellikle, Türk Hükümeti, Sınırlandırma Komisyonunun görevlerini yerine getirmesinde, gerekli görünürse, teknik personel yardımında bulunmayı yükümlenir.

MADDE 9

İlgili Devletler, Komisyonca konulmuş nirengi noktalarını, sınır işaretlerini, taşlarını, kazık ya da direklerini korumayı yükümlenirler.

MADDE 10

Sınır işaretleri [taş, kazık ya da direkler], birbirinden gözle görülecek uzaklıklarda konulacaktır; bunlara sayı verilecek ve yerleriyle sayıları bir haritaya işlenecektir.

MADDE 11

Sınırlandırmaya ilişkin kesin tutanaklar, bunlara ekli haritalar ve belgeler, her biri de asıl nusha sayılmak üzere, üç nusha olarak düzenlenecektir; bunlardan ikisi sınırdaş Devletlere, üçüncüsü de, doğruluğu onaylanmış birer örneğini işbu Andlaşmayı imzalamış Devletlere gönderecek olan, Fransa Cumhuriyeti Hükümetine verilecektir.

MADDE 12

İmroz (Imbros) adası ile Bozcaada (Tenedos) ve Tavşan adaları (Iles aux Lapins) dışında, Doğu Akdeniz adaları ve özellikle Limmi (Lemnos), Semadirek (Semendirek, Samothrace), Midilli (MitylYne), Sakız (Chio), Sisam (Samos) ve Nikarya (Nicaria) adaları üzerinde Yunan egemenliği konusunda 17/30 Mayıs 1913 tarihli Londra Andlaşmasının 5 nci ve 1/14 Kasım 1913 tarihli Atina Andlaşmasının 15 nci Maddeleri hükümleri uyarınca alınan ve 13 Şubat 1914 tarihinde Yunan Hükümetine bildirilen karar, bu Andlaşmanın, İtalya'nın egemenliği altına konulan ve 15 nci Maddede belirtilen adalara ilişkin hükümleri saklı kalmak üzere, doğrulanmıştır. İşbu Andlaşmada aykırı bir hüküm bulunmadıkça, Asya kıyısından 3 milden az bir uzaklıkta bulunan adalar, Türk egemenliği altında kalacaktır.

MADDE 13

Barışın sürekli olmasını sağlamak amacıyla, Yunan Hükümeti, Midilli, Sakız, Sisam ve Nikarya adalarında, aşağıdaki tedbirlere uymayı yükümlenir:

1. Bu adalarda hiç bir deniz üssü kurulmayacak, hiç bir istihkam yapılmayacaktır.
2. Yunan askeri uçaklarının Anadolu kıyısı toprakları üstünde uçmaları yasak olacaktır.

Buna karşılık, Türk Hükümeti de askeri uçaklarının bu adalar üstünde uçmalarını yasaklayacaktır.

3. Bu adalarda, Yunan askeri kuvvetleri, askerlik hizmetine çağrılmış ve buldukları yerde eğitilebilecek normal asker sayısında çok olmayacağı gibi, jandarma ve polis kuvvetleri de, bütün Yunan ülkesindeki jandarma ve polis kuvvetlerine orantılı bir sayıda kalacaktır.

MADDE 14

Türk egemenliği altında kalan İmroz adasıyla Bozcaada, yerel [mahalli] yönetim ile can ve mal güvenliği bakımından, Müslüman-olmayan yerli halka gerekli bütün güvenceyi sağlayan, yerel unsurlardan kurulu bir özel yönetim örgütünden yararlanacaktır. Bu adalarda düzenin korunması yukarıda öngörülen yerel yönetim örgütünün aracılığıyla yerli halktan seçilmiş ve bu örgütün emrinde bulunan bir polis kuvvetince sağlanacaktır.

Rum ve Türk halklarının mübadelesine ilişkin olarak Türkiye ile Yunanistan arasında kararlaştırılmış ya da kararlaştırılacak olan hükümler, İmroz ve Bozcaada adaları halkına uygulanmayacaktır.

MADDE 15

Türkiye, aşağıda sayılan adalar üzerindeki bütün haklarından ve sıfatlarından İtalya yararına vazgeçer: Bugünkü durumda İtalya'nın işgali altında bulunan Stampalia (Astropolia), Rodos (Rhodes, Rhodos), Kalki (Calki, Khalki), Skarpanto (Scarpanto), Kazos (Casos, Casso), Piskopis (Piscopis, Tilos), Miziroz (Misiros, Nisyros), Kalimnos (Calimnos, Kalymnos), Leros, Patmos, Lipsos (Lipso), Simi (Symi) ve İstanköy (Cos, Kos), adaları ile, bunlara bağlı adacıklar, ve Meis (Castellorizo) adası (2 sayılı Haritaya bakılması).

MADDE 16

Türkiye, işbu Andlaşmada belirtilen sınırlar dışında bulunan topraklar üzerindeki ya da bu topraklara ilişkin olarak, her türlü haklarıyla sıfatlarından ve egemenliği işbu Andlaşmada tanınmış adalardan başka bütün öteki adalar üzerindeki her türlü haklarından ve sıfatlarından vazgeçmiş olduğunu bildirir; bu toprakların ve adaların geleceği [kaderi], ilgililerce düzenlenmiştir ya da düzenlenecektir.

İşbu maddenin hükümleri, Türkiye ile sınırdaş olan ülkeler arasında komşuluk durumları yüzünden kararlaştırılmış ya da kararlaştırılacak olan özel hükümlere hâlel vermez.

MADDE 17

Türkiye'nin Mısır ve Sudan üzerindeki bütün haklarından ve sıfatlarından vazgeçisi, 5 Kasım 1914 tarihinden başlayarak yürürlüğe girmiş olacaktır.

MADDE 18

Türkiye, Mısır vergisiyle güvence altına alınmış Osmanlı borçlanmaları -başka bir deyimle 1855, 1891 ve 1894 borçlanmaları- konusundaki bütün yükümlerinden ve borçlarından aklanmıştır [ibra edilmiştir]. Bu üç borçlanmanın hizmetleri için Mısır'ın yaptığı yıllık ödemeler, bugün Mısır Devlet Borcu hizmetlerinin ödenmesinin bir parçasını oluşturmakta olduğundan, Mısır, Osmanlı Devlet Borcuna [Düyun-u Umumiye-i Osmaniye'ye] ilişkin olarak başka her türlü borçlardan aklanmıştır.

MADDE 19

Mısır Devletinin tanınmasından doğan sorunlar, ilgili Devletler arasında saptanacak şartlar içinde, sonradan kararlaştırılacak hükümlerle çözüme bağlanacak ve işbu Andlaşma uyarınca Türkiye'den ayrılan topraklara ilişkin olarak sözü geçen Andlaşmanın hükümleri Mısır Devletine uygulanacaktır.

MADDE 20

Türkiye, İngiliz Hükümetince 5 Kasım 1914 tarihinden ilan edilen, Kıbrıs'ın [İngiltere'ye] katılımını tanıdığını bildirir.

MADDE 21

5 Kasım 1914 tarihinden Kıbrıs adasında yerleşmiş bulunan Türk uyrukları, yerel kanunun saptadığı şartlar içinde, İngiliz uyrukluğunu edinecekler ve bu kimseler Türk uyrukluğunu yitireceklerdir. Bununla birlikte, işbu Andlaşmanın yürürlüğe girişinden başlayarak iki yıllık bir süre içinde, Türk uyrukluğunu seçme yetenekleri olacaktır; bu durumda, seçme hakkını (option) kullandıkları tarihi izleyecek oniki ay içinde Kıbrıs adasından ayrılmaları zorunlu olacaktır.

İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte Kıbrıs adasında yerleşmiş olup da, bu tarihte, yerel kanunun öngördüğü şartlar içinde yapılmış başvurma üzerine İngiliz uyrukluğunu edinmiş bulunan ya da edinmekte olan Türk uyrukları da bu yüzden Türk uyrukluğunu yitireceklerdir.

şurası kararlaştırılmıştır ki, Kıbrıs Hükümetinin, Türk Hükümetinin rızası olmaksızın Türk uyrukluğundan başka bir uyrukluk edinmiş olan kimselere, İngiliz uyrukluğunu reddetme yeteneği olacaktır.

MADDE 22

Türkiye, 27 nci Maddenin genel hükümlerine hanel gelmemek şartıyla, 18 Ekim 1912 tarihli Lausanne Andlaşması ve bu Andlaşmaya ilişkin senetler uyarınca, ne nitelikte olursa olsun, Libya'da yararlandığı bütün haklarının ve ayrıcalıklarının kesin olarak sona erdiğini tanıdığını bildirir.

2.ÖZEL HÜKÜMLER

MADDE 23

Bağıtlı Yüksek Taraflar, Boğazlar rejimine ilişkin bugünkü tarihle yapılmış olan Sözleşmede öngörüldüğü üzere Çanakkale Boğazı'nda, Marmara Denizi'nde ve Karadeniz Boğazı'nda, denizden ve havadan, barış zamanında olduğu gibi savaş zamanında da, geçiş ve gidiş-geliş (ulaşım) serbestliği ilkesini kabul ve ilan etmekte görüş birliğine varmışlardır. [Boğazlar rejimine ilişkin olarak bugünkü tarihle yapılmış] bu Sözleşme, Yüksek Taraflar bakımından, sanki bu Andlaşmanın içindeymiş gibi, aynı güç ve değerde olacaktır.

MADDE 24

İşbu Andlaşmanın 2 nci Maddesinde tanımlanan sınır rejimine ilişkin olarak bugünkü tarihte yapılmış olan Sözleşme, işbu Andlaşmaya taraf olan Devletler bakımından, sanki bu Andlaşmanın içindeymiş gibi, aynı güç ve değerde olacaktır.

MADDE 25

Türkiye kendisiyle yan yana savaşmış olan Devletlerle öteki Bağıtlı Devletler arasında yapılmış Barış Andlaşmaları ile ek Sözleşmeleri tam geçerli olarak tanımadığı, eski Alman İmparatorluğu, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan topraklarına ilişkin olarak alınmış ya da alınacak kararları kabul etmeyi ve yeni Devletler [bu andlaşmalarda] saptanan sınırlar içinde tanımayı yükümlenir.

MADDE 26

Türkiye, şimdiden, Almanya'nın, Avusturya'nın, Bulgaristan'ın, Yunanistan'ın, Macaristan'ın, Polonya'nın, Romanya'nın, Sırp-Hırvat-Sloven Devletinin ve Çeko-Slovakya Devletinin sınırlarını -işbu sınırlar 25 nci Maddede belirtilen Andlaşmalar ya da bunları tamamlayıcı bütün sözleşmelerde saptanmış olduğu ya da saptanabileceği üzere- tanıdığını ve kabul ettiğini bildirir.

MADDE 27

Türk ülkesinin dışında, işbu Andlaşmayı imzalayan öteki Devletlerin egemenliği ya da koruyuculuğu (protectorat) altında bulunan ülkelerin uyrukları ile Türkiye'den ayrılmış ülkelerin uyrukları üzerinde, Türk Hükümeti ya da Türk makamlarınca, siyasal, yasamaya ya da yönetime ilişkin herhangi bir nedenle olursa olsun, hiç bir güç ya da yetki kullanılmayacaktır.

şurası kararlaştırılmıştır ki, Müslüman din makamlarının ruhani yetkilerine halel verilmiş değildir.

MADDE 28

Bağıtlı Yüksek Taraflar, her biri kendi yönünden, Türkiye'de Kapitülasyonların her bakımdan kaldırıldığını kabul ettiklerini bildirirler.

MADDE 29

Fransız uyrukluğundaki Fas'lılara ve Tunus'lulara, Türkiye'de, her bakımdan, öteki Fransız uyruklarına uygulanan rejim uygulanacaktır.

Libya uyrukluğunda olanlara, Türkiye'de, her bakımdan, öteki İtalyan uyruklarına uygulanan rejim uygulanacaktır.

İşbu Maddenin hükümleri, Türkiye'de, yerleşmiş, Tunus, Libya ve Fas kökenli kimselerin uyrukluğunu etkilememektedir.

Buna karşılık, Türk uyrukları, halkı 1 nci ve 2 nci fıkraların hükümlerinden yararlanan ülkelerde, Fransa ile İtalya'da yararlandıkları aynı rejimden yararlanacaklardır.

Birinci fıkradaki hükümlerden halkı yararlanan ülkelerden gelen ya da bu ülkelere gönderilen mallara [ticaret esyaşına] Türkiye'de uygulanacak rejim ile, buna karşılık, Türkiye'den gelen ya da Türkiye'ye gönderilecek mallara bu ülkede uygulanacak rejim, Fransız Hükümeti ile Türk Hükümeti arasında anlaşma ile saptanacaktır.

KESİM II

UYRUKLAR

MADDE 30

İşbu Andlaşmanın hükümleri uyarınca, Türkiye'den ayrılmış ülkelerde yerleşmiş Türk uyrukları hukukça (de plein droit) ve yerel yasaların öngördüğü şartlarla, bu ülke hangi Devlete bırakılmışsa o Devletin uyruğu olacaklardır.

MADDE 31

Onsekiz yaşını aşmış olup da Türk uyrukluğunu yitiren ve 30 ncu Madde uyarınca hukuk açısından yeni bir uyrukluk edinmiş bulunan kimseler, işbu Andlaşmanın yürürlüğe giriş tarihinden başlayarak, iki yıllık bir süre içinde Türk uyrukluğunu seçebileceklerdir.

MADDE 32

İşbu Andlaşma uyarınca, Türkiye'den ayrılan bir ülkede yerleşmiş ve bu ülkede halkın çoğunluğundan soy [ırk] bakımından ayrı olan, 18 yaşını aşmış kimseler, işbu Andlaşmanın yürürlüğe giriş tarihinden başlayarak iki yıllık bir süre içinde, halkın çoğunluğu seçme hakkını (droit d'option) kullanan kişinin soyundan olan Devletlerden birinin uyrukluğunu, bu Devletin de buna razı olması şartıyla, edinebileceklerdir.

MADDE 33

31 nci ve 32 nci Maddelerdeki hükümler uyarınca, seçme haklarını (droit d'option) kullanan kimseler, bunu izleyen oniki ay içinde konutlarını [ikametgahlarını], seçme haklarını hangi Devlet için kullanmışlarsa o Devletin ülkesine taşıtmak zorundadırlar.

Bu gibi kimseler, seçme haklarını kullanmazdan önce, oturmakta oldukları öteki Devletin ülkesinde malik oldukları taşınmaz malları ellerinde tutmakta serbest olacaklardır.

Bu gibi kimseler, her çeşit taşınır mallarını yanlarında götürebileceklerdir. Bu yüzden, kendilerinden, bu malların çıkarılışı ya da sokuluşu için hiç bir vergi ya da resim alınmayacaktır.

MADDE 34

İşbu Andlaşmanın hükümleri uyarınca, Türkiye'den ayrılan bir ülkenin yerli halkından olup, 18 yasini asmis ve İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte yabancı ülkelerde yerleşmiş bulunan Türk uyrukları, Türkiye'den ayrılan ülkelerde yetkilerini [otoritelerini] kullanan Hükümetlerle, yerleşmiş buldukları ülkelerin Hükümetleri arasında yapılması gerekli görülebilecek anlaşmalar sakli kalmak üzere, yerli halkında oldukları ülkedeki uyruklugu seçebilirler. Bu seçme hakkı (droit d'option), İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak iki yıllık bir süre içinde kullanılmalıdır.

MADDE 35

Bagitli Devletler, İşbu Andlaşmada, ya da Almanya, Avusturya, Bulgaristan ya da Macaristan ile yapılmis Barış Andlaşmalarında, ya da Türkiye'den baska bagitli Devletlerle ya da onlardan biriyle Rusya arasında, ya da kendileri arasında yapılmis bir Andlaşmada öngörülen ve ilgililere, kendileri için edinilmesi mümkün her hangi bir uyrukluga geçme olanagini saglayan seçme hakkının (droit d'option) kullanılmasına, herhangi bir engel çıkartmamayı yükümlenirler.

MADDE 36

İşbu Kesimdeki hükümlerin uygulanmasında, her bakımdan, evli kadınların durumu kocalarının, ve 18 yasından küçük çocukların durumu da ana-babalarının durumuna göre ayarlanacaktır.

KESİM III

AZINLIKLARIN KORUNMASI

MADDE 37

Türkiye, 38 nci Maddeden 44 ncü Maddeye kadar olan Maddelerin kapsadığı hükümlerin temel yasalar olarak taninmasını ve hiç bir kanunun, hiç bir yönetmeliğin (tüzüğün) ve hiç bir resmi islemin bu hükümlere aykiri ya da bunlarla çelisir olmasını ve hiç bir kanun, hiç bir yönetmelik (tüzük) ve hiç bir resim islemin söz konusu hükümlerden üstün sayılmamasını yükümlenir.

MADDE 38

Türk Hükümeti, Türkiye'de oturan herkesin, dogum, bir ulusal topluluktan olma [milliyet, nationalitY], dil, soy ya da din ayirimi yapmaksizin, hayatlarini ve özgürlüklerini korumayi tam ve eksiksiz olarak saglamayi yükümlenir.

Türkiye'de oturan herkes, her inancin, dinin ya da mezhebin, kamu düzeni ve ahlak kurallariyla çatismayan gereklerini, ister açıkta isterse özel olarak, serbestçe yerine getirme hakkına sahip olacaktır.

Müslüman-olmayan azinliklar, bütün Türk uyruklarına uygulanan ve Türk Hükümetince, ulusal savunma amaciyla ya da kamu düzeninin korunmasi için, ülkenin tümü ya da bir parçasi üzerinde alınabilecek tedbirler sakli kalmak sartıyla, dolasim ve göç etme özgürlüklerinden tam olarak yararlanacaklardır.

MADDE 39

Müslüman-olmayan azinliklara mensup Türk uyrukları, Müslümanların yararlandıkları aynı yurttaşlık [medeni] haklarıyla siyasal haklardan yararlanacaklardır.

Türkiye'de oturan herkes, din ayirimi gözetilmeksizin, kanun önünde esit olacaktır.

Din, inanç ya da mezhep ayriligi, hiç bir Türk uyruğunun, yurttaşlık haklarıyla [medeni haklarla] siyasal haklarından yararlanmasına, özellikle kamu hizmet ve görevlerine kabul edilme, yükseltme, onurlanma ya da çeşitli mesleklerde ve iş kollarında çalışma bakımından, bir engel sayılmayacaktır.

Herhangi bir Türk uyruğunun, gerek özel gerekse ticaret ilişkilerinde, din, basın ya da her çeşit yayın konularıyla açık toplantılarında, dilediği bir dili kullanmasına karşı hiç bir kısıtlama konulmayacaktır.

Devletin resmi dili bulunmasına rağmen, Türkçeden başka bir dil konuşan Türk uyruklarına, mahkemelerde kendi dillerini sözlü olarak kullanabilmeleri bakımından uygun düşen kolaylıklar sağlanacaktır.

MADDE 40

Müslüman-olmayan azinliklara mensup Türk uyrukları, hem hukuk bakımından hem de uygulamada, öteki Türk uyruklarıyla aynı işlemlerden ve aynı güvencelerden [garantilerden] yararlanacaklardır. Özellikle, giderlerini kendileri ödemek üzere, her türlü hayır kurumlarıyla, dinsel ve sosyal kurumlar, her türlü okullar ve buna benzer öğretim ve eğitim kurumları kurmak, yönetmek ve denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dinsel ayinlerini serbestçe yapmak konularında esit hakka sahip olacaklardır.

MADDE 41

Genel [kamusal] eğitim konusunda, Türk Hükümeti, Müslüman-olmayan uyrukların önemli bir oranda oturmakta oldukları il ve ilçelerde, bu Türk uyruklarının çocuklarına ilk okullarda ana dilleriyle öğretimde bulunulmasını sağlamak bakımından, uygun düşen kolaylıkları gösterecektir. Bu hüküm, Türk Hükümetinin, söz konusu okullarda Türk dilinin öğrenimini zorunlu kılmasına engel olmayacaktır.

Müslüman-olmayan azınlıklara mensup Türk uyruklarının önemli bir oranda buldukları il ve ilçelerde, söz konusu azınlıklar, Devlet bütçesi, belediye bütçesi ya da öteki bütçelerce, eğitim, din ya da hayır işlerine genel gelirlerden sağlanabilecek paralardan yararlanmaya ve pay ayrılmasına hak gözetirliğe uygun ölçülerde katılacaklardır.

Bu paralar, ilgili kurumların (Ytablissements et institutions) yetkili temsilcilerine teslim edilecektir.

MADDE 42

Türk Hükümeti, Müslüman-olmayan azınlıkların aile durumlarıyla [statüleriyle, aile hukukuyla] kişisel durumların [statüleri, kişi halleri] konusunda, bu sorunların, söz konusu azınlıkların gelenek ve göreneklere uyarınca çözümlenmesine elverecek bütün tedbirleri almaya kabul eder.

Bu tedbirler, Türk Hükümetiyle ilgili azınlıklardan her birinin esit sayıda temsilcilerinden kurulu özel Komisyonlarca düzenlenecektir. Anlaşmazlık çıkarsa, Türk Hükümetiyle Milletler Cemiyeti Meclisi, Avrupa'lı hukukçular arasından birlikte seçecekleri bir üst-hakem atayacaklardır.

Türk Hükümeti, söz konusu azınlıklara ait kiliselere, havralara, mezarlıklara ve öteki din kurumlarına tam bir koruma sağlamayı yükümlenir. Bu azınlıkların Türkiye'deki vakıflarına, din ve hayır işleri kurumlarına her türlü kolaylıklar ve izinler sağlanacak ve Türk Hükümeti, yeniden din ve hayır kurumları kurulması için, bu nitelikteki öteki özel kurumlara sağlanmış gerekli kolaylıklardan hiç birini esirgemeyecektir.

MADDE 43

Müslüman-olmayan azınlıklara mensup Türk uyrukları, inançlarına ya da dinsel ayinlerine aykırı herhangi bir davranışta bulunmama zorlanamayacakları gibi, hafta tatili günlerinde mahkemelerde hazır bulunmaları ya da kanunun öngördüğü herhangi bir işlemi yerine getirmemeleri yüzünden haklarını yitirmeyeceklerdir.

Bununla birlikte bu hüküm, söz konusu Türk uyruklarını, kamu düzeninin korunması için, öteki Türk uyruklarına yükletilen yükümler dışında tutar anlamına gelmeyecektir.

MADDE 44

Türkiye, bu Kesimin bundan önceki Maddelerdeki hükümlerin, Türkiye'nin Müslüman-olmayan azinlikleriyle ilgili olduğu ölçüde, uluslararası nitelikte yükümler meydana getirmelerini ve Milletler Cemiyetinin güvencesi [garantisisi] altına konulmalarını kabul eder. Bu hükümler, Milletler Cemiyeti Meclisinin çoğunlugunca uygun bulunmadıkça, değiştirilemeyecektir. İngiliz İmparatorluğu, Fransa, İtalya ve Japon Hükümetleri, Milletler Cemiyeti Meclisinin çoğunlugunca razı olunacak herhangi bir değişikliği reddetmemegi, İşbu Andlaşma uyarınca kabul ederler.

Türkiye, Milletler Cemiyeti Meclisi üyelerinden her birinin, bu yükümlerden herhangi birine aykırı herhangi bir davranışı ya da böyle bir davranışta bulunma tehlikesini Meclise sunmaga yetkili olacağını ve Meclisin, duruma göre, uygun ve etkili sayacağı yolda davranabileceğini ve gerekli göreceği yönergeleri [talimatı] verebileceğini kabul eder.

Türkiye, bundan başka, bu maddelere ilişkin olarak, hukuk bakımından ya da uygulamada, Türk Hükümetiyle imzacı öteki Devletlerden herhangi biri ya da Milletler Cemiyeti Meclisine üye herhangi bir başka Devlet arasında görüş ayrılığı çıkarsa, bu anlaşmazlığın, Milletler Cemiyeti Misakinin 14 ncü Maddesi uyarınca uluslararası nitelikte sayılmasını kabul eder. Türk Hükümeti, böyle bir anlaşmazlığın, öteki taraf isterse, Milletlerarası Daimi Adalet Divanına götürülmesini kabul eder. Divanın kararı kesin ve Milletler Cemiyeti Misakinin 13 ncü maddesi uyarınca verilmiş bir karar gücünde ve degerinde olacaktır.

MADDE 45

Bu Kesimdeki hükümlerle, Türkiye'nin Müslüman-olmayan azinliklerine tanınmış olan haklar, Yunanistan'ca da, kendi ülkesinde bulunan Müslüman azinliğe tanınmıştır.

BÖLÜM III

MALI HÜKÜMLER

KESİM I

OSMANLI DEVLET BORCU

MADDE 46

İşbu Kesime ekli çizelgede belirtildiği üzere, Osmanlı Devlet Borcu [Düyun-u Umumiye-i], Türkiye, 1921-1913 Balkan Savaşları sonucu olarak kendilerine Osmanlı İmparatorluğundan topraklar katılmış Devletler, İşbu Andlaşmanın 12 nci ve 15 nci Maddelerinde belirtilen adalarla, bu Maddenin son fıkrasında belirtilen toprak parçası kendilerine bırakılmış olan Devletler ve, son olarak, İşbu Andlaşma uyarınca Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmış Asya toprakları üzerinde yeni kurulan Devletler arasında, İşbu Kesimde belirtilen şartlar içinde, bölüştürülecektir. Bundan başka, yukarıda belirtilen bütün bu Devletler, 53 ncü Maddede gösterilen tarihlerden başlayarak, Osmanlı Devlet Borcu hizmetlerinin ödenmesine ilişkin yıllık yükümlere [taksitlere] de, İşbu kesimde belirtilen şartlar içinde, katılacaklardır.

Türkiye, 53 ncü Maddede belirtilen tarihlerden başlayarak, öteki Devletlere yükletilmiş katılma paylarından artık hiç bir biçimde sorumlu tutulmayacaktır.

1 Ağustos 1914 tarihinde Osmanlı egemenliği altında olup, Türkiye'nin, İşbu Andlaşmanın 2 ncü Maddesinde saptanan sınırları dışında bulunan Trakya arazi, Osmanlı Devlet Borcunun bölüştürülmesi konusunda, İşbu Andlaşma uyarınca Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmış gibi sayılacaktır.

MADDE 47

Osmanlı Devlet Borcu [Düyun-u Umumiye-i Osmaniye] Meclisi, İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girişinden başlayarak üç aylık bir süre içinde İşbu Kesime ekli çizelgenin (A) Bölümünde yazılı borçlanmalara ilişkin olan ve ilgili Devletlerden her birine düşen yıllık taksitlerin tutarını, 50 nci ve 51 nci Maddelerde kabul edilmiş esaslara dayanarak saptayacak ve bu tutarı sözü geçen Devletlere bildirecektir.

Bu Devletler, Osmanlı Borcu Meclisinin bu konudaki çalışmalarını izlemek üzere, İstanbul'a temsilciler gönderebileceklerdir.

Osmanlı Devlet Borcu Meclisi, Bulgaristan ile yapılmış 27 Kasım 1919 tarihli Andlaşmanın 134 ncü Maddesinde öngörülen görevleri de yerine getirecektir.

İşbu bu Maddede yazılı ilkelerin uygulanması konusunda, ilgili taraflar arasında dogabilecek her türlü anlaşmazlıklar, 1 nci fıkrada belirtilen bildirin yapılması tarihinden başlayarak en çok bir ay içinde, Milletler Cemiyeti Meclisinden atanması rica edilecek bir hakeme sunulacak ve bu hakem, en çok üç aylık bir süre içinde kararını verecektir. Hakemin kararları kesin olacaktır. Anlaşmazlığın sözü geçen hakeme sunulmuş olması, yıllık taksitlerin ödenmesini geciktirmeyecektir.

MADDE 48

İşbu Kesime ekli çizelgenin (A) Bölümünde gösterilen Osmanli Devlet Borcunun aralarında bölüştürülecegi, Türkiye'den baska Devletler, 47 nci Maddede öngörülen aylık taksitlerden her birine düşen pay konusunda, 47 nci Madde uyarınca kendilerine yapılacak bildiri gününden başlayarak üç aylık bir süre içinde, Osmanli Devlet Borcu Meclisine, kendi paylarının güvence altına alınması için yeterli saglancalar [karşılıklar, rehinler] vereceklerdir. Bu saglancalar yukarıda belirtilen süre içinde gösterilmemiş olursa, ya da bu saglancaların uygun olup olmadığı konusunda anlaşmazlık çıkarsa, İşbu Andlaşmanın Imzacisi Devletlerden herhangi birince, Milletler Cemiyeti Meclisine başvurulabilecektir.

Milletler Cemiyeti Meclisi, saglanca olarak ayrılan gelirlerin toplanmasını, aralarında Borcun bölüştürülmüş olduğu, Türkiye dışındaki Devletlerde bulunan uluslararası maliye örgütlerine emanet edebilecektir. Milletler Cemiyeti Meclisinin kararları kesin olacaktır.

MADDE 49

İlgili Devletlerden her birine düşecek yıllık taksitler tutarının 47 nci Madde hükümleri uyarınca kesin olarak saptanmasına girişilecegi günden başlayarak bir aylık bir süre içinde, İşbu Kesime ekli çizelgenin (A) Bölümünde gösterilen Osmanli Devlet Borcunun nominal anaparasının bölüştürülme yol ve yöntemlerini saptamak üzere, Paris'de bir komisyon toplanacaktır. Bu bölüştürme, yıllık taksitlerin bölüştürülmesi için kabul edilen oranlara göre, borçlanma sözleşmeleriyle İşbu Kesimin hükümleri göz önünde tutularak, yapılacaktır.

1 nci fıkrada öngörülen Komisyon, Türk Hükümetinin bir temsilcisiyle, Osmanli Devlet Borcu Meclisinin temsilcilerinden, Birleştirilmiş Borç ve İkramiyeli Türk Tahvilleri [Düyun-u Muvahhide ve İkramiyeli Türk Tahvilati, la Dette unifiye et les Lots turc] dışında kalan Osmanli Devlet Borcunun bir temsilcisinden ve ilgili Devletlerden her birinin atayabilecegi birer temsilciden kurulacaktır. Komisyonda görüş birliğine varılamayacak bütün sorunlar, 47 nci Maddenin 4 ncü fıkrasında öngörülen hakeme sunulacaktır.

Türkiye, kendi payını temsil etmek üzere yeni borç senetleri çıkarmaya karar verirse, Borç anaparasının bölüştürülmesi, önce, Türkiye bakımından, Türk Hükümetinin temsilcisinden, Osmanli Devlet Borcu temsilcisinden ve Birleştirilmiş Borç ve İkramiyeli Türk Tahvilleri dışındaki borcun temsilcilerinden kurulu bir Komitece yapılacaktır. Yeni çıkartılmış borç senetleri Komisyona teslim edilecektir; Komisyon da, bunların, bir yandan Türkiye'nin aklanmış [ibra edilmiş] olduğunu, öte yandan da borç senetlerini ellerinde bulunduranların, Osmanli Devlet Borcundan kendilerine bir pay düşen öteki Devletlere karşı haklarını göz önünde tutarak, borç senetlerini ellerinde bulunduranlara verilmesini sağlayacaktır. Osmanli Devlet Borcundan her Devlete düşecek payı temsil etmek üzere çıkartılacak senetler, Bağitli Yüksek Tarafların ülkelerinde, her türlü damga

resimlerinden ya da bu senetlerin çıkartılmasının yol aabilecegi her çesit vergilerden bagisik tutulacaktır.

İlgili Devletlerden her birine dusecek yıllık taksitlerin odenmesi, İşbu Maddenin, nominal anaparanın blstrlmesine ilişkin hükümleri yüzünden, ertelenmeyecektir.

MADDE 50

Yıllık taksitlerin 47 nci Maddede ngrlen blstrlmesi ile, Osmanlı Devlet Borcu [Düyun-u Umumiye-i Osmaniye] nominal anaparanın 49 ncu Maddede sözü edilen blstrlmesi, aşadaki gibi yapılacaktır:

(1) 17 Ekim 1912 tarihinden önce borçlanmalar ve onlara ilişkin yükümler, 1912-1913 Balkan Savaşlarından sonraki durumda Osmanlı İmparatorluğu ile, Balkan Savaşları sonucunda Osmanlı İmparatorlğundan toprak almış Balkan Devletleri ve İşbu Andlaşmanın 12 nci Maddesinde belirtilen adalar kendilerine verilmiş olan Devletler arasında blstrlecektir; bu savaşlara son veren Andlaşmaların ya da sonradan yapılan Andlaşmaların yrrlge girişlerinden bu yana meydana gelen ülke değisiklikleri de göz önünde tutulacaktır.

(2) Bu ilk blstrmeden sonra, Osmanlı İmparatorlğunun üzerinde kalmış borçlanmaların ve onlara ilişkin yıllık taksitlerin, 17 Ekim 1912 ile 1 Kasım 1914 tarihi arasında, Osmanlı İmparatorlğunun yapmış olduğu borçlanmaların ve bunlara ilişkin taksitlerin ertelenmesiyle artmış olan geri kalan parçası [bakiyesi], Türkiye ile, bu Andlaşma uyarınca kendilerine Osmanlı İmparatorlğundan toprak katılmış Asya'da yeni kurulmuş Devletler ve bu Andlaşmanın 46 nci Maddesinde belirtilen toprağın kendisine verilmiş bulunduğu Devlet arasında blstrlecektir.

Anaparanın blstrlmesi, İşbu Andlaşmanın yrrlge girişi tarihinde her borçlanmanın anaparasının tutarı üzerinden yapılacaktır.

MADDE 51

50 nci Maddede ngrlen blstrme sonucu olarak, Osmanlı Devlet Borcu'nun [Düyun-u Umumiye-i Osmaniye'nin] yıllık borçlarından, ilgili her Devlete düsen pay söyle saptanacaktır:

(1) 50 nci Maddenin lik fıkrasında öngörülen blstrme için, önce, 12 nci ve 15 nci Maddelerde belirtilen adalar ile, Balkan Savaşları sonucunda Osmanlı İmparatorlğundan ayrılmış toprakların tümüne düsen payın saptanmasına girişilecektir. Bu payın 50 nci Maddenin 1 nci paragrafı hükümleri uyarınca blstrlmesi gereken yıllık taksitler toplam tutarına göre tutarı, yukarıda sözü geçen adalarla toprakların, birlikte hesaplanan ortalama genel gelirinin, Osmanlı İmparatorlğunun 1910-1911 ve 1911-1912 mali yılları içindeki -1907 yılında

konulmuş ek gümrük vergisi gelirini de kapsamak üzere- ortalama genel gelirine olan oranına esit oranda olacaktır.

Böylece saptanan tutar, daha sonra, bir önceki fıkroda öngörülen topraklar kendilerine verilmiş bulunan Devletler arasında bölüştürülecektir; bu işlem üzerine, sözü geçen Devletlerin her birine düşen payın, aralarında bölüşülen toplam tutara göre oranı, Balkan Savaşları sonucunda Osmanlı İmparatorlugundan ayrılmış bütün topraklar ile 12 nci ve 15 nci Maddelerde belirtilen adaların -1910-1011 ve 1911-1912 mali yılları içindeki- genel ortalama geliri oranıyla aynı oranda olacaktır. Bu fıkroda öngörülen gelirlerin hesaplanmasında, gümrük vergi gelirleri dikkate alınmayacaktır.

(2) 46 nci Maddenin son fıkrasında belirtilen toprağı da kapsamak üzere, İşbu Andlaşma uyarınca Osmanlı İmparatorlugundan ayrılan topraklara gelince, ilgili Devletlerden her birine düşen payın, 50 nci Maddenin 2 nci fıkrası hükümleri uyarınca bölüştürülecek yıllık taksitlerin toplam tutarına göre tutarı, ayrılan toprakların ortalama gelirinin 1910-1911 ve 1911-1912 mali yılları içindeki -1907 yılında konulmuş ek gümrük vergisi gelirini de kapsamak üzere- Osmanlı İmparatorlugunun, 1 nci paragrafta belirtilen topraklarla adaların payının düşülmesinden sonraki ortalama toplam gelirine olan oranına esit oranda olacaktır.

MADDE 52

İşbu Kesime bağlı çizelgenin (B) Bölümünde öngörülen öndelikler [avanslar], Türkiye ile 46 nci Maddede belirtilen öteki Devletler arasında, aşağıdaki şartlar içinde bölüştürülecektir:

(1) Çizelgede gösterilen ve 17 Ekim 1912 tarihinde varolan öndeliklerin, İşbu Andlaşmanın yürürlüğe konulması tarihinde ödenmemiş bulunan anaparası varsa, İşbu anapara ile, bunun, 53 ncü Maddenin birinci fıkrasında belirtilen tarihlerden bu yana birikmiş faizleri ve bu tarihlerden sonra yapılmış bulunan ödemeler, 50 nci maddenin birinci paragrafı ile 51 nci maddenin birinci paragrafı hükümleri uyarınca bölüştürülecektir.

(2) Bu ilk bölüştürmeden sonra, Osmanlı İmparatorluğu üzerinde kalan borçlara ve bu İmparatorlukça 17 Ekim 1912 ve 1 Kasım 1914 tarihleri arasında alınmış ve çizelgede gösterilen öndeliklere gelince, İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girisi tarihinde ödenmemiş anapara varsa, bu anapara ile, bunun, 1 Mart 1920 tarihine kadar birikmiş faizleri ve bu tarihten sonra yapılmış ödemeler, 50 nci Maddenin 2 nci paragrafı ile 51 nci Maddenin 2 nci paragrafı hükümleri uyarınca bölüştürülecektir.

Osmanlı Devlet Borcu Meclisi, söz konusu öndeliklerden [avanslardan] ilgili Devletlerden her birine düşen payın tutarını, İşbu Andlaşmanın yürürlüğe

girişinden başlayarak üç aylık bir süre içinde saptayacak ve bu tutarı söz konusu Devletlere bildirecektir.

Türkiye'den başka Devletlerin borçlu tutuldukları paralar, bu Devletlerce, Osmanlı Devlet Borcu Meclisine ödenecek, ya da Türkiye'nin bu Devletler hesabına gerek faiz gerekse borcun karşılığı olarak ödemiş bulunduğu para tutarına esit bir tutarı buluncaya kadar, Türk Hükümeti hesabına gelir yazılacaktır.

Bir önceki fıkroda öngörülen ödemeler, İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girişinden başlayarak yıllık bes esit taksitle yapılacaktır. Söz konusu ödemelerin Osmanlı İmparatorluğunun alacaklılarına yapılacak parçası, öndeki sözleşmelerinde şart koşulan faizleri de kapsayacak ve Türk Hükümetine düşen parçası ise faizsiz ödenecektir.

MADDE 53

Balkan Savaşları sonucunda Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan toprakları kendilerine katmış olan Devletlerce ödenmesi gereken, İşbu Kesime ekli çizelgenin (A) Bölümünde belirtilmiş bulunan Osmanlı Devlet Borcu borçlanmalarının yıllık taksitleri, bu toprakların sözü geçen Devletlere katılmasını sağlamış bulunan Andlaşmaların yürürlüğe giriş tarihinden başlayarak, ödenmesi gerekli duruma gelecektir. 12 nci Maddede belirtilen adalara ilişkin yıllık taksit 1/14 Kasım 1914 den başlayarak ve 15 nci Maddede belirtilen adalara ilişkin yıllık taksit de 17 Ekim 1912 den başlayarak ödenmesi gerekli duruma gelecektir.

İşbu Andlaşma uyarınca, Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan Asya'daki topraklar üzerinde yeni kurulmuş Devletlerin ve 46 nci Maddenin son fıkrasında belirtilen toprağı kendisine katan Devletin borçlu oldukları yıllık taksitler, 1 Mart 1920 tarihinden başlayarak ödenmesi gerekli duruma gelecektir.

MADDE 54

İşbu Kesime ekli çizelgenin (A) Bölümünde sayılan 1911-1912 ve 1913 yılları Hazine Tahvilleri (Bons de TrYsor), sözleşmelerinde öngörülen ödeme tarihlerinden başlayarak on yıl içinde, kararlaştırılmış faizleriyle birlikte ödeneceklerdir.

MADDE 55

Aralarında Türkiye de bulunmak üzere 46 nci Maddede belirtilen Devletler, İşbu Kesime ekli çizelgenin (A) Bölümünde gösterildiği üzere Osmanlı Devlet Borcundan kendilerinde düşen ve 53 ncü Maddede belirtilen tarihlerden başlayarak ödenmesi gerekirken ödenmemiş bulunan yıllık taksitlerin tutarını Osmanlı Devlet Borcu Meclisine ödeyeceklerdir. Bu ödeme, İşbu Andlaşmanın yürürlüğe giriş tarihinden başlayarak, esit yirmi taksitle, faizsiz yapılacaktır.

Türkiye'den baska Devletlerin Osmanli Devlet Borcu Meclisine ödedikleri yıllık taksitler, Borç Meclisince, söz konusu Devletler hesabına Türkiye'nin ödemiş olduğu para tutarını buluncaya kadar, Türkiye'nin borçlu kalabileceği gecikmiş taksitler hesabından düşülecektir.

MADDE 56

Bundan böyle, Osmanli Devlet Borcu Yönetim Meclisinde, ellerinde borç senetleri bulunduran Almanların, Avusturyalıların ve Macarların temsilcileri [vekilleri] bulunmayacaktır.

MADDE 57

Osmanli Devlet Borcu borçlanmalarıyla faizlerine ve karşılığı Misir vergisi ile sağlanmış olan 1855, 1891 ve 1894 borçlanmalarına ilişkin faizsiz kuponların sunulmasına ilişkin süreler ile, sözü geçen borçlanmalardan adçekme vurmuş olan borç senetlerinin ödenmek üzere sunulma süreleri, Yüksek Bağitli Taraflar ülkesinde 29 Ekim 1914 tarihinden başlayarak İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girişini izleyecek üç ayın sona ermesine kadar ertelenmiş sayılacaktır.

KESİM II

ÇESİTLİ HÜKÜMLER

MADDE 58

Bir yandan Türkiye ve öte yandan (Yunanistan dışında) öteki Bağitli Devletler, bu Devletlerle (tüzem kisileri de kapsamak üzere) uyruklarının, 1 Ağustos 1914 tarihiyle İşbu Andlaşmanın yürürlüğe giriş tarihi arasındaki süre boyunca uğramış oldukları, gerek savaş eylemleri, gerekse zorluluk, haciz, dilediği gibi kullanma ve elkoyma tedbirlerinden doğan kayıp ve zararlardan dolayı her türlü parasal istemde bulunma hakkında karşılıklı olarak vazgeçerler.

Bununla birlikte, yukarıdaki hüküm, İşbu Andlaşmanın II ncü Bölümünde (Ekonomik hükümleri) öngören hükümlere hâlel getirmeyecektir.

Türkiye, Almanya ile yapılmış 28 Haziran 1919 tarihli Barış Andlaşmasının 259 ncü Maddesinin birinci fıkrası ve Avusturya ile yapılmış 10 Eylül 1919 tarihli Barış Andlaşması 210 ncü Maddesinin birinci fıkrası uyarınca, Almanya ile Avusturya'nın geçirmiş [transfer etmiş] oldukları altın paralar üzerindeki her türlü haktan, (Yunanistan dışında) öteki Bağitli Devletler yararına vazgeçer.

Sürüme [tedavüle] çıkarılan birinci tertip Türk kagit paralarına iliskin olarak, gerek 20 Haziran 1331 (3 Temmuz 1915) tarihli sözleşme, gerekse söz konusu kagit paraların arkasında yazılı metin uyarınca, Osmanlı Devlet Borcu Meclisine yükletilmiş bütün ödeme yükümleri geçersiz sayılmıştır.

Bunun gibi, Türkiye, Osmanlı Hükümetince İngiltere'ye ismarlanmış ve İngiliz Hükümetince 1914 de elkonmuş olan savaş gemileri için ödenmiş bulunan paranın geri verilmesini İngiliz Hükümetinden ya da İngiliz uyruklarından istememesi kabul eder ve bu yüzden her türlü istemde bulunmaktan vazgeçer.

MADDE 59

Yunanistan, Anadolu'da, savaş yasalarına aykiri olarak, Yunan ordusu ya da Yunan yönetiminin eylemleriyle işlenmiş zararları onarma yükümünü kabul eder.

Öte yandan, Türkiye, Yunanistan'ın, savaşın uzamasından ve savaş sonuçlarından doğan mali durumunu dikkate alarak, onarımlar karşılığı olarak, Yunan Hükümetine karşı yöneltebileceği her türlü zarar-giderim isteminde kesinlikle vazgeçer.

MADDE 60

Gerek Balkan Savaşları sonucu olarak gerekse İşbu Andlaşma ile, kendilerine Osmanlı İmparatorlğundan bir toprak parçası ayrılmış ya da ayrılan Devletler, Osmanlı İmparatorlğunun bu toprak parçasında bulunan her türlü taşınır ve taşınmaz malları, herhangi bir karşılık ödemeksizin, edinmiş olacaktırlar.

surası kararlaştırılmıştır ki, 26 Ağustos 1324 (8 Eylül 1908) ve 20 Nisan 1325 (2 Mayıs 1909) tarihli İradelerde, Hazine-i Hassa'dan (Liste civile) Devlete geçirilmesi buyrulmuş olan taşınır ve taşınmaz mallarla, 30 Ekim 1918'de, bir kamu hizmeti yararına Hazine-i Hassa'ca yönetilen mallar, sözü geçen Devletler Osmanlı İmparatorlğunun yerini almış olduklarından ve bu mallar üzerinde kurulmuş bulunan Vakıfların geçerli tanınması şartıyla, bir önceki fıkrada belirtilen taşınır ve taşınmaz malların kapsamı içinde bulunmaktadırlar.

Gerek Balkan Savaşları sonucu olarak, gerek daha sonra Yunanistan'a geçmiş eski Osmanlı İmparatorluğu topraklarında bulunan ve Hazine-i Hassa'dan Devlete geçmiş taşınır ve taşınmaz mallar konusunda, Türk Hükümeti ile Yunan Hükümeti arasında çıkan anlaşmazlık, 1/14 Kasım 1913 tarihli Atina Andlaşmasına ekli özel bir protokol uyarınca yapılacak bir hakemlik sözleşmesine göre, La Haye'de bir hakemlik mahkemesine götürülecektir.

İşbu Maddenin hükümleri, Hazine-i Hassa adına yazıtlı bulunan ya da Hazine-i Hassa'ca yönetilen ve bu Maddenin 2 nci ve 3 ncü fıkralarında öngörülmemiş taşınır ve taşınmaz malların hukuksal niteliğini değıstirmeyecektir.

MADDE 61

Türk sivil ya da askeri emeklilik maasından yararlananlardan, İşbu Andlaşma uyarınca Türkiye'den baska bir Devletin uyrukluğuna geçmiş bulunanlar, emeklilik maaslarına iliskin olarak Türk Hükümetine karsi herhangi bir istemde bulunamayacaklardır.

MADDE 62

Türkiye, Almanya ile Versailles'de 28 Haziran 1919 tarihinde yapilmis Barış Andlaşmasının 261 nci Maddesi, ve Avusturya ile 10 Eylül 1919 da, Bulgaristan ile 27 Kasım 1919 da ve Macaristan ile 4 Haziran 1920 de yapilmis Barış Andlaşmalarinin bu konuyla ilgili maddeleri uyarınca, Almanya, Avusturya, Bulgaristan ve Macaristan'in, Türkiye'den olan bütün alacaklarinin [Bagitli Devletlere] geçirilmesini [transferini] kabul eder.

Bagitli öteki Devletler, bu yüzden Türkiye'ye düşen borçlardan Türkiye'yi aklanmis [ibra edilmiş] saymayi razi olurlar.

Türkiye'nin, Almanya, Avusturya, Bulgaristan ve Macaristan'dan olan alacaklari da sözü geçen Bagitli Devletlere geçirilmistir.

MADDE 63

Türk Hükümeti, öteki Bagitli Devletlerle görüş birliği içinde, savastan sonra Almanya'dan Türkiye'ye gönderilecek mallarin tutarina karşılık olarak, Alman Hükümetince sürüme çıkartilmis kagit paralari belli bir kambio degeri üzerinden kabul edecegi konusunda girmis olduğu yükümlerden Alman Hükümetini aklanmis [kurtulmuş, ibra edilmiş] saydigini bildirir.

BÖLÜM III

EKONOMİK HÜKÜMLER

MADDE 64

Bu Bölümde, "Müttefik Devletler" (Puissances alliYes) terimi, Türkiye'den baska bagitli Devletler anlamina gelmektedir; "Müttefik uyrukları" (ressortissants alliYes) terimi, Türkiye'den baska bagitli Devletlerin uyrukluğunda bulunan ya da bu Devletlerin koruyuculuğu (protectorat) altında bulunan bir Devletin ya da bir ülkenin uyrukluğunda olan gerçek kisileri, dernekleri ve kurumlari kapsamaktadır.

Bu Bölümün, sözü geçen "Müttefik uyrukları"na iliskin hükümleri, Müttefik Devletlerin uyrukluğunda bulunmamakla birlikte, bu Devletlerin olgusal [fiili] korumasından (protection) yararlanmis bulunmalari yüzünden, Osmanli

makamlarinca kendilerine Müttefik uyrukları gibi işlem yapılmis ve bu yüzden de zarar görmüs olan kimselere de uygulanacaktır.

KESİM I

MALLAR, HAKLAR VE ÇIKARLAR

MADDE 65

İşbu Andlaşmanın yürürlüğe giriş tarihinde Türk egemenliği altında kalmis bir ülkede bugün de bulunup kimligi ortaya konulabilecek ve 29 Ekim 1914 tarihinde Müttefiklerin uyruğu olan kimselere ait mallar, haklar ve çıkarlar, bulduklari durumlarıyla, derhal hak sahiplerine geri verilecektir.

karşılıklı olarak, 29 Ekim 1914 tarihinde Müttefik Devletlerin egemenliği ya da koruyuculuğu altına konulmuş ülkelerde ya da Balkan Savaşlarından sonra Osmanli İmparatorlugundan ayrılarak bugün sözü geçen Devletlerin egemenliği altına konulmuş ülkelerde bulunup da Türk uyruklarına ait olan mallar, haklar ve çıkarlar, derhal hak sahiplerine geri verilecektir. İşbu Andlaşma uyarınca Osmanli İmparatorlugundan ayrılmis ülkelerde bulunan ve Müttefik Devletler makamlarinca tasfiye konusu yapılmis ya da baska herhangi olaganüstü tedbirler uygulanmis, Türk uyruklarına ait olan mallar, haklar ve çıkarlar konusunda da bu hüküm uygulanacaktır.

İşbu Andlaşma uyarınca Osmanli İmparatorlugundan ayrılmis bir ülkede bulunup, Osmanli Hükümetince uygulanan kural-disi [istisnai] bir savas tedbirine konu olduktan sonra, bu ülkede yetkilerini [otoritesini] kullanan Bagitli Yüksek Taraflarin simdi elinde bulunan mallardan kimligi ortaya konulabilecek olanlar, bulduklari durumlarıyla, mesru maliklerine geri verilecektir. Bu ülkede yetkilerini [otoritesini] kullanan Bagitli Devletçe tasfiye edilmiş tasınmaz mallar konusunda da aynı işlem yapılacaktır. Özel kisiler arasında bunlar disinda kalan istemler, yetkili yerel mahkemelere sunulacaktır.

Istenmiş mallarin kimin olduğu ya da bunların geri verilisi konusunda ortaya çıkacak her türlü anlaşmazlıklar, bu Bölümün V nci Kesiminde öngörülen Hakemlik Karma Mahkemesine sunulacaktır.

MADDE 66

64 nci Maddenin 1 nci ve 2 nci fıkralarındaki hükümleri yürürlüğe koymak için, Bagitli Yüksek Taraflar, en hızlı bir yönetim süreci uygulayarak, maliklerin rizasi olmaksizin konmuş olabilecek her türlü yükümlerden ya da yararlanma haklarından arınmış olarak, maliklere, mallarini, haklarını ve çıkarlarını geri verdireceklerdir. Mallari, hakları ve çıkarları, bu geri verdimeyi yaptıracak olan Hükümetten dolayıli ya da dolaysız olarak edinmiş olan ve bu geri vermeden zarara uğramış

bulunabilecek üçüncü kişilerin zararlarını gidermekle, geri verilmeyi yaptıran Hükümet yükümlü olacaktır. Bu zarar-giderim konusunda ortaya çıkabilecek olan anlaşmazlıkların çözümünde ortak (genel) hukuk mahkemeleri yetkili olacaktır.

Bütün öteki durumlarda, zarar-giderimde bulunmaları gerekenlere karşı, zarara uğramış üçüncü kişilerin dava açma hakları olacaktır.

Bu amaçla, Bağitli Yüksek Taraflarca, düşman mallarına, haklarına ve çıkarlarına ilişkin olarak alınmış bütün kullanım (geçirim) işlemleri ya da başka olağanüstü savaş tedbirleri -henüz tamamlanmamış bir tasfiye söz konusu ise- derhal kaldırılacak ve durdurulacaktır. İstemde bulunan maliklerin malları, hakları ve çıkarları -bunların sahipleri belli olur olmaz- derhal geri verilerek, bu istemler yerine getirilecektir.

Geri verilmesi 65 nci Maddede öngörülen mallar, haklar ve çıkarlar, İşbu Andasmanın imzası tarihinde Bağitli Yüksek Taraflardan birinin yetkili makamlarınca tasfiye edilmiş bulunursa, bu Bağitli Taraf, tasfiye tutarını, malların, hakların ve çıkarların maliklerine ödeyerek, geri verme yükümünden aklanmış [kurtulmuş, ibra edilmiş] olacaktır. Malikin başvurusu üzerine, Hakemlik Karma Mahkemesi, tasfiyenin haklı bir değeri tutturacak koşullar altında yapılmamış olduğu kanısında bulunursa, bu Mahkeme, taraflar anlaşamazlarsa, tasfiyeden elde edilen geliri, hakgözetirliğe uygun göreceği ölçüde arttırabilecektir. Söz konusu mallar, haklar ve çıkarlar, malikleriyle yapılmış anlaşmadan ya da yukarıda öngörülen Hakemlik Karma Mahkemesinin kararından sonra iki ay içinde ödeme yapılmamışsa, geri verilecektir.

MADDE 67

Bir yandan Yunanistan, Romanya, Sırp-Hırvat-Sloven Devleti, ve öte yandan Türkiye, Türkiye ülkesinde ve karşılıklı olarak, Yunanistan, Romanya ve Sırp Hırvat-Sloven Devleti ülkelerinde, ordularınca ya da yönetim makamlarınca elkonmuş, haczedilmiş ve geçici olarak elkonulmuş olup da şimdi de bu ülkede bulunan her türlü tasınır malların kendi ülkelerinde aranmasını ve bulunanların geri verilmesini, gerek uygun düşen yönetim tedbirleri olarak, gerekse bunlara ilişkin bütün belgeleri teslim ederek, kolaylaştıracaktır.

Bu araştırma ve geri verme, Almanya, Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan ordularınca makamlarınca, Yunanistan, Romanya ve Sırp-Hırvat-Sloven Devleti ülkesinde haczedilmiş ya da geçici olarak elkonulmuş ve Türkiye'ye ya da Türk uyruklarına geçirilmiş mallarla, Yunanistan, Romanya ve Sırp-Hırvat-Sloven Devleti ordularınca Türk ülkesinde elkonularak ya da haczedilerek Yunanistan'a, Romanya'ya ya da Sırp-Hırvat-Sloven Devletine ya da bunların uyruklarına geçirilmiş mallar için de uygulanacaktır.

Bu arastirmalara ve geri vermelere iliskin istemler [dilekçeler], İşbu Andlaşmanın yürürlüğe giris tarihinden baslayarak alti aylık bir süre içinde sunulacaktır.

MADDE 68

Türkiye'de Yunan ordusunca isgal olunan bölgelerde, bir yandan Yunan makamlari ve yönetimleri ile, öte yandan Türk uyrukları arasında yapilmis sözleşmelerden dogan borçlar, bu sözleşmelerde öngörülen sartlar içinde, Yunan Hükümetince ödenecektir.

MADDE 69

1922-1923 mali yilindan önceki mali yillar için, Müttefiklerin uyruklarından ya da bunlarin mallarından, Müttefik uyruklarının ve mallarının 1 Agustos 1914'de yararlandıkları statü uyarınca bagli kilinmamis bulduklari hiç bir vergi resim ya da ek-resim (vergi) alınmayacaktır.

1922-1923 mali yilindan önceki mali yillar için, 15 Mayıs 1923'den sonra para alınmis bulunuyorsa, İşbu Andlaşma yürürlüğe girer girmez, bu paralar hak sahiplerine geri verilecektir.

15 Mayıs 1923 den önce alınmis paralar için hiç bir basvurmada bulunulamayacaktır.

MADDE 70

65 nci, 66 nci ve 69 ncu Maddelere dayandırılacak istemlerin, İşbu Andlaşmanın yürürlüğe konulusundan baslayarak yetkili makamlara alti ay içinde ve, anlaşılmaya varilamazsa, Hakemlik Karma Mahkemesine onsekiz aylık bir süre içinde sunulmus olmaları gerekmektedir.

MADDE 71

İngiliz İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Romanya ve Sırp-Hırvat-Sloven Devleti ya da bunlarin uyrukları, kendi mallari, haklari ve çıkarlarına iliskin olarak, 19 Ekim 1914 tarihinden önce Osmanlı Hükümetine istemlerde bulunmuş ya da dava açmış olduklarından, İşbu Kesimin hükümleri, sözü geçen istemleri ya da davaları hiç bir zaman etkileyemeyecektir. İngiliz İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Romanya ve Sırp-Hırvat-Sloven Hükümetlerine Osmanlı Hükümetince ya da Osmanlı uyruklarınca sunulmuş istemlere ya da açılmış davalara da aynı işlem uygulanacaktır. Bu istemler ya da davalar, Türk Hükümetiyle İşbu Maddede belirtilen öteki Hükümetlere karşı, Kapitülasyonlara son verilmiş olduğu göz önünde tutularak, kovuşturulacaktır.

MADDE 72

İşbu Andlaşma uyarınca Türk kalan topraklarda, Almanya'ya, Avusturya'ya, Macaristan'a ve Bulgaristan'a ya da bunların uyruklarına ait olup da, İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girişinden önce Müttefik Hükümetlerce elkonulmuş ya da işgal edilmiş olan mallar, haklar ve çıkarlar, [Müttefik] Hükümetlerle Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan Hükümetleri ya da ilgili uyrukları arasında anlaşmaların (düzenlemelerin) yapılmasına kadar, Müttefik Hükümetlerin elinde kalacaktır. Bu mallar, haklar ve çıkarlar tasfiye edilmisse, yapılmış tasfiyelerin geçerli olduğu doğrulanmıştır.

İşbu Andlaşma uyarınca Türkiye'den ayrılan topraklarda, Almanya'ya, Avusturya'ya, Macaristan'a ve Bulgaristan'a ya da bunların uyruklarına ait malları, hakları ve çıkarları, söz konusu ülkelerde yetkilerini [otoritelerini] kullanan Hükümetler, İşbu Andlaşmanın yürürlüğe konulmasından başlayarak altı ay içinde, tasfiye edilebileceklerdir.

Daha önce yapılmış ya da yapılmamış olsun, tasfiyelerden elde edilen para, tasfiye edilmiş mallar Almanya, Avusturya, Macaristan ya da Bulgaristan Devletlerinin mülkiyetinde ise, ilgili devletle yapılmış Barış Andlaşmasının kurmuş olduğu Onarımlar Komisyonuna [Tâmirat Komisyonuna, La Commission des RYparations] ödenecektir. Tasfiye edilen mallar özel kişilerin için, tasfiyeden elde edilen para, doğrudan doğruya malların sahiplerine ödenecektir.

İşbu Maddenin hükümleri, Osmanlı anonim ortaklarına [şirketlerine] uygulanmayacaktır.

Türk Hükümeti, İşbu Maddede öngörülen tedbirlerden hiç bir biçimde sorumlu olmayacaktır.

KESİM II

SÖZLEŞMELER VE SÜRE ASIMLARI

MADDE 73

82 nci Maddede tanımlandığı biçimde, sonradan düşman durumuna girmiş bulunan taraflar arasında ve bu Maddede belirtilmiş tarihten önce yapılmış, aşağıdaki kategorilere giren sözleşmeler (contrats), bu sözleşmelerin kapsadığı hükümlerle İşbu Andlaşmanın hükümleri saklı tutulmak şartıyla, yürürlükte kalacaklardır:

- a) Teslim işlemi 82 nci Maddenin hükümleri uyarınca tarafların düşman durumuna girmelerinden önce gerçekten yapılmış bulunan, tasınmaz malların satışına ilişkin sözleşmeler - asıl satış işlemi usulüne uygun olarak gerçekleştirilmiş olmasa bile;
- b) Özel kişiler arasında yapılmış kiralama, kiraya verme sözleşmeleriyle, kira vaadi sözleşmeleri;

- c) Madenlerin, ormanların ve tarım topraklarının işletilmesine ilişkin olarak, özel kişiler arasında yapılmış sözleşmeler;
- d) İpotek, teminat ve emanet konusunda sözleşmeler;
- e) ortaklıkların kurulmasına ilişkin sözleşmeler; bu hüküm, yönetildikleri kanun uyarınca, ortakların kişiliğinden ayrı bir kişilik oluşturmayan kolektif ortaklıklara (partnerships) uygulanmaz;
- f) Özel kişilerle ya da ortaklıklarla, Devlet, vilâyetler, belediyeler ya da bunlara berzer yönetim tüzel kişileri arasında, herhangi bir konuda, yapılmış sözleşmeler;
- g) Aile durumuna [statüsüne] ilişkin sözleşmeler;
- h) Her çeşit bağışlara, [hibe ve teberrulara, à des donations ou à des libéralités] ilişkin sözleşmeler.

İşbu Madde, sözleşmelerle, yapıldıkları sıradaki değerlerinden başka bir değer verine amacıyla öne sürülemeyecektir.

İşbu Madde, ayrıcalık [imtiyaz] sözleşmelerine uygulanmayacaktır.

MADDE 74

Sigorta sözleşmelerine, İşbu Kesimin Ek'inde öngörülen hükümler uygulanacaktır.

MADDE 75

73 ncü ve 64 ncü Maddelerde sayılan sözleşmelerle, ayrıcalık [imtiyaz] sözleşmeleri dışında, sonradan düşman dukuna girmiş kişiler arasında, tarafların düşman durumuna girmeleri tarihinden önce yapılmış olan sözleşmeler, bu tarihten başlayarak sona erdirilmiş sayılacaktır.

Bununla birlikte, sözleşmenin taraflarından her biri, gerekirse, öteki tarafa, sözleşmenin yapıldığı tarihte yürürlükte tutulması istenilen andaki koşullar ararısındaki farkı karşılayacak bir zarar -giderim [tazminat] ödenmesi şartıyla, İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girişinden başlayarak üç aylık bir sürenin geçişine kadra, öteki taraftan, bu sözleşmenin uygulanmasını isteyebilecektir. Bu zarar-giderim, taraflar kendi aralarında anlaşamazlarsa, Hakemlik Karma Mahkemesince saptanacaktır.

MADDE 76

İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girişinden önce, 73 ncü Maddeden 75 nci Maddeye kadar olan Maddelerde belirtilen sözleşmelerde, ödemede kullanacak para ya da kambio değeri konusundaki sözleşmeleri de kapsamak üzere, özellikle bu

sözleşmelerin sona erdirilmesine, yürürlükte tutulmasına, uygulama şartlarına ya da bu sözleşmelerde yapılacak değişikliklere ilişkin olarak, taraflar arasında yapılmış bütün işlemlerin geçerli olduğu doğrudur.

MADDE 77

30 Ekim 1918 tarihinden sonra, Müttefik uyruklarıyla Türk uyrukları arasında yapılmış sözleşmeler geçerli kalmaktadırlar; bunlara genel (ortak) hukuk kuralları uygulanır.

30 Ekim 1918 tarihinden sonra, 16 Mart 1920 tarihine kadar İstanbul Hükümetiyle usulüne uygun olarak yapılmış sözleşmeler de geçerli kalmaktadırlar; bunlara genel (ortak) hukuk kuralları uygulanır.

16 Mayıs 1920 den sonra İstanbul Hükümetiyle usulüne uygun olarak yapılmış bulunan ve bu Hükümetin etkin yetkili [otoritesi] altındaki topraklara ilişkin bütün sözleşmeler ve anlaşmalar, İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girişinden başlayarak üç aylık bir süre içinde ilgililerin istemesi üzerine, Türkiye Büyük Millet Meclisinin uygun bulmasına sunulacaktır. Bu sözleşmeler uyarınca yapılmış bulunan ödemeler, İşbu ödemelerde bulunmuş olan tarafın hesabına, gereği gibi, alacak yazılacaktır.

Bu sözleşmeler uygun bulunmazlarsa, ilgili tarafın, gerekiyorsa, doğrudan doğruya ve gerçekten uğranılmış zararı karşılayacak bir zarar-giderime [tazminata] hakkı olacaktır; dostça bir anlaşmaya varılamazsa, bu zarar-giderim Hakemlik Karma Mahkemesince saptanacaktır.

İşbu Maddenin hükümleri, ayrıcalık [imtiyaz] sözleşmelerine, ayrıcalık geçirimlerine ve kamu hizmeti ayrıcalığına ilişkin işletme sözleşmelerine uygulanmayacaktır.

MADDE 78

Sonradan düşman olmuş taraflar arasında, ayrıcalık [imtiyaz] sözleşmeleri dışındaki sözleşmelere ilişkin olarak ortaya çıkmış bulunan ya da, aşağıda gösterilen altı aylık sürenin bitiminden önce ortaya çıkabilecek olan her türlü anlaşmazlıklar, Hakemlik Karma Mahkemesince çözümlenecektir; bununla birlikte, tarafsız Devletlerin kanunları uyarınca bu Devletlerin ulusal mahkemelerinin yargı yetkisi içinde bulunabilecek olan anlaşmazlıklar, bu kuralın dışında kalmaktadır. Bu durumda, bu çeşit anlaşmazlıklar, Hakemlik Karma Mahkemesince değil, fakat bu ulusal mahkemelerce çözümlenecektir. Bu Madde uyarınca Hakemlik Karma Mahkemesinin yetki alanına giren anlaşmazlıklara ilişkin şikayetlerin, bu mahkemenin kuruluş tarihinden başlayarak altı aylık bir süre içinde bu mahkemeye sunulmaları gerekecektir.

Bu sürenin sona erisinde, Hakemlik Karma Mahkemesine sunulmamış olacak anlaşmazlıklar, genel (ortak) hukuk hükümleri uyarınca yetkili olan mahkemelerce çözüme bağlanacaktır.

İşbu Maddenin hükümleri, savaş boyunca aynı ülkede oturmuş ve hem kendileri hem de malları bakımından diledikleri gibi davranmış olan bütün taraflar arasında yapılmış görüşmelerde, tarafların düşman oldukları tarihten önce yetkili bir mahkemece hükme bağlanmış anlaşmazlıklara uygulanamaz.

MADDE 79

Bagitli Yüksek Tarafların ülkesinde, düşmanlar arasındaki ilişkilerde, süre asimina, kanunda öngörülen süreler uyulmaması yüzünden dava açma hakkının sınırlanmasına ya da yitirilmesine ilişkin bütün süreler, ister savaşın başlangıcından ister önce, ister sonra işleme başlamış bulunsun, 29 Ekim 1914 tarihinden başlayarak İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girişinden sonra üç ayın geçişine kadar ertelenmiş sayılacaktır.

Bu hüküm, özellikle, faiz ve kazanç [temettü] kuponlarının sunulması sürelerine ve adçekme ile ya da başka herhangi bir nedenle ödenmesi gerekli her türlü bonoların sürelerine uygulanacaktır.

Yukarıda belirtilen süreler, Romanya bakımından, 27 Ağustos 1916 tarihinden başlayarak kesilmiş sayılacaktır.

MADDE 80

Düşmanlar arasındaki ilişkilerde, savastan önce yapılmış olan hiç bir ticaret senedi, salt kabul ya da ödeme için gerekli olan süre içinde sunulmamış olması, ya da ödenmemiş bulunması yüzünden, ya da savaş sırasında çekicilerle [kesidecilerle, tireurs] yüklenecekler [cirantalara, endosseurs] kabul etmeme ya da ödememe bildirisinde bulunulmaması nedeniyle, ya da protesto da bulunulmamış olmasından veya başka herhangi bir işlemi yerine getirmemiş olması yüzünden, geçersiz sayılmayacaktır.

Bir ticaret senedinin kabulü ya da ödenmesi için sunulması gerekli olan süre, ya da kabul edilmeme ve ödememenin çekicilerle [kesidecilerce] yüklenecekler [cirantalar] bildirilmesi gerekli süre, ya da senedin protesto edilmesi için gerekli olan süre, savaş içinde geçmisse ve senedi sunması, protesto etmesi ya da kabul edilmediğini, ya da ödenmediğini bildirmesi gereken taraf, savaş sırasında böyle bir davranışta bulunmamışsa, senedin sunulması, kabul edilmediğinin ya da ödenmediğinin bildirilmesi ya da protesto düzenlenmesi için, kendisine, İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girişinden başlayarak, üç aylık bir süre tanınacaktır.

MADDE 81

Ödenmesi gerekli olmuş borçların güvencesi olarak savastan önce kabul edilmiş ipotekli bir tasınmaz malın ya da bir saglanmanın [rehnin] paraya çevrilmesi için savas sırasında yapılmış olan satışlar, malikine haber verilmesi için gerekli bütün işlemler yapılmamış olsa bile -söz konusu borçlunun, her türlü zarar ve ziyanlar konusunda hesaplamak üzere, alacakliyi Hakemlik Karma Mahkemesine çağırması hakkı açıkça saklı tutulmak şartıyla- geçerli sayılacaktır.

Mahkeme, taraflar arasındaki hesapları tasfiye etmekle, saglanca ya da güvence olarak verilen malın satılış şartlarını incelemekle ve alacakli kötü niyetle davranmış ya da saglancayı satmaktan kaçınmak için ya da bu satışın gerçek fiyatıyla yapılmasını sağlamak bakımından elinden gelebilecek her yola basvurmamış ise, borçlunun satış yüzünden uğramış olabileceği zararı onarma zorunluluğuyla alacakliyi yükümlü tutmakla görevli olacaktır.

İşbu hüküm, yalnız düşmanlar arasında uygulanabilecek ve yukarıda öngörülen işlemlerden 1 Mayıs 1923 tarihinden sonra yapılmış olanlara uygulanmayacaktır.

MADDE 82

İşbu Kesimdeki hükümler uyarınca, bir sözleşmeye taraf bulunan kişiler, aralarında ticaret ilişkilerinin olaylar yüzünden gerçekten imkansız olduğu, ya da bu taraflardan birinin bağlı olduğu kanunlar, kararnameler ya da tüzükler (yönetmelikler) yüzünden yasaklanmış ya da hukuka aykiri sayılmış bulunduğu tarihten başlayarak, düşman sayılacaklardır.

Bununla birlikte, 73 ncü Maddeden 75 nci Maddeye kadar olan Maddelerle, 79 ncü ve 80 nci Maddelerde öngörülen hükümler, (ortaklıkları da kapsamak üzere) düşman kişiler ya da onların temsilcileri arasında, Bağitli Yüksek Taraflardan birinin ülkesinde yapılmış sözleşmelere -bu ülke, bağitlanan taraflardan biri için düşman ülkesi idiye ve bu ülkede hem kendisi hem de malları bakımından dilediği gibi davranabilmişse- uygulanmayacaktır; bu sözleşmelere genel (ortak) hukuk kuralları uygulanacaktır.

MADDE 83

İşbu Kesimin hükümleri, Japonya ile Türkiye arasında uygulanmayacak ve bu hükümlere konu olan sorunlar, bu iki ülkeden her birinde, yerel [ulusal] kanunları uyarınca çözüme bağlanacaktır.

EK

I. HAYAT SİGORTASI

§ 1.

Bir sigortaci ile, sonradan dsman olan bir kimse arasında yapilmis hayat sigortasi szlemleri, savasin başlamasi ya da bu kimsenin dsman durumuna girmesi yüzünden sona erdirilmis sayilmayacaktır.

Bir nceki fikra uyarınca sona erdirilmis sayılmayan bir sözlesme gereğince, savas sırasında ödenmesi gerekli olmuş sigorta altında bulunan bir para tutarının, savastan sonra, ödenmesi istenebilecektir. Bu para tutarına, ödenmesi gerekli olduğu tarihten ödeme gününe kadar, yıllık %5 faiz eklenecektir.

Sigorta cretlerinin [primlerinin] savas sırasında ödenmemesi, ya da sözlesme hükümlerinin yerine getirilmemesi yüzünden, bir sözlesme geçersiz duruma dsmsse, sigortalının ya da vekillerinin ya da hak sahiplerinin, İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girişinden basliyerek oniki aylık bir süre içinde her an, sigorta senedinin [poliçesinin] geçersiz ya da sona erdirilmis sayıldığı günkü değerini, yıllık % 5 faizlerin de eklenmesiyle, sigortacıdan istemeğe hakları olacaktır.

Hayat sigortasi szlemler 29 Ekim 1914 tarihinden önce imzalanmış olup da, bu szlemlerin hükümleri gereğince primlerin ödenmemiş bulunması yüzünden szlemleri sona erdirilmiş ya da değeri indirilmiş bulunan Türk uyruklarının, İşbu Andlaşmanın yürürlüğe giriş tarihinden baslayarak üç aylık bir süre içinde ve bu sırada yasıyorlarsa, sigorta edilmiş para tutarının tümü için, sigorta senetlerini [poliçelerini] yeniden düzenlemeğe hakları olacaktır. Bunun için, Sigorta Ortaklığının [Kumpanyasının] doktorunca Ortaklığın yeterli sayacağı bir sağlık denetiminden geçirildikten sonra, birikmiş primleri % 5 bilesik faiziyle ödeyeceklerdir.

§ 2.

şimdi Müttefik devletlerden birinin uyruklugunda bulunan ortaklıklarla Türk uyrukları arasında, 29 Ekim 1914 tarihinden önce yapilmis olup da, primleri 18 Kasım 1915 tarihinden önce ve sonra, ya da yalnız bu tarihten önce, Türk Lirasından başka bir para ile denmiş bulunan hayat sigortasi szlemlerinin, asagıdaki gibi uygulanması kararlaştırılmış: (1) 18 Kasım 1915 tarihinden önceki dönem için sigorta edilen kimsenin hakları, sigorta senedindeki [poliesindeki] genel şartlar uyarınca, szlesmede öngörülen para ile ve bu paranın, onu çıkaran ülkedeki değerine göre düzenlenecektir (regın, Frnak, altın Frank, ya da kağıt para Frnak olarak belirtilmiş tutarlar, Frnasız Frangi olarak dönecektir); (2) 18 Kasım 1915 tarihinden sonraki dönem için, kağıt para Türk Lirasi ile ve Türk Lirasının değeri savas öncesi değerine esit sayılarak ödenecektir.

Szlemleri Türk parasından başka bir para üzerinden yapilmis olan Türk uyrukları, primlerini, 18 Kasım 1915 tarihinden bu yana, szlemlerde öngörülen para ile demiş olduklarını ispat ederlerse, bu szlemler de, 18 Kasım 1915 tarihinden sonraki dönem için bile, bu para ile ve bu paranın, onu çıkaran ülkedeki değeri üzerinden düzenlenecektir.

simdi Müttefik devletlerden birinin uyruklugunda bulunan ortaklıklarla, 29 Ekim 1914 tarihinden önce Türk parasından baska bir para üzerinden sözleşme yapmiş bulunan Türk uyruklarının sözleşmeleri, primlerinin ödenmiş olması yüzünden bugün de yürürlükteyse, bu Türk uyruklarının, İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girişinden basliyerek üç aylık bir süre içinde, söz konusu para ile ve bu paranın, onu çıkaran ülkedeki degeri üzerinden, anapara tutarının tümü için sigorta senetlerini [poliçelerini] yenileme hakları olacaktır. Bunun için, 18 Kasım 1915 tarihinden bu yana, süreleri gelmiş olan primleri bu para ile ödemeleri gerekmektedir. Buna karşılık, söz konusu Türk uyruklarının, belirtilen tarihten bu yana kagit para Türk Lirasıyla ödemiş oldukları primler, onlara, aynı çeşit parayla geri verilecektir.

§ 3.

Türk Lirası olarak yapılmış sigorta sözleşmeleri, kagit para Türk Lirası olarak hesaplanarak ödenecektir.

§ 4.

Sigorta ortaklığı ile özel bir sözleşme yaparak, sigorta senetlerinin [poliçelerinin] degerini ve primlerin nasıl ödeneceğini daha önce düzenlemiş bulunan sigortalılarla, işbu Andlaşmanın yürürlüğe giriş tarihinde sigorta senetlerini kesin olarak ödemiş olan sigortalılara 2 nci ve 3 ncü pragrafların hükümleri uygulanacaktır.

§ 5.

Yukarıdaki paragrafın uygulanması bakımından, hayat sigortası sözleşmesi sayılacak sözleşmeler, tarafların karşılıklı yükümlerini hesaplamak için, insan yasantisinin olasılıklarına dayanan ve bunların faiz tutarları eklenerek hesaplanan sigorta sözleşmeleridir.

II. DENİZ SIGORTALARI

§ 6.

Tarafların düşman olmalarından önce, tehlike [risk, risque] doğmuş bulunmaktaysa ve sigortalının, uyruğu bulunduğu Devletçe ya da bu Devletin müttefiklerince girişilmiş savaş eylemlerinden doğan zararları karşılamak söz konusu olmamak şartıyla, deniz sigortaları sözleşmeleri, bu sözleşmelerdeki hükümler saklı kalmak üzere, sona erdirilmiş sayılmayacaklardır.

III. YANGIN SIGORTALARI VE ÖTEKİ SIGORTALAR

§ 7.

Bir önceki paragrafta belirtilen çekince [ihtirazi kayıt] yürürlükte kalmak üzere, yangına karşı sigortalarla bütün öteki sigortalara ilişkin sözleşmeler sona ermiş sayılmayacaklardır.

KESİM III

BORÇLAR

MADDE 84

Bagitli Yüksek Taraflar, savastan önce yapılmış sözleşmeler uyarınca, savastan önce ya da savas sırasında ödenmesi gereken ve savas yüzünden ödenmemiş kalan borçların, sözleşmelerde öngörülen şartlar içinde, üzerinde anlaşılmış para ile ve o paranın çıkartıldığı ülkedeki değer üzerinden ödenmesi gerekeceğinde görüş birliğine varmışlardır.

İşbu Bölümün II nci Kesimi Ek'indeki hükümlere hâlel gelmemek şartıyla, surası kararlaştırılmıştır ki, savastan önceki bir sözleşme uyarınca yapılması gereken ödemelerin savas sırasında, söz konusu sözleşmede gösterilen paradan başka bir para ile tüm olarak ya da yalnız bir parçası alınmış bir para tutarının karşılığı olmaları durumunda, bu ödemeler, gerçekte alınmış olan para tutarları için hangi cins para ile yapılmış ise, aynı cins para ile yapılabilecektir. Bu hüküm, işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulmasından önce, ilgili taraflar arasında dostça bir anlaşma ile yapılmış buna aykırı hükümlere hâlel getirmeyecektir.

MADDE 85

Osmanlı Devlet Borcu [Dünyun-u Umumiye-i Osmaniye], görüş birliği içinde, işbu Bölümün (Ekonomik hükümler) bu Kesimiyle öteki Kesimlerinin dışında bırakılmıştır.

KESİM IV

ENDÜSTRİ, EDEBİYAT YA DA SANAT YAPITLARI

MÜLKİYETİ

MADDE 86

İşbu Andlaşmanın hükümleri saklı kalmak üzere, endüstri, edebiyat ya da sanat yapıtları mülkiyetine ilişkin haklar, Bagitli Devletlerden her birinin yasaları uyarınca 1 Ağustos 1914 tarihindeki durumlarıyla, Bagitli Yüksek Tarafların ülkelerinde,

işbu Andlaşmanın yürürlüğe giriş tarihinden başlayarak, bu haklardan savas durumunun başladığı anda yararlanmakta olan kimseler ya da bunların hak sahipleri yararına yeniden tanınacak ya da geçerli sayılacaktır. Bunun gibi, savas çıkmamış olsaydı, endüstri mülkiyetinin ya da bir edebiyat veya sanat yapının yayınlanmasını korumak için, yasalar uyarınca yapılmış bir istem sonucu olarak, savas süresince edinilebilecek haklar da, işbu Andlaşmanın yürürlüğe giriş tarihinden başlayarak, hak sahibi durumunda olan kimseler yararına yeniden kabul edecek ya da yeniden geçerli sayılacaktır.

Yukarıdaki hüküm uyarınca, sahiplerine yeniden tanınması gereken haklara halel gelmemek şartıyla, savas sırasında Müttefik Devletlerden birinin yasama, yürütme ya da yönetim makamlarından birince, Osmanlı uyruklarının endüstri, edebiyat ya da sanat yapıtları mülkiyeti haklarına ilişkin olarak, alınmış olabilecek özel tedbirler, yapılmış kamusal işlemler (lisans vermeyi de kapsamak üzere), yürürlükte kalacak ve hukuk açısından tam geçerli sayılacaklardır. Bu hüküm, herhangi bir Müttefik Devlet uyruklarının haklarına ilişkin olarak Türk makamlarınca alınmış olabilecek tedbirler için de, ayrıntılarda gerekli değişikliklerle (mutatis mutandis) uygulanacaktır.

MADDE 87

1 Ağustos 1914 tarihine kadar edinilmiş bulunan, ya da savas çıkmamış olsaydı, savastan önce ya da savas süresi içinde yapılmış bir istem ile o tarihten bu yana edinilebilecek olan endüstri mülkiyetine ilişkin hakların saklı tutulması ya da iade edilebilmeleri, veya bu konuda bir itirazda bulunabilmeleri amacıyla, Bagitli Devletlerden her birinin ülkesinde Türk uyruklarına, ek vergi ya da herhangi bir ceza olmaksızın, gerekli bütün işlemleri yapmak, her türlü usul gereklerini yerine getirmek, her çeşit vergi ödemek ve genel olarak her Devletin kanunlarında ve tüzüklerinde [yönetmeliklerinde] öngörülen her türlü yükümü yerine getirmek için, işbu Andlaşmanın yürürlüğe giriş tarihinden başlayarak, en az bir yıllık bir süre tanınacaktır.

Herhangi bir işlemin yapılmamasından, bir formalitenin yerine getirilmemesinden, ya da bir harcin ödenmemiş olması yüzünden, endüstri mülkiyetine ilişkin olarak, yitirilmiş sayılan haklar yeniden geçerli kabul edilecektir; buluş belgeleri [ihtira beratları, brevets] ile desenler [dessins] konularında, bunların, geçersiz sayıldıkları süre içinde işletmiş ya da kullanmış olan üçüncü kişilerin haklarını korumak için, her Devletin hak gözetirlik bakımından gerekli sayacağı tedbirleri alabilmek hakkı saklıdır.

Bir buluş belgesinin [ihtira beratının] işletmeye konulması, ya da fabrika ve ticaret markalarının, ya da desenlerin kullanılması için tanınan süre bakımından, 1 Ağustos 1914 tarihi ile işbu Andlaşmanın yürürlüğe giriş tarihi arasındaki dönem hesaba katılmayacaktır; bundan başka, 1 Ağustos 1914 tarihinde geçerli bulunmakta olan hiçbir buluş belgesinin, fabrika ya da ticaret markasının veya

desenin, işbu Andlaşmanın yürürlüğe girişinden basliyerek iki yillik bir süre geçmedikçe, salt isletmeye konulmamis ya da kullanilmamis olmasi nedeniyle, geçerli olmaktan çikmis ya da hükümsüz sayilmayacagi da kararlasmistir.

MADDE 88

Bir yandan Türk uyrukları ve Türkiye'de oturmakta olan ya da Türkiye'de bir is tutmus kimselerle, öte yandan Müttefik Devletler uyrukları ya da Müttefiklerin ülkesinde oturan ya da bu ülkede bir is tutmus kimselerce, ya da bu kimselerin savas sirasinda haklarini kendilerinden yana birakmis olabilecekleri üçüncü kisilerce, savas durumunun baslama tarihi ile işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulus tarihi arasında geçen süre içinde, öteki tarafın ülkesinde meydana gelmis olabilecek ve savas süresinin herhangi bir aninda varolmus ya da 86 nci Madde uyarınca yeniden taninacak endüstri, edebiyat ya da sanat yapıtlari mülkiyeti haklarini bozmuş gibi sayilacka olaylar yüzünden hiç bir dava açilamayacak, hiç bir istemde bulunulamayacaktır.

Yukarıda sözü edilen olaylar arasında, Bagitli Yüksek Tarafllarin Hükümetleri ya da onların hesabına, ya da onların rizasiyla, herhangi bir kimsece, endüstri, edebiyat ya da sanat yapıtlari mülkiyeti haklarının kullanilmasi bulunduğu gibi, bu hakların uygulanacağı her türlü ürünlerin, araç ve gereçlerin, ya da her türlü nesnelere kullanilmasi, satisi ya da satisa çıkartilmasi da bulunmaktadir.

MADDE 89

Bir yandan Müttefik Devletler uyrukları ya da bu Devletlerin ülkelerinde oturan ya da orada bir is tutmus olan kimlerle, öte yandan Osmanli uyrukları arasında, savas durumundan önce yapılmis olan isletme lisanslari ya da edebiyat veya sanat yapıtlarının çoğaltilmasi konularındaki sözleşmeler, Türkiye ile Müttefik bir Devlet arasında savas durumunun baslamasi tarihinden sona ermis sayilacaktır. Ancak, her konuyla ilgili olarak, daha önceleri bu çeşit bir sözleşmeden yararlanmakta olan kimsenin, işbu Andlaşmanın yürürlüğe giriş tarihinden baslayarak alti ay içinde, hak sahibinden yeni bir lisans ayrıcaligi istemege hakkı olacak ve bunun şartlari, taraflar arasında anlaşma olmazsa, bu Bölümün V nci Kesimiyle öngörülen Hakemlik Karma Mahkemesince saptanacaktır. Mahkeme, gerekirse, savar süresince hakların kullanilmis olmasi yüzünden, ödenmesini adalete uygun görecegi parayi da saptayabilecektir.

MADDE 90

İşbu Andlaşma uyarınca Türkiye'den ayrılmis bulunan ülkelerde oturanlar -bu ayrıma ve bunun doğurdugu uyruklar değisikligi göz önünde tutulmaksizin- Osmanli yasalarına göre, bu ülke geçirimi [transferi] aninda sahip olduklari endüstri, edebiyat ve sanat yapıtlari mülkiyetine ilişkin haklardan, Türkiye'de tam ve eksiksiz olarak yararlanmaya devam edeceklerdir.

İşbu Andlaşma uyarınca Türkiye'den ayrılmış ülkelerde, bu ayrılma anında geçerli olan ya da 86 nci Madde uyarınca yeniden tanınacak ya da geçerli sayılacak olan endüstri, edebiyat ve sanat yapıtları mülkiyetine ilişkin haklar, söz konusu ülkenin geçeceği Devletlerce tanınacak ve Türk [Osmanlı] kanunları uyarınca kendilerine verilecek süre içinde bu ülkede geçerli olacaktır.

MADDE 91

Osmanlı İmparatorluğu Hükümetinin, 30 Ekim 1918 tarihinden bu yana, İstanbul'da ya da başka yerlerde, usulüne uygun olarak vermiş olduğu ya da kütüğe geçirmiş bulunduğu bütün buluş belgeleri [ihtira beratları] ya da fabrika markalarının baskalarına geçirilmesi ya da bırakılmasına ilişkin istemler, işbu Andlaşmanın yürürlüğe girişinden başlayarak üç aylık bir süre içinde yapacakları istem üzerine, Türk Hükümetine sunulacaktır. Bu kütüğe yazıtlanma, ilk yazıtlanma tarihinden başlayarak geçerli sayılacaktır.

KESİM V

HAKEMLİK KARMA MAHKEMESİ

MADDE 92

Bir yandan Müttefik Devletlerden her biri ve öte yandan Türkiye arasında, işbu Andlaşmanın yürürlüğe girişinden başlayarak üç aylık bir süre içinde, bir Hakemlik Karma Mahkemesi kurulacaktır.

Bu Mahkemelerden her biri, ikisi ilgili Hükümetlerden her birince atanmak üzere, üç üyeden oluşacaktır; bu Hükümetler birçok kimseyi üye olarak göstermeğe yetkili olacaklar ve duruma göre, Mahkemede üye olarak bulunacak kimseyi, bunlar arasından seçeceklerdir. Başkan, ilgili iki Hükümet arasında anlaşma ile seçilecektir.

İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girişi tarihinden başlayarak iki aylık bir süre içinde bu anlaşmaya varılamazsa, söz konusu Başkan, ilgili Hükümetlerden birinin istemesi üzerine, La Haye Milletlerarası Daimi Adalet Divanı Başkanınca, savaş sırasında tarafsız kalmış Devletlerin uyrukları arasından seçilecektir.

Söz konusu iki aylık süre içinde, ilgili Hükümetlerden biri, kendisini Mahkemede temsil edecek üyeyi atamamış olursa, ilgili öteki Hükümetin istemesi üzerine, Milletler Cemiyeti Meclisi bu üyeyi atamakla görevli olacaktır.

Mahkeme üyelerinden birinin ölümü ya da görevden çekilmesi halinde, ya da herhangi bir neden yüzünden Mahkeme üyelerinden birisi görevini yapamayacak bir durumda bulunursa, bu üyenin yeri, atanmasında izlenen yöntem uyarınca

doldurulacaktır; öngörülen iki aylık süre, ölümün, görevden çekilmenin ya da görev yapma olanaksızlığının usulüne uygun olarak saptandığı günden başlayarak hesaplanacaktır.

MADDE 93

Hakemlik Karma Mahkemesinin toplanma yeri İstanbul'da olacaktır. Davaların sayısı ve niteliği haklı gösterirse, ilgili Hükümetler, her mahkemede bir ya da birkaç ek Daire kurmaya yetkili olacaklardır. Bu Dairelerden her birinin toplanması için, gerekli görülebilecek herhangi bir yer saptanabilecektir. Bu Dairelerden her biri 92 nci Maddenin 2 nci fıkrasından 5 nci fıkrasına kadar olan fıkralarında öngörüldüğü biçimde, bir başkan yardımcısı ile iki üyeden oluşacaktır.

Her Hükümet, Mahkemede kendisini temsil ettirmek için, bir ya da birkaç ajan atayacaktır.

Bir Hakemlik Karma Mahkemesinin ya da bu Mahkemenin Dairelerinden birinin kuruluşundan başlayarak üç yıl sonra işbu Mahkeme ya da Daire çalışmasını bilirememiş bulunursa, bu Mahkemenin ya da Dairenin toplantı yerinin bulunduğu ülke Devleti isterse, sözkonusu Hakemlik Karma Mahkemesinin ya da bu Dairenin toplantı yeri bu ülkenin dışına çıkartılacaktır.

MADDE 94

92 nci ve 93 ncü Maddeler uyarınca kurulmuş Hakemlik Karma Mahkemeleri, işbu Anlaşma uyarınca yetkilerine giren anlaşmazlıklar konusunda hüküm vereceklerdir.

Kararlar oyçokluğuyla alınacaktır.

Bagitli Yüksek Taraflar, Hakemlik Karma Mahkemelerinin kararlarını kesin saydıklarını ve kendi uyruklarına ilişkin olarak bunlara uyulmasını zorunlu kılacaklarını ve Mahkeme kararları kendilerine bildirilir bildirilmez, hiç bir yürütme kararı [tenfiz kararı, exequatur] beklemek gerekmez, ülkelerinde bunların uygulanmasını sağlayacaklarını kabul ederler.

Bagitli Yüksek Taraflar, bundan başka, özellikle yargı bildirilerinin iletilmesine ve kanıtların toplanmasına ilişkin konularda, kendi Mahkemelerinin ve makamlarının, Hakemlik Karma Mahkemelerine, elden gelen her türlü yardımı doğrudan doğruya yapmalarını yükümlenir.

MADDE 95

Hakemlik Karma Mahkemeleri adalet, hakgözetirlik ve iyi niyet uyarınca karar vereceklerdir.

Her Mahkeme, kendi önünde kullanılacak dili saptayacak, islerin iyice anlasilmasini saglamak için gerekli çevirileri de yaptiracaktır; her Mahkeme, kendi önünde izlenecek usul kurallarini ve sürelerini saptayacaktır. Bu kuralların asagidaki ilkelere uygun olmasi gerekecektir:

1. Yargilama usulü, taraflarin karşılıklı olarak bir layiha (mYmoire) ile bir karsi-layiha (contre-mYmoire) sunulmasini gerektirecektir; bir cevap layihasi (rYpliue) ile bir karsi-cevap (contre-rYplique) sunulabilecektir. Taraflardan biri sözlü açıklamalarda bulunmak isterse, öteki tarafa da böyle davranma olanaginin saglanmasi sartiyla, kendisine bu yolda izin verilecektir.

2. Mahkeme, sorusturma yapılmasını, belgeler sunulmasını, bilirkişiye basvurulmasını buyrumaga, yerinde arastirmalar ve denetlemeler yapmaga, her türlü bilgiler istemege, bütün tanıkları dinlemege ve taraflardan yazılı ya da sözlü açıklamalarda bulunmalarını istemege her bakımdan yetkili olacaktır.

3. İşbu Andlaşmadaki aykiri hükümler dışında, Mahkemenin kuruluşundan başlayarak altı aylık bir sürenin geçmesinden sonra, her bir istem kabul olunmayacaktır; meger ki, söz konusu Mahkemece verilmiş ve uzaklık ya da kaçınılmaz zorunluluk (force majeure) gibi bir nedene dayanan kural-disi [istisnai] olarak haklı gösterilebilecek özel bir izin ola.

4. Bir yıl içinde sekiz haftayı asmayacak tatil dönemleri dışında, Mahkeme, davanın çabuk görülmesi için her hafta gerekli sayıda oturum yapmakta görevli olacaktır.

5. Davanın Mahkemece görüşülmesine de baslandığı anlamına gelen, duruşmanın bitimi tarihinden sonra en çok iki ay içinde, hükümlerin verilmiş olmaları gerecektir.

6. Davada sözlü duruşmalar olursa, bunlar açık oturumda yapılacaktır; hüküm, her zaman, açık oturumda bildirilecektir.

7. Her Hakemlik Karma Mahkemesinin, islerin iyi yürütülmesi için gerekli görürse, oturumların yapıldığı yer dışında, bir ya da birkaç oturum yapabilme yetkisi olacaktır.

MADDE 96

İlgili Hükümetler, aralarında anlaşarak, her Mahkeme için, bir Genel Sekreter ile bir ya da birkaç Sekreter atayacaklardır. Genel Sekreter ile Sekreterler Mahkemeye bağlı olacaklardır. Mahkeme, ilgili Hükümetlerin de uygun bulmalarıyla, yardımları gerekli görülecek bütün görevlileri de atayabileceklerdir.

Her Mahkemenin Sekreterlik daireleri Istanbul'da olacaktır; ilgili Hükümetler, gerekli görülecek baska yerlerde de Sekreterlik daireleri kurabileceklerdir.

Her Mahkeme, kendisine sunulmus olacak davalara iliskin arshivleri, belgeleri ve yazismalari saklayacak ve görevi sona erince, bunlari, oturumlarin yapildigi ülke Hükümetinin arshivlerine teslim edecektir. Bu arshivler, ilgili Hükümetlerce her zaman açık tutulacaktır.

MADDE 97

Her Hükümet, Hakemlik Karma Mahkemesine atadigi üyenin, her ajanin ve sekreterin ödenecegini kendisi karsilayacaktır.

Baskanla Genel Sekreterin ödenekleri, ilgili Hükümetler arasında anlasmayla saptanacak ve bu ödeneklerle her Mahkemeye iliskin ortak giderler, ilgili Hükümetlerce yari yariya karsilanacaktır.

MADDE 98

İşbu Kesim, Türkiye ile Japonya arasında, işbu Andlaşma uyarınca, Hakemlik Karma Mahkemesinin yetki alanina girebilecek islere uygulanamayacaktır; bu anlasmazliklar, her iki Hükümet arasında varilacak anlasmayla çözüme baglanacaktır.

KESIM VI

AndlaşmaLAR

MADDE 99

İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girmesiyle ve Andlaşmanın baska yerlerindeki hükümlere hanel gelmeksizin, asagida belirtilen ekonomik ya da teknik nitelikteki çok-tarafli Andlaşmalar, Sözlesmeler ve Anlaşmalar, Türkiye ile bunlara taraf olan öteki Devletler arasında yeniden yürürlüğe gireceklerdir:

1. Denizalti kablolarinin korunmasına iliskin 14 Mart 1884, 1 Aralik 1886 ve 23 Mart 1887 tarihli Sözlesmelerle, 7 Temmuz 1887 tarihli Kapanis Protokolü (Protocole de clôtüre);
2. Gümrük tarifelerinin yayinlanmasına ve gümrük tarifelerinin yayinlanmasi için bir Uluslararası Birlik kurulmasına iliskin, 5 Temmuz 1890 tarihli Sözlesme;
3. Paris'de Kamu Sagligi Uluslararası Kurumu (Office Internationale d'Hygiène Publique) kurulmasına iliskin, 9 Aralik 1905 tarihli Sözlesme;

4. Roma'da bir Uluslararası Tarım Enstitüsü (Institut Internationale Agricole) kurulmasına ilişkin, 7 Haziran 1905 tarihli Sözleşme;
5. Escault nehri üzerinde geçiş resmi haklarının satın alınmasına ilişkin, 16 Temmuz 1863 tarihli Sözleşme;
6. İşbu Andlaşmanın 19 ncu Maddesinde öngörülen özel hükümler saklı kalmak üzere, Süveys Kanalı'nın serbest kullanılmasını güvence altına alacak bir rejim kurulmasına ilişkin, 29 Ekim 1888 Sözleşmesi;
7. Madrid'de 30 Kasım 1920 tarihinde imzalananları da kapsamak üzere, Dünya Posta Birliği'ne (Union Postale Universelle) ilişkin Sözleşmeler ve Anlaşmalar;
8. 10/22 Temmuz 1875 tarihinde Saint-Petersbourg'da imzalanan Uluslararası Telgraf Sözleşmesi ile, 11 Haziran 1908'de Lizbon'da Uluslararası Telgraf Konferansında kararlaştırılan yönetmelikler ve tarifeler.

MADDE 100

Türkiye, aşağıda belirtilen Sözleşmeler ya da Anlaşmalara katılmayı ya da bunları onaylamayı yükümlenir:

1. Otomobillerin uluslararası dolaşımına ilişkin, 11 Ekim 1909 Sözleşmesi;
2. Gümrük uygulanacak vagonların kursunlanmasına ilişkin, 15 Mayıs 1886 tarihli Anlaşma ve 18 Mayıs 1907 tarihli Protokol;
3. Denizde çatismalar, deniz kazalarında yardım ve kurtarma konusundaki kuralların birleştirilmesine ilişkin, 3 Eylül 1910 tarihli Sözleşme;
4. Hastane gemilerinin liman resim ve harçlarından bağışık tutulmalarına ilişkin, 21 Aralık 1904 tarihli Sözleşme;
5. Kadın ticaretinin yasaklanıp önlenmesine ilişkin, 18 Mayıs 1904, 4 Mayıs 1910 ve 30 Eylül 1921 tarihli Sözleşmeler;
6. Açık-saçık [müstehcen] yayınların yasaklanıp önlenmesine ilişkin, 4 Mayıs 1910 tarihli Sözleşme;
7. 54 ncu, 88 nci ve 90 nci Maddelere ilişkin çekinceler [ihtitazi kayıtlar] saklı kalmak üzere, 17 Ocak 1912 tarihli Sağlık Sözleşmesi;
8. Filoksera (phylloxera) ya karşı alınacak tedbirlere ilişkin, 3 Kasım 1881 ve 15 Nisan 1889 tarihli Sözleşmeler;

9. Afyon konusunda La Haye'de 23 Ocak 1912 tarihinde imzalanmış Sözleşme ve 1914 tarihli ek Protokol;

10. Uluslararası Radyo-Telegrafi konusunda, 5 Temmuz 1912 tarihli Sözleşme;

11. Afrika'da alkollü maddelere uygulanacak rejim konusunda, Saint-Germain-en-Laye'de, 10 Eylül 1919 da imzalanmış Sözleşme;

12. 26 subat 1885 tarihli Berlik Senedi'nin ve 2 Temmuz 1890 tarihli Brüksel Genel Senedi ile Brüksel Bildirisinin yeniden gözden geçirilmesine ilişkin olarak Saint-Germain-en-Laye'de, 10 Eylül 1919 da imzalanmış Sözleşme;

13. 1 Mayıs 1920 tarihli Protokol hükümlerinin uygulanmasıyla, Türkiye, coğrafya açısından durumunun gerekli kıldığı değişiklik yapılmasını elde ederse, Hava ulaşımının düzenlenmesi konusunda, 13 Ekim 1919 tarihli Sözleşme;

14. Kibrit yapımında beyaz fosfor kullanılmasının yasaklanmasına ilişkin olarak, Bern'de, 26 Eylül 196 da imzalanmış Sözleşme.

Türkiye, bundan başka, Telegrafi ve Radyo-Telegrafi konusunda, uluslararası yeni Sözleşmelerin hazırlanmasına katılmayı da yükümlenir.

BÖLÜM IV

ULAŞIM YOLLARI VE SAĞLIK SORUNLARI

KESİM I

ULAŞIM YOLLARI

MADDE 101

BÖLÜM

ULASIM YOLLARI VE SAGLIK SORUNLARI

KESİM I

ULASIM YOLLARI

MADDE 101

Türkiye, transit serbestligi konusunda Barselona Konferansınca 14 Nisan 1921 tarihinde kabul edilmiş olan Sözleşme ve Statü ile, uluslararası yararı olan su yolları rejimine ilişkin olarak, aynı Konferansça 19 Nisan 1921 tarihinde kabul edilen Sözleşme ile Statüye ve ek Protokole katıldığını bildirir.

Bunun sonucu olarak, Türkiye, işbu Anlaşmanın yürürlüğe girişiyle, bu Sözleşmelerin, Statülerin ve Protokollerin hükümlerini uygulamaya koyma yükümlenir.

MADDE 102

Türkiye, "deniz kıyısından yoksun Devletlerin bayrak hakkının (droit au pavillon) tanınmasına ilişkin", 20 Nisan 1921 tarihli Barselona Bildirisine katıldığını bildirir.

MADDE 103

Türkiye, uluslararası rejim uygulanan limanlara ilişkin olarak, 20 Nisan 1921 tarihli Barselona Konferansının Tavsiyelerine katıldığını bildirir. Türkiye, bu rejim altına konulacak limanlarını sonradan açıklayacaktır.

MADDE 104

Türkiye, 20 Nisan 1921 tarihli Barselona Konferansının, uluslararası demiryollarına ilişkin Tavsiyelerine katıldığını bildirir. Bu Tavsiyeler, karşılıklı olmak çekincesiyle [ihtirazi kaydıyla], işbu Anlaşmanın yürürlüğe girişiyle, Türk Hükümetince uygulamaya konulacaktır.

MADDE 105

Türkiye, işbu Anlaşmanın yürürlüğe girişiyle, 14 Ekim 1890, 20 Eylül 1893, 16 Temmuz 1895, 16 Haziran 1898 ve 19 Eylül 1906 tarihlerinde Bern'de imza edilen, demiryollarıyla yük (marchandises) taşınmasına ilişkin Sözleşmeler ve Düzenlemelere katılmaya yükümlenir.

MADDE 106

Yeni sınırların çizilmesi sonucu olarak, aynı ülkenin iki parçasını birleştiren bir demiryolu bir başka ülkeden geçerse, ya da bir ülkede başlayan bir demiryolu kolu [sube hattı, ligne d'embranchement] bir başka ülkede sona ererse, iki ülke arasındaki ulaşım ile ilgili işletme şartları, ilgili demiryolları işletmeleri [idareleri] arasında yapılacak bir anlaşma ile düzenlenecektir. Bu işletmeler [idareler], böyle

bir düzenlemenin sartlari üzerinde anasmaya varamazlarsa, bu sartlar hakemlik yoluyla saptanacaktır.

Türkiye ile komsu Devletler arasındaki bütün yeni sınır-istasyonlarının (gares frontières) kurulması ve bu istasyonlar arasındaki demiryollarının işletilmesi, aynı şartlar içinde yapılacak anlaşmalarla düzenlenecektir.

MADDE 107

Türkiye'den ya da Yunanistan'dan gelecek, ya da Türkiye'ye ya da Yunanistan'a gidecek ve Dogu demiryollarının Yunan-Bulgar sınırı ile Kuleli Burgaz yakınındaki Yunan-Türkiye sınırı arasında bulunan üç parçasından transit geçerek yararlanacak yolcularla mallar [ticaret esyasi, yük, marchandises], bu transit yüzünden, hiç bir vergi ya da resmi, pasaport işlemine ya da gümrük denetimine bağlı kılınmayacaklardır.

İşbu Maddedeki hükümlerin yürütülmesi, Milletler Cemiyeti Meclisinin seçeceği bir Komiser aracılığıyla sağlanacaktır.

Yunan ve Türk Hükümetlerinden her birinin, bu Komiserin yanına birer temsilci atamaya hakkı olacaktır; görevini yapmak için gerekli bütün kolaylıklardan yararlanacak olan bu temsilci, yukarıdaki hükümlerin uygulanmasına ilişkin her sorunu, Komiserin dikkatine sunmakla görevli olacaktır. Bu temsilciler, ihtiyaç duyacakları alt-kademe memurların sayısı ve niteliği konusunda, Komiserle anlaşacaklardır.

Komiser, sözü geçen hükümlerin yürürlüğe konulmasına ilişkin sorunlardan, kendi başına çözümediği her sorunu, Milletler Cemiyeti Meclisinin kararına sunabilecektir. Yunan ve Türk Hükümetleri, Milletler Cemiyeti Meclisinin oyçokluğuyla alacağı her karara uymayı yükümlenirler.

Söz konusu Komiserin maaşı ve hizmetinin yerine getirilmesine ilişkin giderler, Yunan ve Türk Hükümetlerince esit paylar olarak karşılanacaktır.

Türkiye, ileride, Edirne'ye Kuleli Burgaz ile İstanbul arasındaki demiryoluna bağlayacak bir demiryolu yaparsa, bu Maddenin, Kuleli Burgaz ile Bosna-Köy yakınındaki Yunan-Türk sınır noktaları arasında karşılıklı olarak transite ilişkin hükümleri geçerli olmaktan çıkacaktır.

İlgili iki Devletten her birinin, işbu Andlaşmanın yürürlüğe girişinden başlayarak beş yıllık bir sürenin bitiminde, işbu Maddenin 2 nci fıkrasından 5 nci fıkrasına kadar olan fıkralarında öngörülen denetimin yürürlükte tutulmasının gerekip gerekmediğine karar verilmesi için, Yunan-Bulgar sınırı ile Bosna-Köy arasında Dogu demiryollarının iki parçasında transit bakımından, ilk iki fıkra hükümlerinin yürürlükte kalması kararlaştırılmıştır.

MADDE 108

Türk Hükümetinin ya da özel ortaklıkların mülkiyetinde olan ve işbu Andlaşma gereğince Osmanlı İmparatorlugundan ayrılan ülkelerde (topraklarda) bulunan limanların ve demiryollarının geçirimine [transferine] ilişkin özel hükümlerle, işbu Andlaşmanın ayrıcalık [imtiyaz] sahiplerine ve memurların emeklilik işlerine ilişkin mali hükümleri saklı kalmak üzere, demiryollarının geçirimini [transferi] aşağıdaki şartlar içinde yapılacaktır:

1. Bütün demiryollarının yapıları ve tesisleri (ouvrages et installations) bütünüyle ve mümkün olduğu kadar iyi bir durumda bırakılacaktır;
2. Kendisine özgü tekerlekli araç ve gereçleri (materiel roulant) olan bir demiryolu sebekesi, bütünüyle, Osmanlı İmparatorlugundan ayrılmış bir ülkede bulunmakta ise, bu araç ve gereçler, 30 Ekim 1918 dökümüne [envanterine] göre, eksiksiz olarak bırakılacaktır;
3. İşbu Andlaşma gereğince, yönetimi bölüşülmüş demiryolları baskımından, tekerlekli araç ve gereçlerin bölüşülmesi, demiryolunun çeşitli kolları kendilerine verilen işletmeler arasında, dostça anlaşmayla yapılacaktır. Bu anlaşmada, 30 Ekim 1918 tarihli son döküme göre, bu demiryolları üzerinde kütüğe geçirilmiş bulunan araç ve gereçlerin önemi, hizmet hatlarını da kapsamak üzere demiryollarının uzunluğu, trafiğin niteliği ve önemi göz önünde tutulmak gerekir. Anlaşmaya varılamazsa, uyuşmazlıklar hakemlik yoluyla çözümlenecektir. Bu hakemlik, gerekirse, her kesime bırakılacak yolcu ve yük (esya) vagonlarını belirtecek, bunların teslim şartlarını saptayacak ve simdiki işyerlerine taşınan araç ve gereçlerin, sınırlı bir süre boyunca, günlük bakımı için gerekli göreceği düzenlemeleri yapacaktır;
4. Donatım depoları, demirbaşlar ve takımlar, tekerlekli araç ve gereçlere uygulanan aynı şartlar içinde bırakılacaktır.

MADDE 109

Aykırı hükümler bulunmadıkça, yeni bir sınırın çizilmesi yüzünden bir Devletin sular sistemi (kanal açmalar, su tasımaları, sulama, akıçılama (drainage) ya da benzeri konular), bir başka Devletin ülkesinde yapılan çalışmalara bağlı bulunursa, ya da bir Devletin ülkesinde, savaş öncesi kullanımlar uyarınca, kaynağı bir başka Devletin ülkesinde olan sular ya da su gücü (Ynergie hydraulique) kullanıldığı durumlarda, ilgili Devletler arasında, her birinin çıkarlarını ve kazanılmış haklarını saklı tutacak biçimde, bir anlaşma yapılması gerekir.

Anlaşmaya varılamazsa, bu anlaşmazlık, hakemlik yoluyla çözümlenecektir.

MADDE 110

Romanya ile Türkiye, Köstence-Istanbul kablosunun isletme sartlarini hakgözetirlikle saptamak üzere, aralarinda anlasacaklardir. Anlasmaya varamazlarsa, bu konu, hakemlik yoluyla çözüme baglanacaktır.

MADDE 111

Türkiye, kendi adina oldugu kadar uyruklarının adina da, artik kendi ülkesinde karayla birlesmeyen kablolarin tümü ya da bir parçasi üzerindeki -ne nitelikte olursa olsun- bütün haklarindan, sifatlarindan ya da ayricaliklarindan vazgeçer.

Yukarıdaki fikra uyarınca el degistirmis [transfer edilmiş] olan kablolar ya da bunların bir parçasi özel mülkiyette ise, bu kablolarin kendilerine geçirilmiş olduğu Hükümetler, maliklere zarar-giderim [tazminat] ödeyeceklerdir. Zarar giderimin tutari konusunda anlasmaya varilamazsa, bu tutar, hakemlik yoluyla saptanacaktır.

MADDE 112

Türkiye, kendi ülkesinde, kara ile hiç olmazsa bir noktada birlesen kablolar üzerinde, eskiden sahip olduğu mülkiyet hakkını elinde tutacaktır.

Söz konusu kablolarin, Türk olmayan ülkede kara ile birlesmelerine iliskin hakların kullanilmasi ve bunların isletilme sartlari, ilgi Devletlerce dostça anlasarak düzenlenecektir. Anlasmaya varilamazsa, uyusmzlik, hakemlik yoluyla çözüme baglanacaktır.

MADDE 113

Bagitli Yüksek Taraflar, her biri kendisiyle ilgili olmasi bakimindan, Türkiye'de yabancı postanelerin kaldırilmasini kabul ettiklerini bildirirler.

KESIM II

SAGLIK SORUNLARI

MADDE 114

Istanbul Yüksek Sağlık Meclisi kaldırılmıştır. Türkiye kıyılarınin ve sınırlarının sağlık islerinin düzenlenmesi ile Türk Yönetimi görevlidir.

MADDE 115

Türk bayragi ile yabancı bayraklar arasında hiç bir ayırım yapılmaksizin, bütün gemilere ve Türk uyruklarıyla yabancı Devletlerin uyruklarına, aynı sartlar altında, oranları ve sartları hakgöztir olmasi gereken, bir tek ve aynı tarifesi uygulanacaktır.

MADDE 116

Türkiye, açıkta kalmis olan saglik memurlarinin, eski Istanbul Yüksek Saglik Meclisinin fonlarından bir zarar-giderim [tazminat] alma haklarını, ve bu Meclisin saglik memurlari ve eski saglik memurlariyla bunların hak sahiplerinin kazanilmis [muktesep] bütün öteki haklarını tanimağı yükümlenir. Bu haklara, eski Istanbul Yüksek Saglik Meclisi yedek fonlarının kullanımına verilecek yöne, eski saglik yönetiminin mali ve yönetsel bakimlardan kesin tasfiyesine iliskin bütün sorunlarla, bunlara benzer ya da bunlarla baglantili bütün sorunlar bir Özel (Ad Hoc) Komisyonca çözümlenecektir; bu Komisyon -Almanya, Avusturya ve Macaristan disinda- Istanbul Yüksek Saglik Meclisine katilan Devletlerden her birinin birer temsilcisinden kurulacaktır. Gerek yukarıda belirtilen tasfiye ve gerek bu tasfiyeden sonra artacak paraların ne yönde kullanima ayrilacagina iliskin bir sorun yüzünden, bu Komisyon üyeleri arasında anlasmazlik çikarsa, bu Komisyonda temsil edilen Devletlerden her birinin Milletler Cemiyeti Meclisine basvurmaga hakkı olacaktır; Milletler Cemiyeti Meclisinin kararları son ve kesin olacaktır.

MADDE 117

Türkiye ile, Kudüs ve Hicaz Hac Yolculuklarının ve Hicaz demiryolunun denetiminde ilgili bulunan Devletler, uluslararası saglik sözleşmeleri uyarınca, uygun düsen tedbirleri alacaklardır. Bu tedbirlerin uygulanmasında tam bir tekdüzen (uniformitY) saglamak amacıyla, bu Devletlerle Tükkiye, bu Hac yolculuklarına iliskin saglik isleri için bir Esgüdüm [koordinasyon] Komisyonu kuracaklardır; bu Komisyonda Türkiye Saglik servisleriyle, Denizcilige Iliskin Saglik ve Karantina Isleri Iskenderiye Meclisi temsil edilmis olacaktır.

Bu Komisyon, ülkesinde toplanacağı Deletin rizasini önceden almak zorunda olacaktır.

MADDE 118

Hac Isleri Esgüdüm [Koordinasyon] Komisyonunun çalismalarına iliskin raporlar, Milletler Cemiyeti Saglik Komitesiyle, Kamu Sagligi Uluslararası Kurumuna, ve haclarla ilgili olup da raporları isteyecek her ülkenin Hükümetine gönderilecektir. Komisyon, Milletler Cemiyetince, Kamu Sagligi Uluslararası Kurumunca ya da ilgili Hükümetlerce, kendisine sunulacak her konu üzerinde görüşünü bildirecektir.

BÖLÜM V

ÇESITLI HÜKÜMLER

ISAVAS TUTSAKLARI

MADDE 119

Bagitli Yüksek Taraflar, ellerinde kalmis sivas tutsaklariyla gözalti edilmis bulunan sivilleri hemen yurtlarına geri göndermeyi yükümlenirler.

Yunanistan'la Türkiye'nin, karşılıklı olarak tutuklamis buldukları sivas tutsaklariyla gözalti edilmis sivillerin mübadelesi, işbu Hükümetler arasında 30 Ocak 1923 tarihinde imza edilmiş olan özel anlaşmaya konu olmuştur.

MADDE 120

Disipline aykırı kabahatler yüzünden hüküm giyebilecek ya da hüküm giymis olan sivas tutsaklariyla gözalti edilmis siviller, cezalarının ya da kendilerine karşı baslatılmış kovuşturmanın sona ermesini beklemeksizin, yurtlarına geri verileceklerdir.

Disiplin suçlarından başka olaylar yüzünden hüküm giyebilecek ya da hüküm giymis olan sivas tutsaklariyla gözalti edilmis sivillerin tutukluluk durumu süregidecektir.

MADDE 121

Bagitli Yüksek Taraflar, kaybolmuş kimselerin aranması, ya da ülkelerine geri gönderilmeme istegini açıklamış olan sivas tutsaklariyla gözalti edilmis sivillerin kimliklerinin belirtilmesi için, kendi ülkelerinde, her türlü kolaylıkları sağlamayı yükümlenirler.

MADDE 122

Bagitli Yüksek Taraflar, işbu Sözleşmenin yürürlüğe girmesiyle, sivas tutsaklarına ve gözalti edilmis sivillere ait olan ya da olmuş bulunan elkonmuş her türlü esyanın, paranın, değerli kagıtların, belgelerin ya da kişisel esyanın geri verilmesini yükümlenirler.

MADDE 123

Bagitli Yüksek Taraflar, ordularınca ele geçirilmiş sivas tutsaklarının bakımı için yapılmış giderlerin istenmesinden, karşılıklı olarak vazgeçtiklerini bildirirler.

2.MEZARLAR

MADDE 124

Asagidaki 126 nci Maddenin konusu olan özel hükümlere hanel getirmeksizin, Bagitli Yüksek Taraflar, içlerinden her birinin, 29 Ekim 1914 tarihinden bu yana savas alaninda can vermis, ya da yaralanma, kaza ve hastalik yüzünden ölmüs askerleri ve denizcileriyle, ayni tarihten bu yana tutsaklikta ölmüs savas tutsaklari ve gözalti edilmiş sivillerin, kendi yetkileri (otoriteleri) altındaki topraklarda bulunan mezarlıklarına, mezarlarına ve kemikliklerine ve onlari anmak için dikilmiş anitlerine saygi gösterecekler ve bunlari bakimini saglayacaklardır.

Bagitli Yüksek Taraflar, karşılıklı olarak ülkelerinde, sözü geçen mezarlıkların, kemikliklerin ve mezarların kimliğini ortaya çıkartmak ve bunlari kütüğe yazmak, bunlari bakimiyla ugrasmak ya da bunlari bulduklari yerlere uygun düşecek anitler dikmek isleriyle her birinin görevlendirebilecegi Komisyonlara, görevlerini yerine getirmeleri için her türlü kolayliklari gösterme konusunda anlasacaklardır. Bu Komisyonların hiç bir askeri niteligi olmayacaktır.

MADDE 125

Bagitli Yüksek Taraflar, bunun baska, karşılıklı olmak sartiyla:

1. Tutsaklikta ölmüs savas tutsaklariyla gözalti edilmiş sivillerin kimliklerini belirtmeye yararlı bütün bilgileri de ekleyerek, bunlari tam bir çizelgesini;
2. Kimlikleri belirtilmeden gömülmüş bulunan ölümlerin mezarlarının sayısına ve yerlerine ilişkin her türlü bilgiyi, birbirlerine vermeyi yükümlenirler.

MADDE 126

Romanya ülkesinde 27 Agustos 1916 tarihinden bu yana ölmüs Türk askerlerinin, denizcilerinin ve savas tutsaklarının mezarlari, mezarlıklari, kemikleri ve bu askerlerle denizcileri anmak için dikilmiş anitlerin bakimi ile gözalti edilmiş sivillere ilişkin olarak 124 ncü ve 125 nci Maddelerden dogan bütün öteki yükümler konusunda, Romanya Hükümeti ile Türk Hükümeti arasında özel bir anlaşma yapılacaktır.

MADDE 127

124 ncü ve 125 nci Maddelerin genel nitelikteki hükümlerini tamamlamak üzere, bir yandan İngiliz İmparatorlugu, Fransa ve İtalya Hükümetleri, öte yandan da Türkiye ve Yunanistan Hükümetleri, 128 nci Maddeden 136 nci Maddeye kadar olan Maddelerdeki özel hükümler üzerinde anlaşmaya varmışlardır.

MADDE 128

Türk Hükümeti, İngiliz İmparatorlugu, Fransız ve İtalya Hükümetlerine karsi, kendi ülkesinde, bunlari, savas alaninda can vermiş ya da yaralanmış, kaza ve hastalik yüzünden ölmüs askerleri ve denizcileriyle, tutsaklikta ölmüs savas

tutsakları ve gözaltı edilmiş sivillerine ait mezarları, mezarlıkları, kemiklikleri ve onları anmak için dikilmiş anıtları kapsayan toprak parçalarını [arsaları] bu Hükümetlerin kullanımına ayrı ayrı ve sürekli olarak bırakılmaya yükümlenir. Bunun gibi, Türk Hükümeti, 130 ncu Maddede öngörülen Komisyonlara, bir araya toplama mezarlıkları (cimetières de groupement), kemiklikler kurmak, ya da anıtlar dikmek için ileride gerekli görülecek toprak parçalarını da, sözü geçen bu Hükümetlerin kullanımına bırakacaktır.

Türk Hükümeti, bundan başka, söz konusu mezarlara, mezarlıklara, kemikliklere ve anıtlara giriş serbestliği tanıdığı ve gerekirse, buralarda cadde ve yollar yapılmasına izin vermesi yükümlenir.

Yunan Hükümeti de, kendi ülkesine ilişkin olarak, aynı yükümleri kabul eder.

Yukarıda belirtilen hükümler, böyle bir amaçla bırakılmış olan toprak parçaları üzerinde, duruma göre, Türk ya da Yunan egemenliğine hâlel vermez.

MADDE 129

Türk Hükümetince kullanımı bırakılacak toprak parçaları arasında, özellikle İngiliz İmparatorluğu için, 3 sayılı Haritada gösterilmiş olan Anzac (Ari Burnu) bölgesindeki toprak parçaları da bulunmaktadır.

İngiliz İmparatorluğunun yukarıda adı geçen toprak parçasından yararlanması aşağıdaki şartlara bağlı olacaktır:

1. Bu toprak parçası, Barış Andlaşmasıyla belirtilen amacından başka herhangi bir amaçla kullanılmayacaktır; bu yüzden, hiç bir askerlik ya da ticaret amacıyla, ya da yukarıda belirtilen asıl amacı dışında kalan başka herhangi bir amaçla kullanılmayacaktır;
2. Türk Hükümetinin, bu toprak parçasını -mezarlıkları da kapsamak üzere- denetleme her zaman hakkı olacaktır;
3. mezarlıkları korumakla görevli sivil bekçilerin sayısı, mezarlık başına bir bekçiden çok olmayacaktır. mezarlıklar dışındaki toprak parçası için ayrıca bekçiler bulunmayacaktır;
4. Bu toprak parçasında, ister mezarlıklar içinde ister dışında, ancak bekçiler için kesin olarak gerekli konutlardan başka konutlar yapılmayacaktır;
5. Bu toprak parçasının kıyısında, insan ya da yük yüklemesi ya da karaya çıkartılmaya kolaylaştırılabilecek, hiç bir rihtim, dalga kırma ya da iskele yapılmayacaktır;

6. Bu toprak parçasını ziyaret için gerekli bütün işlemler yalnız Boğazlar'ın iç kıyısında yapılabilecek ve bu toprak parçasına Ege Denizi kıyısından girilme, ancak bu işlemlerin tamamlanmasından sonra izin verilecektir. Türk Hükümeti, mümkün olduğu kadar basit olması gereken söz konusu işlemlerin, Türkiye'ye gelecek öteki yabancıların bağlı tutulacakları işlemlerden daha külfetli olmaması ve gereksiz her türlü gecikmeye yol açmayacak koşullar altında yapılmasını, işbu Maddenin öteki hükümlerine hâle gelmemek şartıyla, kabul eder;

7. Bu toprak parçasını ziyaret isteginde bulunan kişiler silahlı olmayacaklardır; Türk Hükümetinin, bu yasagın uygulanmasını denetleme hakkı olacaktır;

8. Türk Hükümeti, 150 kişiyi aşan ziyaretçi topluluklarının girişinden, en az bir hafta önce haberli kılacaktır.

MADDE 130

İngiliz, Fransız ve İtalyan Hükümetlerinden her biri, Türk ve Yunan Hükümetlerinin de birer temsilci gönderecekleri bir Komisyon kuracak ve bu Komisyon, mezarlara, mezarlıklara, kemikliklere ve anıtlara ilişkin sorunları, yerinde, çözüme bağlayacaktır. Bu komisyonların baslıca görevleri şunlar olacaktır:

1. Ölülerin gömüldüğü ya da gömülmüş olabileceği bölgelerde kesifler yaparak, oralarda bulunan mezarları, mezarlıkları, kemiklikleri ve anıtları kütüğe yazmak;

2. Mezarların, gerektiğinde bir araya toplanmasına ne gibi koşullar altında girişileceğini saptamak; Türk ülkesinde Türk temsilcisiyle, Yunan ülkesinde de Yunan temsilcisiyle anlaşarak, bir araya toplama mezarlıklarının, kemikliklerin ve dikilecek anıtların yerlerini kararlaştırmak; bu amaçla ayrılacak yerlerin sınırlarını, gerekli en küçük alan ölçüsünde, saptamak;

3. Kendi uyruklarına ayrılmış ya da ayrılacak mezarlara, mezarlıklara, kemikliklere ve anıtlara ilişkin kesin planı, her Komisyonun bağlı olduğu Hükümet adına, Türk ve Yunan Hükümetlerine bildirmek.

MADDE 131

Kendilerine toprak parçası ayrılmış olan Hükümetler, bu toprakları yukarıda belirtilenden başka maksatlarla kullanmamaları ve kullanılmasına izin vermemeleri yükümlenirler. Bu toprak parçaları deniz kıyısında bulunmakta ise, bu kıyı, kendisine toprak parçası ayrılmış olan Hükümetçe kara ya da denizle ilgili askerliğe ya da ticarete ilişkin başka hiç bir maksat için kullanılmayacaktır. Mezarlara ve mezarlıklara ayrılmış olan yerler bu amaçla ya da anıt dikilmesi için kullanılmayacaksa, bu yerler, duruma göre, Türk ya da Yunan Hükümetlerine geri verilecektir.

MADDE 132

128 nci Maddeden 130 ncu Maddeye kadar olan Maddelerde öngörülen toprak parçalarına ilişkin tam ve eksiksiz yararlanma hakkının İngiliz, Fransız ve İtalyan Hükümetlerine sürekli olarak bırakılması için gereken yasama ya da yönetim tedbirleri, 130 ncu Maddenin 3 ncü fıkrasında öngörülen bildiriye izleyecek altı ay içinde, Türk ve Yunan Hükümetlerince alınacaktır. Kamulastirmalar yapılması gerekirse, bunlar Türk ülkesinde yapılacaksa Türk Hükümetince, Yunan ülkesinde yapılacaksa Yunan Hükümetince gerçekleştirilecek ve giderleri ülke Hükümetince karşılanacaktır.

MADDE 133

İngiliz, Fransız ve İtalyan Hükümetleri, kendi uyruklarına ait mezarların, mezarlıkların, kemikliklerin ve anıtların yapımını, düzenlenmesini ve bakımını, uygun görecekları bir yürütme organına [uygulama örgütüne] emenat etmekte serbest olacaklardır. Bu örgütler [organlar] askeri nitelikte olmayacaklardır. Yalnız mezarların bir araya toplanması ve mezarlıklarla kemikliklerin kurulması için gerekli sayılacak durumlarda ölü kalıntılarının mezarlardan çıkartılması, taşınması ile, kendilerine toprak ayrılmış Hükümetlerin, yurtlarına gönderilmelerini zorunlu görecekları ölü kalıntılarının mezarlarından çıkartılması ve taşınması işlerinde yetkili olacaklardır.

MADDE 134

İngiliz, Fransız ve İtalyan Hükümetlerinin, Türkiye'de bulunan mezarlarının, mezarlıklarının, kemikliklerinin ve anıtlarının korunmasını, kendi uyrukları arasında atanacak bekçilerce yaptırmaya hakları olacaktır. Bu bekçiler Türk makamlarınca [resmen] tanınacaklar ve mezarların, mezarlıkların, kemikliklerin ve anıtların korunmasını sağlamak için, Türk makamlarından yardım göreceklardır. Bekçilerin askeri hiç bir niteliği olmayacak, fakat kendilerini savunmak üzere bir rövolver ya da otomatik tabanca taşıyabileceklerdir.

MADDE 135

128 nci Maddeden 131 nci Maddeye kadar olan Maddelerde öngörülen toprak parçalarına, duruma göre, Türkiye ve Türk makamlarınca, ya da Yunanistan ve Yunan makamlarınca herhangi bir kira, resim ya da vergi uygulanmayacaktır. İngiliz, Fransız ve İtalyan Hükümetlerinin temsilcileriyle, bu mezarları, mezarlıkları, kemiklikleri ve anıtları ziyaret etmek isteyenler için, buralara giriş, her zaman serbest olacaktır. Türk Hükümetiyle Yunan Hükümetine kendi ülkelerinde bulunan söz konusu toprak parçalarına ulaştıracak yolların bakımını sürekli olarak üzerlerine alacaklardır.

Türk Hükümetiyle Yunan Hükümeti, söz konusu mezarların, mezarlıkların, kemikliklerin ve anıtların bakımı ya da bunların korunmasıyla görevlendirilmiş kimselerin ihtiyaçlarına yetecek ölçüde suyun sağlanması bakımından, İngiliz, Fransız ve İtalyan Hükümetlerine her türlü kolaylıkları göstermeyi, karşılıklı olarak yükümlenirler.

MADDE 136

İngiliz, Fransız ve İtalyan Hükümetleri, Türkiye'den ayrılan ülkeleri de kapsamak üzere, kendi yetkileri [otoriteleri] altındaki ülkelerde gömülü bulunan Türk askerleriyle denizcileri için mezarlar, mezarlıklar, kemiklikler yapmak ve anıtlar dikmek konusunda, 128 nci Madde ile 130 ncu Maddeden 135 Maddeye kadar olan Maddelerdeki hükümlerden yararlanma hakkını, Türk Hükümetine tanımayı yükümlenirler.

3. GENEL HÜKÜMLER

MADDE 137

Bağıtli Yüksek Taraflar arasında kararlaştırılmış aykırı hükümler dışında, 30 Ekim 1918 tarihinden başlayarak, işbu Andlaşmanın yürürlüğe girişine kadar, İstanbul'u işgal eden Devletlerin makamlarınca ya da bu makamlarla görüş birliği içinde, kendi uyruklarıyla yabancıların ya da Türk uyruklarının malları, hakları ve çıkarları, ve bu kimselerin Türkiye makamlarıyla ilişkileri konusunda verilmiş kararlar ya da buyruklar [emirler] geçerli sayılacak ve bu kararlarla buyruklar yüzünden, bu Devletlere ya da onların makamlarına karşı hiç bir istemde bulunulamayacaktır.

Yukarıda sözü edilen kararlar ve buyruklar yüzünden uğranılan bir zarardan doğan bütün öteki istemler, Hakemlik Karma Mahkemesine sunulacaktır.

MADDE 138

Genel affa ilişkin bugünkü tarihli Bildirinin IV ncu ve VI nci paragraflarına halel gelmemek şartıyla, yargı konularında, 30 Ekim 1918 tarihinden başlayarak işbu Andlaşmanın yürürlüğe girişine kadar, İstanbul'u işgal eden Devletlerin yargıçları, mahkemeleri ya da makamlarınca olduğu gibi, 8 Aralık 1912 tarihinde kurulmuş geçici Yargı [Adalet] Karma Komisyonunca da Türkiye'de verilmiş olan kararlar ve buyruklar, uygulama tedbirleriyle birlikte, geçerli sayılacaktır.

Bununla birlikte, bir askeri mahkeme ya da bir kolluk [polis] mahkemesince, hukuk işlerinde, verilmiş bir hüküm yüzünden, bir özel kişinin, baskasının yararına

ugramis oldugu bir zararın onarılması için bir istemde bulunması durumunda, işbu istem Hakemlik Karma Mahkemesine götürülecek ve bu Mahkeme, gerekli görürse, bir zarar-giderimde [tazminatta] bulunulmasını, üstelik, olduğu gibi eski duruma getirmeyi (restitution) zorunlu kılacaktır.

MADDE 139

Sivil [mülki], yargısal ya da mali yönetim kurumlarıyla vakıfların yönetimine ilişkin olup da, yalnız Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan bir ülkenin Hükümetini ilgilendiren ve Türkiye'de bulunan arşivler, kütükler, planlar ve her türlü belgelerde, Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan bir toprakta bulunup, yalnız Türk Hükümetini ilgilendiren bu çeşit belgeler, karşılıklı olarak, her iki tarafça birbirine verilecektir.

Yukarıda belirtilen arşivleri, kütükleri, planları, senetleri ve öteki belgeleri elinde bulunduran Hükümet de kendisini bu belgelerle ilgili saymaktaysa, bu belgeler, istek üzerinde, ilgili Hükümete bunların fotoğraflarını ya da onaylanmış örneklerini [kopyaların] vermek şartıyla, o Hükümetçe saklanabilecektir.

Gerek Türkiye'den gerekse ayrılmış topraklardan alınmış arşivler, kütükler, planlar, senetler ve öteki belgeler, yalnız alınmış oldukları ülkeyi ilgilendirmekteyseler, bunların asılları, karşılıklı olarak geri verilecektir.

Bu işlemlerin gerektireceği giderler, belgeleri isteyen Hükümetçe karşılanacaktır.

Yukarıdaki hükümler, eski Osmanlı İmparatorluğuna ait olup da 1912 yılından önce Yunanistan'a geçirilmiş bulunan ilçelerdeki [kazalardaki, districts] mallara ya da vakıflara ilişkin kütüklere de aynı şartlar içinde uygulanacaktır.

MADDE 140

Türkiye ile öteki bağıtli Devletler arasında, savaş sırasında ve karşılıklı olarak, 30 Ekim 1918 tarihinden önce elde edilmiş bütün deniz ganimetleri [ganim-i bahriye, prises martimes] hiç bir isteme yol açmayacaktır. İstanbul'u işgal eden Devletlerce, bu tarihten sonra, silah-bırakışımının [mütarekenin] bozulması yüzünden, yapılmış olan elkoymalar [zaptlar, prises] konusunda da aynı hüküm uygulanacaktır.

Surasi kararlaştırılmıştır ki, İstanbul'u işgal eden Devletlerin Hükümetleri ve uyruklarınca ya da Türk Hükümeti ve Türk uyruklarınca, bu Hükümetlerin, 29 Ekim 1914 tarihinden 1 Ocak 1923 tarihine kadar, kendi limanlarına ya da işgal ettikleri limanlarda kullanmış oldukları her çeşit küçük tonajlı deniz tasitina, yatları (yachts) ve mavnalara ilişkin olarak, hiç bir istem öne sürülemez.

Bununla birlikte, işbu hüküm, genel affa ilişkin olarak bugünkü tarihle imzalanan Bildirinin VI nci paragrafı hükmüne hâlel vermeyeceği gibi, 29 Ekim 1914 tarihinden önceki haklara dayanarak, özel kişilerce başka özel kişilere karşı öne sürülebilecek istemlere de hâlel getirmeyecektir.

30 Ekim 1918 den sonra elkonulmuş [zaptedilmiş] Türk ve Yunan gemileri, her iki Hükümetçe, karşılıklı olarak geri verilecektir.

MADDE 141

İşbu Andlaşmanın 25 nci Maddesinin ve 28 Haziran 1919 tarihli Versailles Andlaşmasının 155 nci, 150 nci ve 440 nci maddeleri ile III ncü Ek'inin VIII nci Bölümünün (Onarımlar) uygulanmasıyla, savaş sırasında Alman Hükümeti ya da Alman uyruklarınca Osmanlı Hükümetine ya da Osmanlı uyruklarına, şimdi bu gemileri elinde bulunduran Müttefik Hükümetlerin rızası olmaksızın geçirilmiş [transfer edilmiş] bulunan bütün Alman gemilerine ilişkin olarak, Alman Hükümetine ya da Alman uyruklarına karşı kendilerine düşebilecek her yükümden Türk Hükümetinin ve Türk uyruklarının kurtulmuş (libérés) sayıldıkları bildirilir.

Türkiye ile, Türkiye'nin yanında savaştan önceki Devletlerin ilişkilerinde de, gerekirse, bu hüküm uygulanacaktır.

MADDE 142

Yunan ve Türk halklarının mübadelesine ilişkin olarak, Yunanistan ile Türkiye arasında 30 Ocak 1923 de yapılmış olan özel Sözleşme, söz konusu iki Yüksek Taraf arasında, işbu Andlaşmanın içindeymi gibi, aynı güç ve değerde olacaktır.

MADDE 143

İŞBU ANDLAŞMA, mümkün olan en kısa süre içinde onaylanacaktır.

Onama belgeleri Paris'te sunulacaktır.

Japon Hükümeti, onamanın yapılmış olduğunu, Paris'teki diplomatik temsilcisi aracılığıyla, Fransa Cumhuriyeti Hükümetine bildirmeye yetkili olacak ve bu durumda, Japo Hükümeti onama belgesini mümkün olan en kısa süre içinde gönderecektir.

İmzacı Devletlerden her biri, İşbu Andlaşmayla birlikte, imzalamış oldukları ve Lausanne Konferansının Son [Nihai] Senedinde belirtilen Senetler -bunlar onama gerektirmekteyseler- tek ve aynı belge ile onaylayacaktır.

Bir yandan Türkiye, ve öte yandan İngiliz İmparatorluğu, Fransa, İtalya ve Japonya, ya da bunların arasında üçü, onama belgelerini sundukları zaman, bir ilk sunuş tutanağı (procès-verbal de dépôt) düzenlenecektir.

Bu ilk tutanagin tarihinden baslayarak, Andlaşma, onu böylece onaylamis olan Bagitli Yüksek Taraflar arasında yürürlüğe girecektir. Bundan sonra, öteki Devletler için, onama belgelerinin sunulusu tarihinde yürürlüğe girecektir.

Fransız Hükümeti, onama belgelerinin sunus tutanaklarinin dogrulugu onaylamis birer örneğini bütün Imzaci Devletlere teslim edecektir.

BU HÜKÜMLERE OLAN INANÇLA, adlari asagida belirtilen Tamyetkili Temsilciler, işbu Andlaşmayı imzalamislardir.

LAUSANNE'de, yirmi dört Temmuz bin dokuz yüz yirmi üç tarihinde, yalnız bir nüsha olarak düzenlenmiştir; bu nüsha Fransa Cumhuriyeti Hükümetinin arşivlerine konulacak ve bu Hükümet, Imzaci Devletlerden her birine, bunun, dogrulugu onaylanmış birer örneğini verecektir.

(L.S.) Horace RUMBOLD

(L.S.) PELLE

(L.S.) GARRONI

(L.S.) G.C. MONTAGNA

(L.S.) K. OTCHIAI

(L.S.) E.K. VÉNISÉLOS

(L.S.) D. CACLAMANOS

(L.S.) Const. DIAMANDY

(L.S.) Const. CONTZESCO

(L.S.) M. ISMET

(L.S.) Dr.RIZA NUR

(L.S.) HASAN

II. BOGAZLAR REJIMINE ILISKIN

SÖZLESME

24 TEMMUZ 1923 TARİHİNDE İMZALANMIŞTIR.

INGILIZ IMPARATORLUGU, FRANSA, ITALYA, JAPONYA,
BULGARISTAN, YUNANISTAN, RUSYA, SIRP-HIRVAT-SLOVEN DEVLETI
VE TÜRKIYE,

Bugünkü tarihli Barış Andlaşmasının 23 ncü Maddesiyle benimsenen ilke uyarınca,
Bogazlar'da bütün ulusların gemileri için Akdeniz'le Karadeniz arasında geçiş ve
gidis-gelis serbestligini saglamak kaygisiyla,

Ve bu serbestligi sürdürmenin genel Barış ve dünya ticareti için gerekli oldugunu
göz önünde tutarak,

Bu amaçla bir Sözlesme yapmagi kararlasmislar ve Tamyetkili Temsilcilerini
asagida belirtildigi üzere atmislardir:

MAJESTE BÜYÜK-BRITANYA VE IRLANDA BIRLESIK-KRALLIGI VE
DENIZLER ÖTESI INGILIZ ÜLKELERI KRALI, HINDISTAN IMPARATORU:

Çok Sayin Sir Horace George Mantagu RUMBOLD, Baronet, G.C.M.G.,
Istanbul'da Yüksek-Komiser;

FRANSA CUMHURBASKANI:

Korgeneral Sayin Maurice PELLÉ, Fransa Büyükelçisi, Cumhuriyet'in Dogu'da
Yüksek-Komiseri, Légion d'Honneur ulusal Nisaninin Grand Officier rütbesi;

MAJESTE ITALYA KRALI:

Sayin Marki Camille GARRONI, Krallik Senatörü, Italya Büyükelçisi, Istanbul'da
Yüksek-Komiser, Saints Maurice el Lazare Nisanlariyla Couranne d'Italie
Nisaninin Grand-Croix rütbesi;

M.Jules César MANTAGNA, Atina'da Olaganüstü Temsilci ve Tamyetkili
Ortaelçi, Saints Maurice et Lazare Nisanlarının Commandeur rütbesi, Couronne
d'Italie Nisaninin Grand Officier rütbesi;

MAJESTE JAPONYA IMPARATORU:

M. Kentaro OTCHIAI, Jusammi, Soleil Levant Nisaninin Birinci Sinif rütbesi,
Roma'da Olaganüstü ve Tamyetkili Büyükelçi;

MAJESTE BULGARLAR KRALI:

M.Bogdan MORPHOFF, Demiryollari, Posta ve Telgraf Isleri eski Bakani;

M.Dimitri STANCIOFF, Hukuk Doktoru, Londra'da Olaganüstü Temsilci ve
Tamyetkili Ortaelçi, Saint-Alexandre Nisaninin Grand-Croix rütbesi;

MAJESTE YUNANLILAR KRALI:

M.Eleftherios K.VÉNISÉLOS, eski Basbakan, Sauveur Nisaninin Grand-Croix rütbeği;

M.Démètre CACLAMANOS, Londra'ta Tamyetkili Ortaelçi, Sauveur Nisaninin Commandeur rütbesi;

MAJESTE ROMANYA KRALI:

M.Constantin I.DIAMANDY, Tamyetkili Ortaelçi;

M.Constantin CONTZESCO, Tamyetkili Ortaelçi;

RUSYA:

M.Nicholas Ivanovitch IORDANSKY;

MAJESTE SIRPLAR, HIRVATLAR VE SLOVENLER KRALI:

M.Dr.Miloutine YOVANOVITCH, Bern'de Olaganüstü Temsilci ve Tamyetkili Ortaelçi;

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ HÜKÜMETİ:

ISMET Pasa, Disisleri Bakani, Edirne Milletvekili;

Dr.RIZA NUR Bey, Sağlık İşleri ve Sosyal Yardım Bakani, Sinop Milletvekili;

HASAN Bey, eski Bakan, Trabzon Milletvekili,

BU TEMSİLCİLER, yetki belgelerini gösterdikten ve bunlar usulüne uygun ve geçerli kabul edildikten sonra, aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

MADDE 1

Bagitli Yüksek Taraflar, aşağıda, "Boğazlar" ("Détroits") genel teriminin kapsamına giren Çanakkale Boğazı'nda, Marmara Denizi'nde ve Karadeniz Boğazı'nda, denizden ve havadan geçiş ve gidis-gelis serbestliği ilkesini kabul ve ilan etmekte görüş birliğine varmışlardır.

MADDE 2

Boğazlar'dan Barış zamanında ve savaş zamanında, ticaret gemileriyle ticaret uçaklarının ve savaş gemileriyle savaş uçaklarının geçisi ve gidis-gelisi, bundan böyle aşağıdaki Ek'in hükümleri uyarınca düzenlenmiştir.

EK

BOGAZLAR'DAN TİCARET GEMİLERİ VE UÇAKLARIYLA, SAVAS GEMİLERİ VE UÇAKLARININ GEÇİŞİNE İLİŞKİN

KURALLAR

1.

Hastane gemilerini, gezinti gemilerini ve balıkçı gemileriyle askeri olmayan uçakları da kapsamak üzere, ticaret gemileri.

a) Barış Zamanında:

Bayrak ve yük ne olursa olsun, uluslararası sağlık hükümleri saklı kalmak üzere hiç bir işlem olmaksızın, kılavuz, fener, römorkör ya da doğrudan doğruya yapılan aynı nitelikte başka hizmetlere karşılık olanlar dışında, hiç bir vergi [resim] ya da harç alınmaksızın, üstelik Türk Hükümetince ayrıcalıklar tanınmış [imtiyaz verilmiş] kurumların ve işletmelerin bu konuda yararlandıkları haklara zarar gelmemek şartıyla, gündüz ve gece, gemilerin gidis-gelis ve geçişleri bakımından tam serbestlik.

Bu mali yükümlerin [rüsümün, droits] alınmasını kolaylaştırmak için, Boğazlar'dan geçen ticaret gemileri, Türk Hükümetince gösterilecek yerlere adlarını, uyruklarını, tonajlarını ve gittikleri yeri bildireceklerdir.

Kılavuz almak isteğe bağlıdır.

b) Savaş zamanında Türkiye tarafsız kalırsa:

Yukarıda belirtilen aynı şartlar içinde, gündüz ve gece, gidis-gelis ve geçiş bakımından tam serbestlik. Tarafsız bir Devlet sıfatıyla Türkiye'nin sahip olduğu haklar ve yükümlü bulunduğu ödevler, suları ve havası Türkiye'nin tarafsız olduğu bir savaş süresince barış zamanında olduğu gibi tam serbestlik içinde kalması gereken Boğazlar'da gidis-gelisi engelleyecek herhangi bir tedbir almasına Türkiye'yi yetkili kılmış olmayacaktır.

Kılavuz almak isteğe bağlıdır.

c) Savaş zamanında, Türkiye savaşan bir Devletse:

Tarafsız gemiler ve askeri olmayan tarafsız uçaklar için, bunlar özellikle düşmana savaş kaçağı, düşman birlikleri ya da düşman uyrukları taşıyarak yardım etmiyorlarsa, gidis-gelis serbestligi. Türkiye'nin bu gemileri ve uçakları denetleme ve arama hakkı bulunacak ve bunun için, söz konusu uçaklar, Türkiye'nin bu amaçla gösterecegi ve hazırlayacağı bölgelerde karaya ya da denize inmele yükümlü bulunacaktır. Düşman gemilerine karşı Devletler hukukunun kabul ettiği tedbirleri uygulama bakımından, Türkiye'nin sahip olduğu haklar olduğu gibi kalmaktadır.

Türkiye, düşman gemilerinin Boğazlar'ı kullanmalarını önlemek için gerekli görecegi her türlü tedbirleri almaya yetkili olacaktır. Bununla birlikte, bu tedbirler, tarafsız gemilerin serbestçe geçisini önleyecek nitelikte olmayacaktır; Türkiye, bu amaçla, söz konusu gemilere gerekli yönergeler [talimat] ve kılavuzlak sağlamayı yükümlenir.

2.

Yardımcı gemileri, asker taşıt gemilerini, uçak gemilerini, uçak gemilerini ve askeri uçakları da kapsamak üzere, savaş gemileri.

a) Barış zamanında:

Bayrak ne olursa olsun, hiç bir işlem, herhangi bir resim ya da harç olmaksızın, fakat kuvvetlerin toplamına ilişkin olarak aşağıdaki kısıtlamalar içinde, gece ve gündüz, tam geçiş serbestligi.

Bir Devletin Karadeniz'e gitmek üzere Boğazlar'dan geçirebilecegi en büyük kuvvet, Karadeniz'de kıyısı olan Devletlerden en kuvvetli donanması olan Devletin, geçiş sırasında Karadeniz'de bulunan donanmasından daha büyük olmayacaktır; bununla birlikte, Devletler, Karadeniz'e her zaman ve her durumda, her biri 10,000 tonu geçmeyen üç gemiyi asmayacak bir deniz kuvveti göndermek hakkını saklı tutmaktadırlar.

Boğazlar'dan geçen gemilerin sayısı yüzünden Türkiye'ye hiç bir şekilde bir sorumluluk düşmeyecektir.

Bu kuralın uygulanması olanagını sağlamak için, 10 ncu Maddede öngörülen Boğazlar Komisyonu, Karadeniz'de kıyısı olan her Devletten, her yıl 1 Ocak ve 1 Temmuz tarihlerinde, Karadeniz'deki zırhlılarının (cuirassés), savaş kruvazörlerinin (croiseurs de bataille), uçak gemilerinin (batiments porte-avions), kruvazörlerinin (croiseurs), muhriplerinin (destroyers), denazaltılarının ve baska her tip gemilerle deniz uçaklarının sayısını bildirmesini ve, bu bildiride bulunurken de, hizmette olan

gemileri, mevcudu indirilmiş, yedekte tutulan, onarım ve değişiklik görmekte bulunan gemileri, ayrı ayrı göstermesini isteyecektir.

Boğazlar Komisyonu, bu bildirimleri aldıktan sonra, ilgili Devletlere, Karadeniz'de en kuvvetli donanmanın kapsadığı zırhlıların, savaş kruvazörlerinin, uçak gemilerinin, muhriplerin, kruvazörlerin, denizaltıların ve uçaklarla -varsa- başka her tip gemilerin sayısını bildirecektir; ayrıca, bu donanmaya bağlı bir geminin Karadeniz'e girişi ya da oradan çıkışı yüzünden doğan değişiklikler de, hemen, ilgili Devletlerin bilgisine sunulacaktır.

Boğazlar'dan Karadeniz'e gitmek üzere geçirilecek bir deniz kuvvetinin hesaplanmasında yalnız hizmette olan savaş gemileri göz önünde tutulacaktır.

b) Savaş zamanında Türkiye tarafsızsa:

Bayrak ne olursa olsun, hiç bir işlem, resim ya da harç olmaksızın, 2 nci paragrafın (a) fıkrasında öngörülen aynı kısıtlamalar içinde, gündüz ve gece, tam geçiş serbestliği.

Bununla birlikte, bu kısıtlamalar, savasan [muharip] bir Devletin, Karadeniz'de savasanlık [muhariplik] haklarına zarar verecek şekilde uygulanmayacaktır.

Tarafsız bir Devlet sıfatıyla Türkiye'nin hakları ve ödevleri, Türkiye'nin tarafsız olduğu bir savaş süresince suları ve havası Barış zamanında olduğu gibi tam bir serbestlik içinde kalması gereken Boğazlar'da gidis-gelisi engelleyebilecek herhangi bir tedbir alınmasına Türkiye'yi yetkili kılmıyacaktır.

Savasan Devletlerin savaş gemilerinin ve askeri uçaklarının, Boğazlar bölgesinde herhangi bir yakalamaya [capture] kalkışmaları, denetim ve arama hakkını kullanmaları ve düşmanca herhangi bir davranışta bulunmaları yasak olacaktır.

Savaş gemilerine, yiyecek almak ve onarımda bulunmak konularında, Deniz Savaşında Tarafsızlığa İlişkin 1907 XIII ncü La Haye Sözleşmesi hükümleri uygulanacaktır.

Uçaklar için tarafsızlık kurallarına ilişkin kuralları saptayacak uluslararası bir Sözleşme yapıncaya kadar, askeri uçaklara, Boğazlar'da, XIII ncü La Haye Sözleşmesinin savaş gemilerine tanıdığı işlemlere benzer işlemde bulunulacaktır.

c) Savaş zamanında, Türkiye savasan bir Devletse:

Tarafsız savaş gemileri için hiç bir işlem, resim ya da harç olmaksızın, 2 nci paragrafın (a) fıkrasında öngörülen aynı kısıtlamalar içinde, tam geçiş serbestliği

Düşman gemileriyle uçaklarının Boğazlar'dan yararlanmalarını önlemek üzere, Türkiye'ce alınacak tedbirler, tarafsız gemilerle uçakların geçiş serbestliğine zarar

vermeyecek nitelikte olacaktır; Türkiye, bu amaçla, sözü geçen gemilere gerekli yönergeleri ve kılavuzlar sağlamayı yükümlenir.

Tarafsız askeri uçaklar, Boğazlar'dan, karşılansabilecekleri tehlikeli kendileri göze alarak, geçebileceklerdir; bunlara, nitelikleri anlaşılmak üzere, denetleme hakkı (le droit d'enquête) uygulanacaktır. Bunun için, sözü geçen uçaklar, Türkiye'nin bu amaçla göstereceği ve hazırlayacağı bölgelerde karaya ya da denize inmekle yükümlü bulunacaklardır.

3.

a) Türkiye ile barış durumunda bulunan Devletlerin denizaltıları Boğazlar'dan ancak su yüzünden geçeceklerdir.

b) Gerek Akdeniz'den gerek Karadeniz'den gelen yabancı bir deniz kuvvetinin komutanı, komutası altında bulunup Boğazlar'a girecek gemilerin sayısını ve adlarını, durmak zorunda olmaksızın, Çanakkale Boğazı'nın ya da Karadeniz Boğazı'nın ağzında bir isaret istasyonuna (station de signaux) bildirecektir.

Türkiye, bu isaret istasyonlarını bildirecektir; bu bildiriye bulununcaya kadar, yabancı savaş gemileri için Boğazlar'dan geçiş serbestliği gene yürürlükte olacak ve bunların Boğazlar'a girişleri bu yüzden gecikmeye uğratılmayacaktır.

c) Askeri uçaklarla askeri-olmayan uçaklar için işbu kurallarla öngörülen şartlar içinde, Boğazlar üzerinden uçuş izni, söz konusu uçaklar bakımından sunları da kapsamaktadır:

1. Boğazlar'ın dar geçitleri üzerinde onbeş kilometreye kadar bir toprak seridi üstünde uçuş serbestliği:

2. Zorunlu inis halinde, Türkiye'nin kıyılarına ya da karasularına inme serbestliği.

4.

Savaş gemilerinin geçiş sürelerinin sınırlandırılması

Boğazlar'dan transit olarak geçes savaş gemileri, hasar ya da deniz rizikosu (avaries ou fortune de mer) durumları dışında, geceleyin demirlemeyi ve gemi güvenliğini sağlamak için gerekli süreyi de kapsamak üzere, hiç bir vakit, geçişleri için gerekli olan zamandan daha uzun bir süre Boğazlar'da duramayacaklardır.

5.

Boğazlar ve Karadeniz Limanlarında durmak

a. İşbu Ek'in 1 nci, 2 nci ve 3 ncü paragrafları, gemilerin, savaş gemilerinin ve uçakların, Boğazlar boyunca Boğazlar'ın üstünden geçişine uygulanır ve Türkiye'nin, limanlarını ve hava alanlarını aynı zamanda ziyaret edebilecek bir Devletin savaş gemileriyle askeri uçaklarının sayısına ve bunların kalış sürelerine ilişkin olarak, gerekli göreceği kuralları koyma hakkına halel vermez.

b. Karadeniz'de kıyısı olan Devletlere de, kendi limanlarına ve hava alanlarına ilişkin olarak, aynı haklar tanınacaktır.

c. Tuna Avrupa Komisyonunda temsil edilmekte olan Devletler, bu nehrin ağızlarında ve Kalas(a)Galatz) kadar, stationnaires olarak bulundurmakta oldukları hafif [savaş] gemileri, 2 nci paragrafta öngörülen gemilere eklenecek ve gerektiği zaman bu gemiler baskaları ile değiştirilebilecektir.

6.

Sağlık bakımından korunmaya ilişkin özel hükümler

İçlerinde veba, kolera ya da tifüs olayları olan, ya da yedi günden beri böyle olaylar çıkmış bulunan savaş gemileriyle, bulasık bir limandan, beş kez yirmi dört saatten az bir süre içinde ayrılmış bulunan gemiler Boğazlar'dan karantinalı geçecekler ve Boğazlar'ı bulastırmak olanagını kesin olarak ortadan kaldırmak üzere gerekli bütün koruma tedbirlerini, gemide bulunan bütün olanakları kullanarak almak zorunda olacaklardır.

İçlerinde bir hekim bulunan ve Boğazlar'dan durmaksızın ya da yük boşaltmaksızın doğrudan doğruya geçen ticaret gemileri de böyle davranacaklardır.

İçlerinde hekim bulunmayan ticaret gemileri, Boğazlar'a girmezden önce - Boğazlar'da durmayacak olsalar bile- uluslararası sağlık hükümlerinin gereklerini yerine getirmek zorunda olacaklardır.

Boğazlar'da bir limana uğrayan savaş gemileriyle ticaret gemileri, bu limanda uygulanabilir uluslararası sağlık hükümlerine bağlı olacaklardır.

MADDE 3

Boğazlar'da geçisi ve gidis-gelisi her türlü engelden serbest tutmak için, 4 ncü Maddeden 9 ncü Maddeye kadar olan Maddelerde belirtilen tedbirler, Boğazlar'ın sularına, kıyılarına, Boğazlar'da bulunan ya da Boğazlar'a yakın adalara da uygulanacaktır.

MADDE 4

Asağıda gösterilen bölgeler ve adalar askerlikten arındırılacaktır:

1. Çanakkale Boğazı ile Karadeniz Boğazı'nın, aşağıdaki gibi sınırlandırılmış bölgeleri boyunca iki kıyısı (ekli haritaya bakınız):

Çanakkale Boğazı: Kuzey-Batı'da, Gelibolu Yarımadası ve Saros (Xéros) Körfezi'nde Bakla Burnu'nun Kuzey-Dogusunda 4 kilometre uzaklıkta bulunan bir noktadan başlayarak, Marmara Denizi üzerindeki Kumbagi'nda sona eren ve Kavak'ın (bu yer dışarıda kalmaktadır) Güneyinden geçen bir çizginin Güney-Dogusundaki bölge;

Karadeniz Boğazı (Istanbul'a iliskin özel rejim saklı kalmak üzere, Madde 8): Dogu'da, Karadeniz Boğazı'nın Dogu kıyısından 15 kilometre uzaklıkta çizilmiş bir çizgiye kadar uzanan bölge:

Batı'da, Karadeniz Boğazı'nın Batı kıyısından 15 kilometre uzaklıkta çizilmiş bir çizgiye kadar uzanan bölge.

2. Emir-Ali Adası dışarıda kalmak üzere, bütün Marmara Denizi adaları.

3. Ege Denizi'nde, Semadirek (Semendirek, Samothrace), Limni (Lemnos), Imroz (Imbros), Bozcaada (Tenedos), ve Tavsan adaları (Iles aux Lapins).

MADDE 5

Fransa, İngiltere, İtalya ve Türkiye Hükümetlerinden her birince birer üyesi atanacak, dört üyeli bir Komisyon, 4 ncü Maddenin 1 nci fıkrasında öngörülen bölgelerin sınırlarını yerinde saptamak üzere, işbu Sözleşmenin yürürlüğe giriş tarihinden 15 gün sonra toplanacaktır.

Komisyonunda temsilcileri bulunan Hükümetlerden her biri, kendi temsilcilerinin hakkı olan ödeneklerini kendisi verecektir.

Komisyon islemesinin gerekli kılacağı genel harcamalar, temsil edilen Devletler arasında esit olarak paylaşılacaktır.

MADDE 6

Istanbul'a iliskin olarak 8 nci Maddedeki hükümler saklı kalmak üzere, askerlikten arındırılacak bölgelerde ve adalarda, hiç bir istihkam, yere bağlı [sabit] topçu tesisleri, ısıldak tesisleri, denizaltı isleyen araçlar, hiç bir askeri havacılık tesisi ve hiç bir deniz üssü bulunmayacaktır.

Buralarda asayisin korunması için gerekli bulunan ve silahları, her türlü topçuluk dışarıda kalmak üzere, tüfek, rövolver, kılıç ve her 100 kişiye dört hafif makineli tüfekten oluşacak, polis ve jandarma kuvvetlerinden baska hiç bir silahlı kuvvet bulunmayacaktır.

Askerlikten arındırılmış bölgelerin ve adaların karasularında, denizaltı gemisinden baska, deniz altında isleyen hiç bir araç bulunmayacaktır.

Yukarıdaki hükümlere hael gelmeksizin, Türkiye, Türk ülkesinin askerlikten arındırılmış bölgelerinden ve adalarından ve Türk donanmasının demirleme hakkı olan bu yerlerin karasularından silahlı kuvvet geçirmek hakkını elinde tutacaktır.

p>Bundan baska, Türk Hükümetinin, Boğazlar'da uçaklar ve balonlarla, denizin yüzünü ve dibini gözetlemeye hakkı olacaktır. Türk uçakları, Boğazlar'ın suları ve Türk ülkesinin askerlikten arındırılmış bölgeleri üzerinde, her zaman, uçabilecekler ve buraların her yerine, karaya ve denize, serbestçe inebileceklerdir.

Türkiye ve Yunanistan, askerlikten arındırılmış bölgelerde ve bunların karasularında, silah altına alınacakların eğitimi için, bu bölgeler dışından gerekecek personeli getirip götürmege de yetkili olacaktırdır.

Türkiye ve Yunanistan, kendi ülkelerinin askerlikten arındırılmış bölgelerinde, her türlü telgraf, telefon ve optik araçlarla gözetleme ve haberlesme sistemi kurмага yetkili olacaktırdır. Yunanistan, askerlikten arındırılmış Yunan adalarının karasularından donanmasını geçirebilecek, fakat bu suları Türkiye'ye karşı hareket üssü olarak, ya da bu amaçla, kara ya da deniz kuvvetleri yıgmak için kullanmayacaktır.

MADDE 7

Marmara Denizi sularına, denizaltı gemileri dışında, deniz altında işleyen hiç bir araç konulmayacaktır.

Türk Hükümeti, Marmara Denizi'nin Avrupa [Rumeli] kıyıları bölgesine, ya da Karadeniz Boğazı'nın askerlikten arındırılmış bölgesinin Doğusunda Darıca'ya kadar Anadolu kıyıları bölgesine, Boğazlar'dan geçise engel olabilecek nitelikte yere bağılı [sabit] hiç bir top bataryası ya da torpil atıcı yerleştiremeyecektir.

MADDE 8

İstanbul (Stamboul), Beyoğlu, Galata, Adalar ve bitişik dolaylarını kapsamak üzere İstanbul (Constantinople) ile çevresinde, başkentin ihtiyaçlarını karşılamak üzere en çok 12.000 kişilik bir garnizon bulunabilecektir. İstanbul'da bir tersane ile bir deniz üssü bulundurulabilecektir.

MADDE 9

Savaş çıktığı zaman, Türkiye ya da Yunanistan, savaşan Devlet haklarını kullanarak, yukarıda öngörülen askerlikten arındırma durumunda degisiklik yapacak olurlarsa, barışla birlikte, işbu Sözlesmede öngörülen rejimi yeniden yürürlüğe koymakla yükümlü olacaktırdır.

MADDE 10

Istanbul'da, 12 nci Maddede belirtildiği üzere, bir Uluslararası Komisyon kurulacak ve bu Komisyon "Boğazlar Komisyonu" (Commission des D troits) adını alacaktır.

MADDE 11

Komisyon, yetkilerini, Boğazlar'ın suları üzerinde kullanacaktır.

MADDE 12

Komisyon, bir Türk temsilcisinin başkanlığı altında, işbu S zlesmenin imzacı Devletlerin olmaları bakımından, Fransa, İngiltere, İtalya, Japonya, Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Rusya ve Sırp-Hırvat-Sloven Devleti temsilcilerinden kurulu olacaktır.

Amerika Birlesik Devletleri bu S zlesmeye katılırsa, Komisyonda bir temsilci bulundurmaya hakkı olacaktır.

Aynı hak, işbu Maddenin 1 nci fıkrasında adları geçmeyen Karadeniz'e kıyıdaş öteki bağımsız Devletler için de, aynı sartlar içinde, saklı tutulacaktır.

MADDE 13

Komisyonda temsilci bulunduran Hükümetler, kendi temsilcilerinin hakkı olabilecek ödenekleri kendileri vereceklerdir. Komisyonun her çesit ek harcamaları, Milletler Cemiyetinin giderlerini b l smek üzere saptanmış oranlar içinde, sözü geçen Hükümetler arasında paylaşılabacaktır.

MADDE 14

Komisyon, 2 nci Maddeye bağı Ek'in 2 nci, 3 nc  ve 4 nc  paragrafları konusu olan, savas gemilerinin ve askeri uçakların ge isine iliskin hükümlerin gereği gibi göz önünde tutulup tutulmadığına bakmakla görevli olacaktır.

MADDE 15

Boğazlar Komisyonu, görevini, Milletler Cemiyetinin koruyuculuğu altında yapacak ve bu Cemiyet her yıl  alımlarını gösteren bir rapor verecek, ayrıca, ticaret bakımından ve gemilerin gidis-gelisine iliskin bütün bilgileri sunacaktır. Komisyon, bu amaçla, Boğazlar'da gemilerin gidis-gelisi sorunuyla ugrasan Türk Hükümeti servisleriyle iliski kuracaktır.

MADDE 16

Komasyon, görevinin yerine getirilmesi için gereken yönetmelikleri yapmaya yetkili olacaktır.

MADDE 17

İşbu Szlesmenin hükümleri, Türkiye'nin, Türk sularında donanmasını serbestçe dolastırma hakkına hael vermeyecektir.

MADDE 18

Boğazlar'ın ve Boğazlar'a komşu bölgelerin askerlikten arındırılmasının, Türkiye için, askerlik açısından haklı gösterilmez bir tehlike yaratmamasını ve savas eylemlerinin Boğazlar'ın serbestliğini, ya da askerlikten arındırılmış bölgelerin güvenlik ve asayisini tehlikeye dsrmemesini isteyen Bağıtlı Yüksek Taraflar, asagıda hükümler üzerinde anlaşılmaya varmışlardır:

Geis serbestliğine ilişkin hükümlere bir aykırılık islenirse, ya da beklenmez bir saldırı ve savas eylemleri yüzünden, gemilerin Boğazlar'da gidis-gelis serbestliği ya da askerlikten arındırılmış bölgelerin güvenliği tehlikeye dsecek olursa, Bağıtlı Yüksek Taraflar ve her halde Fransa, İngiltere, İtalya ve Japonya, bu konuda Milletler Cemiyetinin kararlaştıracığı bütün tedbirlere basvurarak, bu eylemleri elbirligiyle nleyeceklerdir.

Yukarıdaki fıkrada öngörülen davranışı gerektiren eylemler sona erer ermez, Boğazlar statüsü, işbu Sözlesme hükümleriyle düzenlendiği üzere, yeniden kesinlikle uygulanacaktır.

Boğazlar'ın askerlikten arındırılmasına ve serbestliğine ilişkin hükümlerin tamamlayıcı bir parçası olan işbu hüküm, Bağıtlı Yüksek Tarafların, Milletler Cemiyeti Misakı uyarınca söz konusu olabilecek haklarına ve ykmlerine hael vermez.

MADDE 19

Bağıtlı Yüksek Taraflar, işbu Szlesmeyi imzalamamış Devletlerin Szlesmeye katılmalarını saqlamak için bütün çabalarını göstereceklerdir.

Bu katılma, diplomasi yoluyla, Fransa Cumhuriyeti Hükümetine bildirilecek ve bu Hükümet de, bunu, imzacı ya da katılmış bütün Devletlere bildirecektir. Katılma, Fransız Hükümetince yapılacak bildirme tarihinden baslayarak geçerli olacaktır.

MADDE 20

İşbu Sözleşme onaylanacaktır.

Onama belgeleri mümkün olan en kısa süre içinde Paris'de sunulacaktır.

İşbu Sözleşme, Barış Andlaşmasının imzacılarından olmayan ve bu ana kadar işbu Sözleşmeyi henüz onaylamamış bulunan Devletler için, bugünkü tarihli Barış Andlaşmasıyla aynı şartlar içinde yürürlüğe girecektir; işbu Sözleşme, bu Devletler, Fransa Cumhuriyeti Hükümetince öteki bağıtlı Devletlere bildirilecek olan onama belgelerini sundukça, [onlar bakımından da] yürürlüğe girecektir.

BU HÜKÜMETLERE OLAN İNANÇLA, yukarıda adları yazılı Tam yetkili Temsilciler, işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

LAUSANNE'da, 24 Temmuz 1923 tarihinde, yalnız bir nüsha olarak düzenlenmiştir. Bu nüsha, Fransa Cumhuriyeti Hükümetinin Arşivlerine konulacak ve bu Hükümet, İmzacı Devletlerden her birine, bunun doğruluğu onaylanmış birer örneğini verecektir.

(L.S.) Horace RUMBOLD

(L.S.) PELLÉ

(L.S.) GARRONI

(L.S.) G.C.MONTAGNA

(L.S.) K.OTCHIAI

(L.S.) B.MORPHOFF

(L.S.) STANCIOFF

(L.S.) E.K.VÉNISÉLOS

(L.S.) D.CACLAMANOS

(L.S.) Const. DIAMANDY

(L.S.) Const. CONTZESCO

(L.S.) M.İSMET

(L.S.) Dr.RIZA NUR

(L.S.) HASAN

III. TRAKYA SINIRINA ILISKIN

SÖZLESME

24 TEMMUZ 1923 TARİHİNDE İMZALANMISTIR.

İNGİLİZ İMPARATORLUGU, FRANSA, İTALYA, JAPONYA,
BULGARİSTAN, YUNANİSTAN, ROMANYA, SİRP-HİRVAT-SLOVEN
DEVLETİ VE TÜRKİYE, Trakya sınırları üzerinde Barışın korunması kaygısıyla,

Ve bugün imzalanan Barış Andlaşmasınının 24 ncü Maddesinde öngörüldüğü gibi,
bu amaçla birtakım özel tedbirlerin karşılıklı olarak alınmasını gerekli sayarak,

Bu konuda bir Sözleşme yapmayı kararlaştırmışlar ve aşağıda yazılı Tamyetkili
Temsilcilerini atamışlardır:

MAJESTE BÜYÜK-BRİTANYA VE İRLANDA BİRLESİK-KRALLIĞI VE
DENİZLER ÖTESİ İNGİLİZ ÜLKELERİ KRALI, HİNDİSTAN İMPARATORU:

Çok Sayın Sir Horace George Montagu RUMBOLD, Baronet, G.C.M.G.,
İstanbul'da Yüksek-Komiser;

FRANSA CUMHURBASKANI:

Korgeneral Sayın Maurice PELLÉ, Fransa Büyükelçisi, Cumhuriyet'in Dogu'da
Yüksek-Komiseri, Légion d'Honneur ulusal Nisanının Grand Officier rütbesi:

MAJESTE İTALYA KRALI:

Sayın Marki Gamille GARRONI, Krallık Senatörü, İtalya Büyükelçisi, İstanbul'da
Yüksek-Komiser, Saints Maurice et Lazare Nisanlarıyla Couronne d'Italie
Nisanının Grand-Croix rütbesi;

M.Jules César MONTAGNA, Atina'da Olaganüstü Temsilci ve Tamyetkili
Ortaelçi, Saints Maurice et Lazare Nisanlarının Commandeur rütbesi, Couronne
d'Italie Nisanının Grand Officier rütbesi:

MAJESTE JAPONYA İMPARATORU:

M.Kentaro OTCHIAI, Jusammi, Soleil Levant Nisanının Birinci Sınıf rütbesi,
Roma'da Olaganüstü ve Tamyetkili Büyükelçi;

MAJESTE BULGARLAR KRALI:

M.Bogdan MARPHOFF, Demiryolları, Posta ve Telgraf Isleri eski Bakanı;

M.Dimitri STANCIOFF, Hukuk Doktoru, Londra'da Olaganüstü Temsilci ve Tamyetkili Ortaelçi, Saint-Alexandre Nisanının Grand-Croix rütbesi;

MAJESTE YUNANLILAR KRALI:

M.Eleftherios K.VENISELOS, eski Basbakan, Sauveur Nisanının Grand-Croix rütbesi;

M. Démètre CACLAMANOS, Londra'da Tamyetkili Ortaelçi, Sauveur Nisanının Commandeur rütbesi;

MAJESTE ROMANYA KRALI:

M.Constantin I.DIAMANDY, Tamyetkili Ortaelçi;

M.Constantin CONTZESCO, Tamyetkili Ortaelçi;

MAJESTE SIRPLAR, HIRVATLAR VE SLOVENLER KRALI:

M.Dr.Miloutine YOVANOVITCH, Bern'de Olaganüstü Temsilci ve Tamyetkili Ortaelçi;

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ HÜKÜMETİ:

İSMET Paşa, Dışışleri Bakanı, Edirne Milletvekili;

Dr.RIZA NUR Bey, Sağlık İşleri ve Sosyal Yardım Bakanı, Sinop Milletvekili;

HASAN Bey, eski Bakan, Trabzon Milletvekili.

TEMSILCILER, yetki belgelerini gösterdikten ve bu belgeler usulüne uygun ve geçerli kabul edildikten sonra, aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

MADDE 1

Ege Denizi'nden Karadeniz'e kadar, Türkiye'yi Bulgaristan ve Yunanistan'dan ayıran sınırların her iki yanındaki topraklar, aşağıdaki sınırlar içinde ve yaklaşık olarak otuz kilometre genişliğinde olmak üzere, askerlikten arındırılacaktır (Ekli haritaya bakılması).

1. Türk ülkesinde, Ege Denizi'nden Karadeniz'e kadar:

Bugünkü tarihle imza edilen Barış Andlaşmasının 2 nci Maddesinin 1 nci ve 2 nci paragraflarında tanımlanan, Türkiye'nin Yunanistan ve Bulgaristan ile olan sınırına oldukça kosut [paralel] bir çizgi. Bu çizgi, Kırk-Kilise bölgesinde, Kırk-Kilise kasabasını ve bu kasabanın merkezinden 5 kilometre yarıçapında bir çevreyi askerlikten arındırılmış bölge dışında bırakmak şartıyla, bu sınırdan en az 30 kilometre uzaklıkta çizilecektir. Bu çizgi, Ege Denizi'nde İbrice Burnu'ndan (Cap İbrice-Burnu) başlayarak Karadeniz'de Serbes Burnu'nda (Cap Serbes-Burnu) sone erecektir.

2. Yunan ülkesinde, Ege Denizi'nden Yunan-Bulgar sınırına kadar:

Makri Burnu'nun (Cap Makri) ucundan (Makri kasabası dışarıda kalmak üzere) başlayarak, Kuzeye doğru Tahtalı'ya kadar Meriç'in akım yoluna oldukça kosut bir doğrultuda gittikten sonra, Meherkoz'un Dogusundan geçerek Küçük Derbend'in yaklaşık onbeş kilometre Batısında, Yunan-Bulgar sınırında saptanacak bir noktaya ulaşan çizgi.

3. Bulgar ülkesinde, Yunan-Bulgar sınırından Karadeniz'e kadar:

Yukarıda tanımlanan noktadan başlayarak, Edirne yolunu Papas-Köy'ün beş kilometre Batısında Kosü-Kavak'da (Kossukavak) kestikten sonra, Yunan Bulgar sınırıyla Türk-Bulgar sınırından en az 30 kilometre uzaklıktan geçerek ve yalnız Harmanlı bölgesinde Harmanlı Kasabasını ve bu kasabanın merkezinden beş kilometre yarıçapında bir çevreyi askerlikten arındırılmış bölgenin dışında bırakmak şartıyla, Karadeniz'de Anberler'in Kuzey-Batısında bulunan körfezin en içerlek bir noktasında sona erecek çizgi.

MADDE 2

İşbu Sözleşmenin yürürlüğe girişinden başlayarak onbeş gün içinde kurulacak bir sınırlandırma Komisyonu, 1 nci Maddede tanımlanan sınırı toprak [arazi] üzerinde saptamak ve çizmekle görevlendirilecektir. Bu Komisyon, Fransa İngiliz İmparatorluğu, İtalya, Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye'nin -her Devletten birer temsilci olmak şartıyla- atayacakları temsilcilerden kurulacaktır. Bulgar, Yunan ve Türk ülkelerinde kendilerine düşen işlemlere katılacaklardır; bununla birlikte, bu işlemlerin sonucu olarak ortaya çıkacak çalışmanın tümü, Komisyonun genel oturumunda karara bağlanacak ve tutanaga geçirilecektir.

MADDE 3

Birinci Maddede tanımlanan bölgelerin askerlikten arındırılması, aşağıdaki hükümler uyarınca yapılacak ve bu hükümlere bağlı kalacaktır:

1. Bu bölge içinde şimdi varolan gerek sürekli tahkimat, gerekse sahra tahkimati niteliğindeki bütün tesisler, ülkesinde buldukları Devletçe silahtan arındırılacak

ve sökülecektir. Söz konusu bölgede bu çesit hiç bir yeni tesis yapılmayacak, hiç bir silah deposu kurulmayacaktır; kara, deniz ve hava kuvvetlerine iliskin olarak, saldiri ya da savunma amacina yönelmiş, baska hiç bir tesis de kurulmayacaktır.

2. Jandarma, polis, gümrük memurlari, sınır bekçileri gibi, iç düzeni saglamak ve sınırlari göz altında tutmak için gerekli özel unsurlar disinda silahlı hiç bir kuvvet ne konaklayabilecek ne de dolasabilecektir.

Hiç bir hava gücü bulunmaması zorunlu olan bu özel unsurlarin mevcudu asagidaki sayilari asmayacaktır:

- a) Türk ülkesinin askerlikten arindirilmiş bölgesinde toplam olarak 5.000 kisi;
- b) Yunan ülkesinin askerlikten arindirilmiş bölgesinde toplam olarak 2.500 kisi;
- c) Bulgar ülkesinin askerlikten arindirilmiş bölgesinde toplam olarak 2.500 kisi.

Bunların silahlari -her çesit top yasak olmak üzere- yalnız rövolver, kiliç ve tüfekte, her 100 kisi basına 4 makineli tüfek olacaktır.

Bu hükümler, 27 Kasım 1919 tarihli Neuilly Andlaşması uyarınca Bulgaristan'a düşen yükümlere hâlel getirmeyecektir.

3. Askerlikten arindirilmiş bölge üzerinde -bayragı ne olursa olsun- kara ya da deniz askeri uçaklarının uçmaları yasaktır.

MADDE 4

İşbu Sözleşmede ülkesi söz konusu edilen sınırdas Devletlerden birinin, işbu hükümlere uyulması konusunda öne süreceği herhangi bir istemi olursa, bu Devlet, istemini Milletler Cemiyeti Meclisine bildirecektir.

MADDE 5

İŞBU SÖZLEŞME onaylanacaktır.

Onaylama belgeleri en kısa süre içinde Paris'de sunulacaktır.

İşbu Sözleşme, Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye'ce onaylanır onaylanmaz yürürlüğe girecektir. Özel bir tutanakta bu onamalar belirtilecektir. İşbu Sözleşmeyi bu anda henüz onaylamamış olan öteki Devletler bakımından, bu Devletler onama belgelerini sundukça, Sözleşme yürürlüğe girecektir; Fransa Cumhuriyeti Hükümeti, bu Devletlerin onama belgelerini sunduklarını, öteki Bağitli Devletlere bildirecektir.

Japon Hükümeti, onamanin yapilmis oldugunu Paris'deki diplomatik temsilcisi araciligiyla Fransa Cumhuriyeti Hükümetine bildirmege yetkili olacak ve, bu durumda, Japon Hükümeti onama belgesini mümkün olan en kısa süre içinde gönderecektir.

BU HÜKÜMLERE OLAN INANÇLA, yukarıda adlari belirtilen Tamyetkili Temsilciler, işbu Sözlesmeyi imzalamislardir.

LAUSANNE'da, 24 Temmuz 1924 tarihinde, yalnız bir nusha olarak düzenlenmistir; bu nusha Fransa Cumhuriyeti Hükümetinin Arsivlerine konulacak ve bu Hükümet, imzaci Devletlerden her birine, bunun, dogrulugu onaylanmis birer örneğini verecektir.

(L.S.) Horace RUMBOLD

(L.S.) PELLÉ

(L.S.) GARRONI

(L.S.) G.C.MONTAGNA

(L.S.) K.OTCHIAI

(L.S.) B.MORPHOFF

(L.S.) STANCIOFF

(L.S.) E.K. VÉNISÉLOS

(L.S.) D.CACLAMANOS

(L.S.) Const. DIAMANDY

(L.S.) Const. CONTZESCO

(L.S.) M. ISMET

(L.S.) Dr.RIZA NUR

(L.S.) HASAN

IV. YERLESMEYE VE YARGI YETKISINE ILISKIN SÖZLESME 24
TEMMUZ 1923 TARİHİNDE İMZALANMISTIR.

Bir yandan,

İNGİLİZ İMPARATORLUGU, FRANSA, İTALYA, JAPONYA,
YUNANİSTAN, ROMANYA, SİRP-HİRVAT-SLOVEN DEVLETİ

Ve öte yandan,

TÜRKİYE,

Türkiye'de öteki Bağitli Devletler uyruklarının yerlesme [ikamet, établissement] şartlariyla, bu Devletlerin ülkelerinde Türk uyruklarının yerlesme şartlarını ve yargi yetkisine (compétence judiciaire) iliskin birtakim sorunlari çagdas Devletler hukuku (droit des gens moderne) uyarınca düzenlemek isteyerek,

Bu amaçla bir Sözlesme yapmagi kararlasmislar ve adlari asagida yazili Tamyetkili Temsilcilerini atamislardir:

MAJESTE BÜYÜK-BRİTANYA VE İRLANDA BİRLEŞİK-KRALLIĞI VE
DENİZLER ÖTESİ İNGİLİZ ÜLKELERİ KRALI, HİNDİSTAN İMPARATORU:

Çok Sayin Sir Horace George Montagu RUMBOLD, Baronet, G.C.M.G.,
İstanbul'da Yüksek-Komiser;

FRANSA CUMHURBAŞKANI:

Korgeneral Sayin Maurice PELLÉ, Fransa Büyükelçisi, Cumhuriyet'in Dogu'da
Yüksek-Komiseri, Légion d'Honneur ulusal Nisaninin Grand Officier rütbesi;

MAJESTE İTALYA KRALI:

Sayin Marki Camille GARRONI, Krallik Senatörü, İtalya Büyükelçisi, İstanbul'da
Yüksek-Komiser, Saints Maurice et Lazare Nisanlariyla Couronne d'Italie
Nisaninin Grand-Croix rütbesi;

M.Jules César MONTAGNA, Atina'da Olaganüstü Temsilci ve Tamyetkili
Ortaelçi, Saints Maurice et Lazare Nisanlarının Commandeur rütbesi, Couronne
d'Italie Nisaninin Grand Officier rütbesi;

MAJESTE JAPONYA İMPARATORU:

M.Kentaro OTCHIAI, Jusammi, Soleil Levant Nisaninin Birinci Sinif rütbesi,
Roma'da Olaganüstü ve Tamyetkili Büyükelçi;

MAJESTE YUNANLILAR KRALI:

M.Eleftherios K.VENISELOS, eski Basbakan, Sauveur Nisaninin Grand-Croix rütbesi;

M.Démètre CACLAMANOS, Londra'da Tamyetkili Ortaelçi, Sauveur Nisaninin Commandeur rütbesi;

MAJESTE ROMANYA KRALI:

M.Constantin I. DIAMANDY, Tamyetkili Ortaelçi;

M.Constantin CONTZESCO, Tamyetkili Ortaelçi;

MAJESTE SIRPLAR, HIRVATLAR VE SLOVENLER KRALI:

M.Dr.Miloutine YOVANOVITCH, Bern'de Olaganüstü Temsilci ve Tamyetkili Ortaelçi;

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ HÜKÜMETİ:

ISMET Pasa, Disisleri Bakani, Edirne Milletvekili;

Dr.RIZA NUR Bey, Sağlık İşleri ve Sosyal Yardım Bakani, Sinop Milletvekili;

HASAN Bey, eski Bakan, Trabzon Milletvekili.

TEMSİLCİLER, yetki belgelerini gösterdikten ve bu belgeler usulüne uygun ve geçerli kabul edildikten sonra, aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

BÖLÜM I

YERLESME SARTLARI

MADDE 1

İşbu Bölümdeki hükümlerden her birinin Türkiye'de öteki Bağitli Devletlerin uyruklarına ve ortaklıklarına [sirketlerine] uygulanması, işbu Devletlerin ülkelerinde Türk uyruklarına ve ortaklıklarına tam bir karşılıklı işlem [mütekabiliyet, réciprocité] uygulanması şartına bağlıdır.

Bu Devletlerden biri, kanunları yüzünden ya da başka bir nedenle, söz konusu hükümlerden herhangi biri için karşılıklı işlemde bulunmayı reddedecek olursa, bu Devletin uyrukları ve ortaklıkları da Türkiye'de aynı hükümden yararlanamayacaklardır.

İşbu Maddenin uygulanmasında, dominion'lar, sömürgeler ve Bagitli Devletlerin koruması altına konmuş ülkeler, tek tek, bagitli ülkeler (pays contractants) gibi sayılacaktır.

KESİM I

GİRİS VE OTURMA

MADDE 2

Türkiye ülkesinde, öteki Bagitli Devletlerin uyrukları, kisileri ve malları bakımından, ortak Devletler hukuku (droit international commun) uyarınca kabul ve işlem görecektir. Söz konusu uyruklar, kisileri, malları, hakları ve çıkarları bakımından, Türkiye'de, ülke kanunlarının ve makamlarının en tam ve sürekli korumasından yararlanacaklardır. Göç konusundaki hükümlere hâlel gelmeksizin, bu uyruklar, Türkiye'ye giriş ve orada yerleşme bakımından tam bir özgürlük [serbestlik] içinde olacaklar ve böylece, ülkede yürürlükte olan kanunlara ve yönetmeliklere [tüzüklere] uygun davranmak şartıyla, Türkiye'ye gidip-gelebilecekler ve orada oturabileceklerdir.

MADDE 3

Türkiye'de, öteki Bagitli Devletler uyruklarının, ülke kanunlarına ve yönetmeliklerine [tüzüklerine] uygun davranmak şartıyla, her çeşit tasınır ya da tasınmaz mal edinmeğe, bunları mülkiyetlerinde tutmaga ya da baskasına geçirmeğe hakları olacaktır; özellikle, bu malları satış, değiş-tokuş, bağış, vasiyet ya da başka herhangi bir biçimde kullanabilecekleri gibi, bu malları yasa uyarınca miras, bağış ya da vasiyet yoluyla da edinebileceklerdir.

MADDE 4

Türkiye'de, öteki Devletler uyruklarının, ve buna karşılık da, bu Devletlerin ülkelerinde Türk uyruklarının çeşitli ticaret, meslek ya da endüstri kollarında çalışmaları, işbu Sözleşmenin yürürlüğe giriş tarihinden başlayarak oniki ay içinde, Türkiye ile söz konusu Devletler arasında yapılacak özel sözleşmelere konu olacaktır.

Surasi kararlartirilmistir ki, söz konusu sözleşmelerin yapılmasına kadar, 1 Ocak 1923 tarihindeki statu quo sakli tutulacak ve sözü edilen oniki aylık sürenin sone erisinde sözleşme yapılamazsa, bireylerin [özel kisilerin] 1 Ocak 1923 tarihindeki kazanılmış [muktesep] haklarına saygi göstermek sartıyla, Bagitli Devletlerden her biri davranis özgürlüğünü yeniden elde edecektir.

MADDE 5

Tasima ortaklıklarıyla [nakliye sirketleriyle] sigorta ortaklıklarını da kapsamak üzere, Bagitli Devletlerden birinin ülkesinde geregi gibi kurulmuş bulunan ortaklıklar, Türkiye'de de tanınacaklardır.

Bunlar, kurulusları, hukuk açısından yetenekleri ve mahkemelerde taraf olmaları [dava hakları] konularında, kendi ulusal kanunlarına göre işlem görecektir.

Bu ortaklıklar, Türkiye ülkesinde yerleşebilecekler ve kuruldukları ülke uyruklarının girisebilecekleri ve söz konusu ülkede ulusal ortaklıklara yasaklanmamış her çeşit ticaret ya da endüstri işlerini yapabileceklerdir. Bu ortaklıklar, Türkiye'de işlerini, kamu düzenine ilişkin hükümlere uygun davranmak sartıyla, serbestçe yürütebilecekler ve bu bakımdan benzer her ulusal ortaklıkla aynı haklardan yararlanacaklardır.

Söz konusu ortaklıkların, ülke kanunlarına ve yönetmeliklerine [tüzüklerine] uygun davranmak sartıyla, her çeşit tasınır mal edinmeğe, bunları mülkiyetlerinde tutmaga ya da baskalarına geçirmeğe hakları olacaktır; ortaklığın işleyebilmesi için gereken tasınmaz mallar bakımından aynı hüküm uygulanacaktır; ancak, tasınmaz mal edinimi ortaklığın kuruluş amacı olmamak gerekir.

MADDE 6

Türkiye'de, öteki Bagitli Devletlerin uyrukları, askerlik hizmetine ilişkin kanunlara bağlı olmayacaklardır. Söz konusu uyruklar, askerlik hizmeti yerine sayılacak her türlü hizmetten, her çeşit yükümden ya da mali yükümden (vergiden) bagisik olacaklardır.

Kamu yararına olduğu yasalara uygun olarak kabul edilmiş bir nedene dayanmadıkça ve bu durumda da kendilerine adaletli ve önceden [pesin] ödenecek bir zarar-giderim [tazminat] verilmedikçe, söz konusu uyrukların malları kamulastirilamayacak ya da bu uyruklar mallarından yararlanma haklarından, geçici bile olsa, yoksun biraktirilmeyacaklardır. Önceden ilan edilmedikçe, hiç bir kamulastirma yapılmayacaktır.

MADDE 7

Türkiye, gerek kanuna dayanan bir mahkeme kararı, gerek ahlak, sağlık ve dilencilik kolluğuna [zabitasına] ilişkin kanunlar ve yönetmelikler [tüzükler] uyarınca, gerekse Devletin iç ve dış güvenliğiyle ilgili nedenlerle, öteki Bağitli Devletlerin uyruklarını, her birine teker teker uygulanacak tedbirlerle, yurtdisi etme hakkını saklı tutar; öteki Bağitli Devletler, bunları ve ailelerini her zaman geri almaya yükümlenirler.

Yurtdisi etme [tard ve teb'it, expulsion] sağlık ve insanlık kurallarına uygun olarak yapılacaktır.

KESİM 2

VERGİLERE İLİSKİN HÜKÜMLER

MADDE 8

Türk ülkesinde oturmak ve yerleşmek bakımından olduğu kadar, öteki Bağitli Devletlerin uyruklarına, 4 ncü Maddede belirtilen şartlar uyarınca, Türkiye'de izin verilen her çeşit ticaret, meslek, endüstri ve işletme, ya da ne nitelikte olursa olsun, herhangi bir iş yapabilmeleri için, söz konusu uyruklara, niteliği ve adı ne olursa olsun, Türk uyruklarına uygulananlardan başka ya da daha ağır hiç bir vergi, resim ya da mali yüküm uygulanmayacaktır.

Söz konusu Devletlerin uyruklarından, yurt dışında yerleşmiş olup da, Türk ülkesinden geçişleri sırasında herhangi bir iş tutacak olanlara, aynı nitelikte ve aynı önemde bir iş yapan Türk uyruklarıyla, Türkiye'de yerleşmiş yabancıların, ülkede uygulanmakta olan hükümler uyarınca, bağlı oldukları vergi, resim ve mali yükümlerden -niteliği ve adı ne olursa olsun- baskası ya da daha ağır uygulanmayacaktır.

Söz konusu Devletler uyruklarının Türk ülkesindeki malları, hakları ve çıkarları, bunların edinimi elde bulundurulması ya da bunlardan yararlanma bakımından olduğu kadar, bunları baskasına bırakma, bunların değiş-tokuşu ya da miras yoluyla baskasına geçirilmesi bakımından da, Türk uyruklarının mallarına, haklarına ve çıkarlarına uygulananlardan başka ya da daha ağır, hiç bir mali yüküm, resim, dolaylı ya da doğrudan bir vergi uygulanmayacaktır.

MADDE 9

Tasima)transport) ortaklıklarıyla sigorta ortaklıklarını da kapsamak üzere, öteki Bagitli Devletlerden birinin kanunu uyarınca kurulmuş ve işbu Sözlesmenin 5 nci Maddesi uyarınca Türkiye'de yerlesmiş ya da orada is yapan ticaret, endüstri ve maliye ortaklıklarına, Türk kanununa göre, Türkiye'de kurulmuş aynı nitelikteki ortaklıklara uygulananlardan baska ya da daha ağır -ne nitelikte ya da nasıl bir adla olursa olsun- hiç bir vergi, resim ya da mali yüküm uygulanmayacaktır.

Söz konusu ülkelerin firmalarına ya da ortaklıklarının, 5 nci Maddede öngörülen şartlar içinde, Türkiye'de yerlesmiş bulunan ya da Türkiye'de is yapan kollarına, subelerine, ajanslarına [acentalarına] ya da baska temsilciliklerine de aynı hükümler uygulanacaktır; surasi kararlaştırılmıştır ki, işbu firmaların ve ortaklıkların yönetim merkezleri Türkiye disinda bulunmaktaysa, söz konusu kollar, subeler, ajanslar ya da baska temsilcilikler ancak Türkiye'de yatırılmış gerçek sermayeleri üzerinden, ya da, vergi uygulanacak sermaye açıklanamaz ya da denetlenemez ise, bu sermayeyi kestirmege yarayabilecek olan gerçek kazanç ve gelirler üzerinden vergiye bağlanacaklardır.

MADDE 10

Türk Hükümeti, niteligi ve adi ne olursa olsun, vergi bagisiklikleri koyacak olursa, bu bagisiklikler Türk uyruklarına ve Türk kanunları uyarınca kurulmuş ortaklıklara olduğu kadar, öteki Bagitli Devletlerin Türkiye'de yerlesmiş uyruklarına ya da ortaklıklarına da uygulanacaktır.

Bu hüküm, Devletçe kurulmuş kurumlara ya da bir kamu hizmeti ayırcılığı sahiplerine tanınan vergi bagisikliklerinden yararlanmak üzere, öne sürülemeyecektir.

MADDE 11

8 nci Maddeden 10 Maddeye kadar olan Maddelerde öngörülen bütün konularda, Türkiye'de, öteki bagitli Devletlerin uyruklarına, il yönetimlerinde ya da yerel yönetimlerce yükletilebilecek mali yükümler, resimler ve vergiler, Türk uyruklarına uygulananlardan baska ya da daha ağır olmayacaktır.

MADDE 12

Türkiye'de yerlesmiş ya da Türkiye'de is yapan öteki bagitli Devletlerin uyruklarına ya da bunların Türk ülkesindeki mallarına, haklarına ve çıkarlarına ve söz konusu Devletlerden birinin kanunu uyarınca kurulmuş olup da Türkiye'de yerlesmiş bulunan ya da Türkiye'de is yapan ortaklıklara, bunların kollarına, subelerine ya da ajanslarına, savas durumunda bile, hiç bir zorunlu borçlanma (emprunt forcé) ya da olağanüstü varlık [servet] vergileri (prélevement exceptionnel sur la fortune) yükletilmeyecektir.

MADDE 13

Kapitülasyonlara son verilmiş olduğu için, Türkiye, yabancı Devletlerin uyruklarına, kendi uyruklarına sağladığından daha elverişli bir işlemde bulunmayacak ve yukarıdaki hükümlerde öngörülen konular bakımından, kendi uyruklarıyla öteki bağıtlı Devletlerin uyruklarına eşit işlemde bulunma ilkesini uygulayacaktır.

BÖLÜM II

YARGI YETKİSİ

MADDE 14

Türkiye'de, öteki bağıtlı Devletlerin uyrukları, ve buna karşılık, söz konusu Devletlerin ülkelerinde Türk uyrukları, 18 nci Madde hükümleri saklı kalmak şartıyla, ülke mahkemelerine, ülke uyruklarıyla her bakımdan aynı şartlar altında, serbestçe başvurabilecekler, davacı ya da davalı olabileceklerdir.

MADDE 15

16 nci Madde hükmü saklı kalmak şartıyla, Türkiye ile öteki bağıtlı Devletler arasındaki ilişkilerde, her konuda, yargı yetkisine ilişkin sorunlar, Devletler hukuku (droit international) ilkeleri uyarınca çözüme bağlanacaktır.